Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6953

[Total No. of Pages : 4

[6127]-401
S.Y. B.A.
ENGLISH (Compulsory)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24001)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All the questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**

a) What is referred to as 'mother of religions' by Swami Vivekananda?

b) What is the message conveyed by the Parliament of Religions?

c) Whom does Vivekananda call as a merciful father?

d) What is the annual income of Dmitritch family?

e) Who is the author of the story 'The Lottery Ticket'?

f) What does Ivan think of his relatives in 'The Lottery Ticket'?

g) Who is Mrs. Sappleton's niece in 'The Open Window'?

h) What talent does Miss Vera possess in the story 'The Open Window'?

i) Why did Mr. Frampton Nuttel rush out wildly in the story 'The open window'?

B) Answer any two of the following. **[14]**

a) How does Swami Vivekananda explain the religious tolerance of India in Chicago speech?

b) How does the story 'The Lottery Ticket' depict aspirations of middle class family?

c) Write a note on humour in 'The Open Window'.

P.T.O.

Q2) A) Answer any six of the following in one or two sentences each. **[6]**

a) Who will sit near the cradle in 'on Another's Sorrow'?

b) What message does William Blake give through the poem "On Another's Sorrow"?

c) Which bird is mentioned in the poem 'On Another's Sorrow'?

d) Whom does the poem 'Laugh and be Merry' is addressed?

e) What is referred to as 'beautiful inn' in 'Laugh and Be Merry'?

f) What figure of speech is used in the line 'Laugh and be merry together, like brothers akin'?

g) Who is shown 'steadfast, true and strong' in 'The Rock and the Bubble'?

h) Who is referred to the fairest thing that floats on the sea in 'The Rock and the Bubble'?

i) What advice does the sea bird give to their young ones?

B) Answer any two of the following. **[14]**

a) 'On Another's Sorrow' as a religious poem'. Illustrate your answer.

b) Critically appreciate the poem 'Laugh and Be Merry'.

c) How does Louisa May Alcott describe the rock and the bubble?

Q3) A) Add question tags to the following (any four) **[4]**

a) One man cannot pull it.

b) John is going to market.

c) Alex and William are playing cricket.

d) These are animals.

e) The skylark is flying very high in the sky.

f) No one can solve this question.

B) Identify the type of sentence. (any three) **[3]**

a) In spite of being a foreigner, John speaks Marathi.

b) My father gave me a mobile and I lost it.

c) Do you know that the American President is visiting our village?

d) Edison invented the electric bulb.

e) They had invited me but I could not go.

C) Change the degree without changing the meaning. (any three) **[3]**

a) John is stronger than William. (Change into positive)

b) This knife is not as sharp as your sword. (Change into comparative)

c) He is greater than any other batsman. (Change into superlative)

d) London is older than any other town in England. (Change into superlative)

e) Gold is the most precious of all the metals. (Change into positive)

Q4) A) Specify whether the underlined collocation is right or wrong. (any four)**[4]**

a) He speaks <u>fluent</u> English.

b) Did you <u>look TV</u> last night?

c) Please <u>feel free</u> to take a seat.

d) There is a <u>heavy traffic</u> on main road.

e) This car has a very <u>strong engine</u>.

f) He was hanged for <u>doing the crime</u>.

B) Fill in the blanks with correct phrasal verbs given in the bracket: (any three) **[3]**

a) Henry _____ his hat to show me his new haircut. (took off / took on/ took up)

b) The children _____ very well with each other. (get through / get on / get by)

c) Parents should _____ their children. (look after/look before/look into)

d) Assistant Manager attended the meeting _____ his boss. (on behalf of/in behalf of/ to behalf of)

e) The Prime Minister _____ the meeting of the Chief Ministers. (call upon/ call on/ call over)

C) Complete the sentences with an appropriate word chosen from those in the brackets : (any three) **[3]**

a) The earth moves round the _____ (sun/son)

b) I want to _____ him. (meat/meet)

c) The roof of the building is _____ (licking/leaking)

d) Have you seen the new _____ shop? (stationary/stationery)

e) I saw a _____ in the forest. (deer/dear)

Q5) Answer the following questions in brief: (any two) **[10]**

a) Problem Solving skills are important for professional success. Comment.

b) Explain the useful tips of Time Management.

c) Comment on different ways to manage and organize time effectively.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-6954

[Total No. of Pages : 1

[6127]-402

S.Y. B.A.

MARATHI

MIL-2 : Navmadhyame Ani Samajmadhyamansathi Marathi

नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांसाठी मराठी

(2019 Pattern) (Credit) (Semester - IV) (24011)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) जीवनव्यवहारातील नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांचे स्थान स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांचा वापर करताना कोणती दक्षता घ्यावी, ते सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) वेबसाईटसाठी लेखन करताना कोणती खबरदारी घ्यावी, ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[10]**

किंवा

व्यावसायिक पत्रव्यवहाराची आवश्यकता विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा. **[5]**

अ) नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमांचे प्रकार

ब) ब्लॉग लेखन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 1

P-6955

[6127]-403

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

MIL-2 : हिंदी भाषा शिक्षण

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24012)

समय : 2 घंटे] *[पूर्णांक : 25*

पाठ्यपुस्तक: हिंदी भाषा शिक्षण – संपा. प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

(हिंदी अध्ययन मंडल, सा. फुले पुणे विश्व विद्यालय)

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) वाक्य की परिभाषा देकर वाक्य के भेदों को संक्षेप में लिखिए ।

ब) मिश्र वाक्य के स्वरूप को स्पष्ट कीजिए ।

क) संयुक्त वाक्य के भेदों को लिखिए ।

ड) विशेष प्रकार के वाक्य बताकर उनका भाषा में महत्व प्रतिपादित कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[10]**

अ) कवि नीरज के साहित्यिक योगदान को विशद कीजिए ।

ब) कवि नीरज की मानवतावादी भावना को स्पष्ट कीजिए ।

क) 'कवि नीरज पवित्र प्रेम के कवि हैं' – स्पष्ट कीजिए ।

ड) 'जीवन की बगिया महकेगी' – गीत का भावार्थ लिखिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए : **[5]**

अ) साधारण वाक्य के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

ब) कवि नीरज आदमी से क्यों प्रेम करते हैं?

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4

SEAT No. :

P6956

[Total No. of Pages : 3

[6127]-404

S.Y.B.A.

URDU

MIL-2 : Urdu Making Sentences & Grammar

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24013)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 25

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔
بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ ایک جملے میں جواب دیجئے (کوئی پانچ) [5]

۱) فعل لازم کسے کہتے ہیں؟

۲) کس جملے میں دو یا دو سے زیادہ آزاد جملے ہوتے ہیں؟

۳) جملہ کسے کہتے ہیں؟

۴) جو الفاظ اسم کی حالت یا کیفیت ظاہر کریں انھیں کیا کہتے ہیں؟

۵) معنی کے لحاظ سے فعل کی کتنی قسمیں ہیں؟

۶) اسم کی کتنی قسمیں ہیں؟

۷) وہ نام جو محبت یا حقارت کی وجہ سے پڑ جائے کیا کہلاتا ہے؟

سوال نمبر۲۔ مناسب متبادل چن کی خانہ پری کیجئے۔ [5]

۱) وہ فعل جس کا اصر فاعل سے گذر کر مفعول تک پہنچے۔۔۔۔۔۔کہلاتا ہے۔
(فعل لازم، فعل متعدی، فعل ناقص)

۲) وہ مختصر نام جو شاعر اپنے کلام میں استعمال کرتا ہے۔۔۔۔۔۔کہلاتا ہے۔
(تخلص، لقب، خطاب)

P.T.O.

۳) وہ لفظ جو اسم کے بجائے استعمال ہوتے ہیں اسے۔۔۔۔۔۔کہتے ہے۔

(صفت،ضمیر، اسم)

۴) اسم خاص کی۔۔۔۔۔۔قسمیں ہوتی ہیں۔

(دو، تین، چار)

۵) اسم کی تعداد بتانے والی صفت۔۔۔۔۔۔کہلاتی ہے۔

(صفت عددی، صفت ذاتی،صفت مقداری)

سوال نمبر۳۔ (الف) صحیح یا غلط پہنچانئے۔ **[5]**

۱) چاقو،تلوار،قلم وغیرہ اسم ظرف کی قسمیں ہیں۔

۲) بادشاہ یا سرکار کی جانب سے جو اعزازی نام دیا جاتا ہے اسے ''لقب'' کہتے ہیں۔

۳) اردو ادب میں ترجمہ کی روایت مغربی ادب سے آئی ہے۔

۴) جس شئے پر کام کا اثر ہوا سے مفعول کہتے ہیں۔

۵) کام کرنے والے کو فاعل کہتے ہیں۔

(ب) مندرجہ ذیل میں سے کوئی تین جملوں کی قسم پہنچانئے۔ **[3]**

۱) وہ لڑکا جو یہاں آیا تھا احمد کا بھائی تھا۔

۲) اردو ہندوستانی زبان ہے۔

۳) جب تک میں اجازت نہ دوں تب تک یہی کھڑے رہنا۔

۴) پھول کھل رہے تھے اور پرندے چہچہا رہے تھے۔

۵) سڑک پر گاڑیوں کی ایک طویل قطار تھی۔

سوال نمبر ۴۔ (الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی تین کی تعریف مع مثال کیجئے۔ **[3]**

۱) اسم

۲) صفت

۳) جملہ

۴) فعل

۵) ضمیر

(ب) مندرجہ ذیل جملوں کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔ **[4]**

1) Islam is a religion of peace.

2) It was too hot last night.

3) I love horse riding and swiming. It is good for health.

4) Mango is the king of fruits.

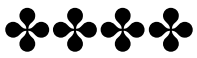

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6957

[Total No. of Pages : 2

[6127]-405

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B : मध्ययुगीन मराठी साहित्य: निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य

(DSE1B(3)S-1)

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (24021)

पाठ्यपुस्तक : निवडक मध्ययुगीन गद्य–पद्य

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* पुढील पाच प्रश्नांपैकी तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) 'गवळण' हा गीतप्रकार स्पष्ट करा.

ब) महानुभावीय गद्य लेखनाचे विशेष लिहा.

क) बखर वाङ्मयाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) संत जनाबाई यांच्याबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.

इ) 'ऊस डोंगा परी, रस नव्हे डोंगा' या अभंगाचा आशय थोडक्यात लिहा.

प्र.*2)* पुढील तीन प्रश्नांपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) 'बखर' या साहित्यप्रकाराची थोडक्यात ओळख करून द्या.

ब) 'पोवाडा' या काव्यप्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.

क) 'ऐतिहासिक पत्रांचे' महत्त्व सांगा.

P.T.O.

प्र.3) पुढील तीन प्रश्नांपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) 'कन्या सासुऱ्यासी जाये' या अभंगातून संत तुकारामांनी विठ्ठलभक्तीची तळमळ कशा रीतीने व्यक्त केली आहे?

ब) 'लटपट लटपट' या लावणीतून शाहीर होनाजी बाळा यांनी स्त्रीसौंदर्याचे वर्णन कशा प्रकारे केले आहे?

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या पत्रव्यवहाराची माहिती द्या.

प्र.4) पुढील दोन प्रश्नांपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) निवडक मध्ययुगीन गद्य–पद्य या पाठ्यपुस्तकातील पंडिती काव्याचा सविस्तर आढावा घ्या.

ब) निवडक मध्ययुगीन गद्य–पद्य या पाठ्यपुस्तकातील शाहिरी काव्याचे विशेष लिहा.

Total No. of Questions : 5

SEAT No. :

P6958

[Total No. of Pages :2

[6127]-406
S.Y.B.A.
URDU
DSE-1B : History of Urdu Literature (Poetry)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24071)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

ہدایات: تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ اردو غزل کی مقبولیت کے اسباب بیان کیجئے۔ [15]

یا

اردو نظم نگاری کے آغاز وارتقاء پر روشنی ڈالیئے۔

سوال نمبر۲۔ ''کلام اصغر'' کی نمایاں خصوصیات بیان کیجئے۔ [15]

یا

اصغر گونڈوی کی شاعری پر نقد وتبصرہ کیجئے۔

سوال نمبر۳۔ بحیثیت رباعی گی امجد حیدر آبادی کا ادبی مقام متعین کیجئے۔ [15]

یا

امجد حیدر آبادی کی علمی وادبی خدمات پر اظہار کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر ۴۔ ناصر کاظمی کی حیات و شخصیت پر سیر حاصل گفتگو کیجئے۔ **[15]**

یا

ناصر کاظمی کی شاعری تقسیم مند کی ترجمان ہے۔ واضح کیجئے۔

سوال نمبر ۵۔ مندرجہ ذیل میں سے کسی دو پر مختصر نوٹ لکھئے۔ **[10]**

۱) رباعی گوئی کا فن

۲) حیاتِ امجد حیدر آبادی

۳) اصغر گونڈوی حالاتِ زندگی

۴) ناصر کاظمی کی غزل گوئی

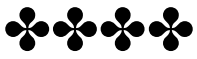

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-6959

[6127]-407

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-1B (S-1) : साहित्य के भेद

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24091)

समय : 2½ घंटे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ :

1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2) दाहिनी ओर प्रश्न के अंक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) प्रबंध काव्य के भेदों का परिचय दीजिए ।

ब) महाकाव्य के लक्षण संक्षेप में लिखिए ।

क) मुक्तक काव्य का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

ड) गीतिकाव्य का सामान्य परिचय दीजिए ।

इ) गद्यकाव्य के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) कहानी विधा का परिचय दीजिए ।

ब) उपन्यास विधा का तात्विक परिचय दीजिए ।

क) उपन्यास और कहानी में भेद स्पष्ट कीजिए ।

ड) उपन्यास का स्वरूप स्पष्ट कीजिए ।

इ) निबंध के तत्व लिखिए ।

P.T.O.

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) नाटक के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

ब) नाटक के तत्व संक्षेप में लिखिए ।

क) नाटक और एकांकी में अंतर स्पष्ट कीजिए ।

ड) दूरदर्शन नाटक के स्वरूप पर प्रकाश डालिए ।

इ) रेडियो नाटक का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों का सही विकल्प चुनकर लिखिए । **[7]**

i) काव्य शब्द किस अर्थ में प्रयुक्त किया जाता है?

अ) गद्य ब) पद्य

क) साहित्य ड) नाटक

ii) महाकाव्य में न्यूनतम कितने सर्ग होते हैं?

अ) 7 ब) 8

क) 30 ड) 33

iii) गीतिकाव्य की विशेषता है –

अ) कथानक ब) पाल

क) विचारात्मकता ड) लयात्नकता

iv) कहानी का तत्व है –

अ) ग्येयता ब) स्वच्छंदता

क) व्यंज्यविनादे ड) चरित्रचित्रण

v) निबंध का तत्व है –

अ) कथानक ब) संवाद

क) देशकालवातावरण ड) वैयक्तिकता

vi) दृश्यकाव्य का भेद है –

अ) नाटक ब) उपन्यास

क) कहानी ड) निबंध

vii) रेडियो नाटक है –

अ) श्रव्य ब) दृश्य

क) दृकश्रव्य ड) ध्वनि

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6960

[Total No. of Pages : 3

[6127]-408

S.Y. B.A.

SANSKRIT

DSE - 1B : Kāvyaśhāstram and Kauṭilīya Arthaśhāstram

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24111)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*

Instructions : ***All questions are compulsory.***

2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate marks.

Q1) **A)** खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या. **[5]**

Write a reference to context to any one of the following.

i) अत्र मत्प्रियं रमयन्त्या त्वया शत्रुत्वमाचरितम् इति लक्ष्यम्, तेन च कामुकविषं सापराधत्वप्रकाशनं व्यङ्ग्यम् ।

ii) तीर्थाभिग्रहे हस्त्यश्वैरन्यतो रात्रावुत्तार्य सत्त्रं गृह्णीयात् ।

B) कोणत्याही एका अलंकाराचे लक्षण स्पष्ट करून, सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. **[5]**

Define any one अलंकार with an example in English or Marathi.

i) अर्थान्तरन्यासः ।

ii) रूपकम् ।

C) कोणत्याही एका वृत्ताचे लक्षण स्पष्ट करून, सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या. **[5]**

Define any one वृत्त with an example in English or Marathi.

i) भुजङ्गप्रयातम् ।

ii) पृथ्वी ।

P.T.O.

Q2) **A)** संस्कृत भाषेत उत्तर द्या. (कोणतेही पांच) **[10]**

Write answers in the Sanskrit language. (Any Five)

i) अन्वातिभानवादिन: के?

ii) सङ्केत: कुत्र गृह्यते?

iii) कुन्ता: प्रविशन्ति अत्र का लक्षणा?

iv) स्कन्धवारस्य मध्यमे उत्तरे दिशि कतिमे भागे राजवास्तुकं धनु:शतायामर्धविस्तारम्?

v) शून्यपाल: को वर्तते?

vi) आसार: नाम किम्?

B) जोड्या लावा (कोणत्याही पाच) **[5]**

Match the Followings. (Any Five)

	A	**B**
i)	वाच्यार्थ:	भाट्टमीमांसका:
ii)	अन्विताभिधानवादिन:	व्यञ्जना
iii)	अन्योऽर्थो लक्ष्यते	मकरव्यूह:
iv)	यदा अभ्याघात: पुरस्तात् तदा	सर्वतोभद्रव्यूह:
v)	यदा अभ्याघात: समन्तत: तदा	अभिधा
vi)	अरे: संहतानीकं भेदयेत्	हस्तिभि:
		लक्षणा

Q3) **A)** दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[12]**

Write a broad answer. (Any One)

i) आर्थीव्यञ्जना।

ii) षड्विधा लक्षणा।

B) टीपा लिहा. (कोणतेही एक) **[8]**

Write a short note in English or Marathi (Any One)

i) तात्पर्यार्थ:।

ii) वाचकशब्दलक्षणम्।

Q4) **A)** दीर्घोत्तर लिहा. (कोणतेही एक) **[12]**

Write a broad answer. (Any One)

i) **कौटिलीयार्थशास्त्रे व्यूहविचार:।**

ii) **कुटयुद्धविकल्पा:।**

B) टीपा लिहा. (कोणतेही एक) **[8]**

Write a short note in English or Marathi (Any One)

i) **स्कन्धवारस्य रचना तथा तत्र निश्चिता: नियमा:।**

ii) **स्कन्धवारप्रयाणविचार:।**

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6961

[Total No. of Pages : 4

[6127]-409

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Answer the following question in 20 words each. (any eight) **[16]**

a) What is variable Cost?
b) What is Total Revenue?
c) Write two characteristics of perfect competition.
d) What is Market?
e) Write the definition of Monopoly Market.
f) What is selling cost?
g) What is interest?
h) Write the definition of Rent?
i) Write the definition of Welfare Economics.
j) Write the meaning of Duopoly Market.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (any four) **[16]**

a) Explain the concept of opportunity cost.
b) Explain the Types of Price Discrimination.
c) Write the classification of Markets in terms of Time.
d) Write the concept of Pigovian Welfare Economics.
e) Explain the Modern Theory of Rent.
f) Explain the Innovation Theory of Profit.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 100 words each. (any Three) **[18]**

a) Explain the Equilibrium of firm in short run in Monopolistic competition.

b) What is Oligopoly? Write the characteristic of Oligopoly Market.

c) Explain the supply Curve of Labour.

d) Explain Amartya Sen's Theory of Social selection.

Q4) Answer the following question in 200 words each (any two) **[20]**

a) What is perfect competition? Explian the characteristics of perfect competition.

b) Explain the Keynesian Liquidity perference Theory of Interest.

c) Explain the cost concepts.

Total No. of Questions : 4]

P-6961

[6127]-409

S.Y.B.A.

ECONOMICS

DSE-1B : Micro Economics - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24151)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) बदलता खर्च म्हणजे काय?

ब) एकुण प्राप्ती म्हणजे काय?

क) पूर्णस्पर्धा बाजारपेठेची दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) बाजार म्हणजे काय?

इ) मक्तेदारी बाजाराची व्याख्या लिहा.

फ) विक्री खर्च म्हणजे काय?

य) व्याज म्हणजे काय?

र) खंडाची व्याख्या लिहा.

ल) कल्याणकारी अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.

व) द्विविक्रेताधिकार बाजाराचा अर्थ लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) संधी त्याग खर्च संकल्पना स्पष्ट करा?

ब) मूल्यभेदाचे प्रकार स्पष्ट करा?

क) कालदृष्ट्या बाजारपेठेचे वर्गीकरण लिहा.

ड) पिगूचे कल्याणकारी अर्थशास्त्र संकल्पना लिहा.

इ) खंडाचा आधुनिक सिद्धांत स्पष्ट करा.

फ) नफ्याचा नवप्रवर्तनाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील व्यवसायसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा?

ब) अल्प विक्रेताधिकार म्हणजे काय? अल्प विक्रेताधिकार बाजाराची वैशिष्ट्ये लिहा?

क) श्रमाचा पुरवठा वक्र स्पष्ट करा?

ड) अमर्त्य सेन यांचा सामाजिक निवडीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) पूर्णस्पर्धा बाजारपेठ म्हणजे काय? पूर्ण स्पर्धा बाजारपेठेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा?

ब) केन्सचा व्याजाचा रोखता पसंती सिद्धांत स्पष्ट करा?

क) खर्चाची संकल्पना स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6962

[Total No. of Pages : 4

[6127]-410
S.Y. B.A. (Semester - IV)
POLITICAL SCIENCE
DSE 1B : Western Political Thoughts
(2019 Pattern) (CBCS) (24161)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words). **[16]**

a) Name the two types of freedom suggested by J.S. Mill.

b) Which is the most famous book of Rousseau.

c) Define class-struggle in Maxism.

d) What is the origin of Hegel's Idea?

e) Give the two types of Rousseau's General will.

f) State the two eligibility of voter suggested by J.S. Mill.

g) Write the two demerits of Hegel's idea of freedom.

h) Name the two books of Karl Marx.

i) Who is called as a great advocate of Individual liberty.

j) State the two objection of Rousseau's social contract.

Q2) Attempt any Four question. (50 words) **[16]**

a) Characteristics of Roussea's General will.

b) Hegel's view on Idealism.

c) J. S. Mill's Individual freedom.

d) Marx's concept of class struggle.

e) Rousseau's views on state of Nature

f) Importance of communist manifesto.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) : **[18]**

a) Explain Rousseau's concept of social contract.

b) Explain Hegel's view on state.

c) Explain the Marx's view on Historical Materialism.

d) Explain the J.S. Mill's view on women freedom.

Q4) Attempt any two questions (200 words) : **[20]**

a) Explain Rousseau's General will concept.

b) Explain Hegel's dialecticism.

c) Critically examine the Marx's class struggle.

Total No. of Questions : 4]

P-6962

[6127]-410
S.Y. B.A. (Semester - IV)
POLITICAL SCIENCE
DSE 1B : Western Political Thoughts
(2019 Pattern) (CBCS) (24161)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) जे. एस. मिलने सुचविलेले स्वातंत्र्याचे दोन प्रकार सांगा.

ब) रूसोचा सुप्रसिद्ध ग्रंथ कोणता?

क) मार्क्सवादातील वर्गकलहाची व्याख्या करा.

ड) हेगेलच्या विचारांचे मुळ त्यांच्या कोणत्या सिद्धांतात आहे.

इ) रूसोने सांगितलेल्या सामाजिक इच्छेचे दोन प्रकार कोणते?

ई) जे. एस. मिलने मांडलेले मतदारांच्या पात्रतेचे दोन निकष सांगा.

फ) हेगेलच्या स्वातंत्र्याच्या कल्पनेवरील दोन टिका लिहा.

य) मार्क्सच्या दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

र) कोणाला व्यक्ती स्वातंत्र्याचा महान पुरस्कर्ता म्हणतात.

ल) रूसोच्या सामाजिक करार वरील दोन आक्षेप लिहा.

प्रश्न 2) 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) रूसोच्या सामान्य इच्छेची वैशिष्ट्ये

ब) हेगेलचे आदर्शवाद विषयक विचार

क) जे. एस. मिलचे व्यक्तीगत स्वातंत्र्य

ड) मार्क्सची वर्गसंघर्ष संकल्पना

इ) रूसोचे नैसर्गिक अवस्थेबद्दल विचार

फ) द कम्युनिष्ट मॅनिफेस्टोचे महत्व

प्रश्न 3) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा.

ब) हेगेलचे राज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

क) मार्क्सच्या ऐतिहासिक भौतिकवादा विषयी विचार स्पष्ट करा.

ड) जे. एस. मिलचे स्त्री स्वातंत्र्या विषयी विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) रूसोची सामान्य ईहा (इच्छा) संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) हेगेलच्या द्वंद्ववादाविषयी विचार स्पष्ट करा.

क) मार्क्सच्या वर्गसंघर्षावरील आक्षेप स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6963

[Total No. of Pages : 4

[6127]-411

S.Y. B.A.

HISTORY

DSE-1B(3)S1 : Medieval India : Mughal Period

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24171)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (Any one) : **[15]**

a) Describe in detail the causes and impact of the first battle of Panipat.

OR

b) Give a detail account of the expansion of the Mughal Empire during the reign of Emperor Akbar.

Q2) Answer the following question in 300 words (Any one) : **[15]**

a) Explain the central Administration of Mughal Period.

OR

b) Discuss the various industries during the Mughal Period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) : **[20]**

a) State the archaeological sources for the study of Mughal period.

b) Explain the Deccan Policy of Shahajahan.

c) Explain the military system of Mughal Period.

d) Describe the condition of women during Mughal Period.

P.T.O.

Q4) Short notes (Any Four) : **[20]**

a) Tarikh-i-Dilkusha

b) Battle of chausa

c) Mansabdari

d) Second battle of Panipat

e) Meerbakhshi

f) Trade

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-6963 **[6127]-411**

S.Y. B.A.

इतिहास

DSE-1B(3)S1 : मध्ययुगीन भारत : मुघल काळ

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24171)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविने अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) : **[15]**

अ) पानिपतच्या पहिल्या लढाईची कारणे सागून या लढाईचे परिणाम सविस्तरपणे वर्णन करा.

किंवा

ब) सम्राट अकबर याच्या काळातील मुघल सत्तेच्या साम्राज्यविस्ताराचा सविस्तरपणे आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दांत उत्तर द्या. (कोणताही एक) : **[15]**

अ) मुघलकालीन केंद्रीय प्रशासनव्यवस्था स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मुघल काळातील विविध उद्योगधद्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) मुघल काळखंडाच्या अभ्यासाची पुरातत्वीय साधने सांगा.

ब) शहाजहानच्या दख्खन धोरणाचा आढावा घ्या.

क) मुघलकालीन लष्करी व्यवस्था विशद करा.

ड) मुघलकालीन स्त्रियांची स्थिती वर्णन करा.

प्रश्न 4) टीप लिहा. (कोणतेही चार) : **[20]**

अ) तारीख–ए–दिलकुशा

ब) चौसाची लढाई

क) मनसबदारी

ड) पानिपतची दुसरी लढाई

इ) मीरबक्षी

फ) व्यापार

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6964

[Total No. of Pages : 4

[6127]-412

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1B : GG : 210 (B) : Geography of Maharashtra - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of map stencils is allowed.***
4) ***Draw a neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Write answer of the questions about 20 words each (any Eight) : **[16]**

a) Write any two Economic problems of farmers in Maharashtra.

b) Name any two varieties of Rice.

c) What is Cash Crop?

d) What is Rural Development?

e) State any two causes of population growth in plain region.

f) State any two economic parameters of rural development.

g) Bhaskar Rao Pere Patil is associated with which village?

h) What is 'Tourism'?

i) The Hill-Station Mahabaleshwar is located in which district of Maharashtra.

j) Write any two name of places of hot-springs located in Maharashtra.

Q2) Write short notes in about 50 words each (any Three) : **[18]**

a) Cash Crop-Pomegranate.

b) Major function of Rural settlement in Maharashtra.

c) Rural Development Schemes.

d) Agro-Tourism.

P.T.O.

Q3) Write the answers of the questions in 100 words each (any two) : **[16]**

a) Explain the problems of Urban Settlement.

b) Explain the rural Development of Hivare Bazar Village.

c) Explain the need of Maharashtra Tourism Development Corporation.

Q4) Write the answer of the questions in 300 words each (any one) : **[20]**

a) State the problems of agriculture in Maharashtra. Explain any one of them in detail.

b) Explain the population distribution in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P-6964 **[6127]-412**

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

DSE-1B : GG : 210 (B) : Geography of Maharashtra - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24201)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या कोणत्याही दोन आर्थिक समस्या लिहा.

ब) तांदूळ या पिकाच्या कोणत्याही दोन प्रजातीची नावे लिहा.

क) नगदी पिक म्हणजे काय?

ड) ग्रामीण विकास म्हणजे काय?

इ) मैदानी प्रदेशान लोकसंख्या वाढीची कोणतेही दोन कारणे सांगा.

फ) ग्रामीण विकासाचे कोणतेही दोन आर्थिक मापदंड / परिमाने लिहा.

य) भास्करराव पेरे पाटील कोणत्या गावाशी संबंधीत आहेत.

र) 'पर्यटन' म्हणजे काय?

ल) महाबळेश्वर हे थंड हवेचे ठिकाण महाराष्ट्रातील कोणत्या जिल्हयात आहे.

व) महाराष्ट्रातील कोणतेही दोन गरम पाण्याचे झरे असलेले ठिकाणांची नावे लिहा.

प्रश्न 2) प्रत्येकी 50 शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) नगदी पीक–'डाळिंब'

ब) महाराष्ट्रातील ग्रामीण वसाहतीची प्रमुख कार्य

क) ग्रामीण विकासाच्या योजना.

ड) कृषी पर्यटन

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : **[16]**

अ) नागरी वसाहतीच्या समस्या स्पष्ट करा.

ब) हिवरे बाजार या खेडयाचा ग्रामीण विकास स्पष्ट करा.

क) महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडाळाची गरज स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) महाराष्ट्रातील शेतीच्या समस्या सांगूण, कोणतीही एक सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वितरण सविस्तर स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6965

[Total No. of Pages : 4

[6127]-413

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1B : Psychology of Abnormal Behaviour - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24221)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words. (any four) **[20]**

a) State the nature of schizophrenia.

b) Explain the paranoid personality disorder.

c) State the nature of narcissistic personality disorder.

d) State the nature of Anorexia nervosa disorder.

e) Describe the breathing related sleep disorder.

f) Explain the autistic disorder.

Q2) Answer the following questions in 200 words. (any two) **[20]**

a) Explain the positive symptoms of schizophrenia.

b) Discuss the diagnostic criteria of schizoid personality disorder.

c) What are the causes of eating disorder.

d) Illustrate the nature and types of communication disorder.

Q3) Answer the following questions in 400 words. (any one) **[20]**

a) Discuss the various types of schizophrenia.

b) Explain the causal factors of intellectual disability.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any two) **[10]**

a) Histrionic personality disorder

b) Antisocial personality disorder

c) Long term effect of alcoholism

d) Sleep wake disorder

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-6965

[6127]-413

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

DSE - 1B : Psychology of Abnormal Behaviour - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24221)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) छिन्नमनस्कता विकृतीचे स्वरूप सांगा.

ब) संशयविक्षोभ/संभ्रांतीजन्य व्यक्तीमत्व विकृती स्पष्ट करा.

क) आत्मप्रेमी व्यक्तीमत्व विकृतीचे स्वरूप सांगा.

ड) क्षुधाभाव विकृतीचे स्वरूप सांगा.

इ) श्वसन संबंधीत निद्रा विकृतीचे वर्णन करा.

फ) स्वमग्नता विकृती स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) छिन्नमनस्कतेची सकारात्मक लक्षणे स्पष्ट करा.

ब) छिन्नमनस्कताजन्य/मनोविदल व्यक्तीमत्व विकृतीच्या निदानात्मक निकषांची चर्चा करा.

क) खाण्यासंबंधी विकृतीची कारणे कोणती आहेत?

ड) संप्रेषण विकृतीचे स्वरूप आणि प्रकार सोदाहरणसह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे 400 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[20]**

अ) छिन्नमनस्कतेच्या विविध प्रकारांची सविस्तर चर्चा करा.

ब) बौद्धिक अंपगत्व विकृतीचे कारण घटक स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) नाटकीय व्यक्तीमत्व विकृती

ब) समाजविधातक व्यक्तीमत्व विकृती

क) मद्यपानाचे दीर्घकालीन परिणाम

ड) निद्रा संचार विकृती

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7010

[Total No. of Pages : 4

[6127]-414

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1B S-1 : India's Internal Security - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24271)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions in 100 words each (Any Three) :** **[3 × 5 = 15]**

a) What is Article 370?

b) Explain the Impact of Naxalism on National Security?

c) Explain the Meaning and Concept of Terrorism?

d) State the nature of cyber crime.

e) State the Meaning and Concept of Counter Terrorism.

Q2) **Answer the following questions in 300 Words each (any One) :** **[1 × 15 = 15]**

a) Explain in detail Kashmir is an internal Security Problems?

b) What are the Causes of Naxalite Movement in India?

Q3) **Answer the following questions in 200 words each (Any Two) :** **[2 × 10 = 20]**

a) Explain in detail the Geo-strategic Importance of Jammu and Kashmir.

b) Describe in brief Origin and Development of Naxalism.

c) Explain the Causes of Terrorism.

d) What are the Basic Instruments of Cyber Crime?

P.T.O.

Q4) **Write Short Notes (Any Four) :** **[4 × 5 = 20]**

a) Article 35-A

b) Naxalism in Maharashtra

c) Effects of Terrorism

d) Counter Terrorism Policy

e) Meaning and Concept of Cyber Crime

f) Cyber Crimes Laws

□□□

Total No. of Questions : 4]

P-7010 **[6127]-414**

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

DSE-1B S-1 : India's Internal Security - II

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24271)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[3 × 5 = 15]**

अ) कलम 370 काय आहे?

ब) नक्षलवादाचे राष्ट्रीय सुरक्षेवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा?

क) दहशतवादाचा अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा?

ड) सायबर गुन्ह्यांचे स्वरूप सांगा?

इ) प्रतिदहशतवादाचा अर्थ आणि संकल्पना सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांचे उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[1 × 15 = 15]**

अ) 'काश्मीर अंतर्गत सुरक्षा समस्या' सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) भारतातील नक्षलवादी चळवळीची कारणे कोणती?

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[2 × 10 = 20]**

अ) जम्मू आणि काश्मीरचे भूसामरिक महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) नक्षलवादाचा उदय आणि विकास थोडक्यात विशद करा.

क) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

ड) सायबर गुन्ह्यांची मुलभूत साधने किंवा उपकरणे कोणती?

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[4 × 5 = 20]**

अ) कलम 35–अ

ब) महाराष्ट्रातील नक्षलवाद

क) दहशतवादाचे परिणाम

ड) प्रतिदहशतवादा विषयीचे धोरण

इ) सायबर गुन्ह्यांचा अर्थ व संकल्पना

फ) सायबर गुन्ह्या संबंधीचे कायदे

□□□

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P-6966

[Total No. of Pages : 2

[6127]-415
S.Y. B.A.
ENGLISH
DSC - 1 B : Appreciating Drama (Old Special Paper-I)
(2019 Pattern) (Semester-IV) (24331)
Texts : A) Arms and the Man : G.B. Shaw
B) The Fire and the Rain : Girish Karnad

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Answer any three questions of the following. (3 out of 5) **[15]**

a) Why does Yavakri want a boon?

b) Why does the king start a fire sacrifice in the kingdom? Who leads the sacrifice?

c) Why does Paravasu kill his father, Rabhya?

d) What is the origin of the story of 'The Fire and the Rain'?

e) What is the difference between Paravasu and Aravasu, in your view?

Q2) Answer any three questions of the following. (3 out of 5) **[15]**

a) How do Aravasu and Nittilai come to know about Vishakha and Yavakri's relationship?

b) What are the qualities of Aravasu?

c) What is the significance of the title of the play, 'The Fire and the Rain'?

d) What is the role of the blind man in the play? Why is he shown to be blind?

e) Why did not Aravasu reach Nittilai's house in time?

P.T.O.

Q3) Answer any one question of the following. (1 out of 2) **[10]**

a) Do you think that Raina grows mature towards the end of the play? Explain your views.

b) Discuss 'Arms and the Man' as an anti-romantic comedy.

Q4) Answer any one question of the following : (1 out of 2) **[10]**

a) Louka is an ambitious woman and there is nothing wrong with that would you like to agree with this view? How would you defend and refute this stance?

b) Critically examine the role of Bluntschli in the play, 'Arms and the Man'.

Q5) Answer any Four questions of the following (4 out of 6) **[20]**

a) What difference is portrayed among social classes in the play?

b) Is Vishakha only a Vulnerable woman in the play? How does her character stand out in the play?

c) How does Karnad underline the evil in human nature in the mythical story of 'The Fire and the Rain'?

d) Do you agree that both the women characters in the play, Vishakha and Nittilai, are victims of patriarchy? Explain your view.

e) Why does the king insist to under go the fire sacrifice?

f) Who creates Brahma Rakshasa in 'The Fire and the Rain'?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6967

[Total No. of Pages : 3

[6127]-416

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE1B-MS4 : Problem Course Based on MG-4 and AMG-4 (2019 Pattern) (Semester - IV) (24341)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All question are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any FIVE of the following :** **[10]**

a) Evaluate $\lim_{t\to 0}\left[e^{-t}\cos t\vec{i} + e^{-t}\sin t\vec{j} + e^{-t}\vec{k}\right]$.

b) Find the gradient vector field of the function $f(x, y) = e^{-xy}$.

c) Obtain the Parametric representation for the elliptic paraboloid

$x = 5y^2 + 2z^2 + 10$.

d) Find the *curl* $\vec{F}$ if $\vec{F} = x^2\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$.

e) If $f : V \to W$ is linear, define the ker f and the image of f.

f) For which value(s) of the constant k does the system

$x - y = 3$

$x - 2y = k$

have exactly one solution.

g) Show that $\{1, \sqrt{2}\}$ is linearly independent in $\mathbb{R}$ over Q.

P.T.O.

Q2) **Attempt any FOUR of the following :** **[20]**

a) Find $\hat{T}$ and $\hat{N}$ for the plane curve $\vec{r}(t) = a\cos t\vec{i} + a\sin t\vec{j}$ of a circle of radius *a*.

b) Find the arc length along the curve $\vec{r}(t) = 2\cos t\vec{i} + 2\sin t\vec{j} + \sqrt{5}t\vec{k}$ from $t = 0$ to $t = \pi$.

c) Using Green theorem find the area of the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$.

d) Solve

$x - y + z = 4$

$2x + y - 3z = 0$

$x + y + z = 2$

by using Gauss- Jordan elimination.

e) Find the rank and nullity of the matrix *A* given by

$$\begin{pmatrix} 1 & -2 & 2 & 3 & -1 \\ 0 & 6 & -1 & 1 & -7 \\ 0 & 0 & 3 & 8 & -4 \end{pmatrix}$$

f) Determine whether the set $S = \{(2, 0, 0), (0, 3, 0), (0, 0, 1)\}$ span R^3.

Q3) **Attempt any FOUR of the following :** **[20]**

a) Solve the initial value problem for $\vec{r}(t)$ where $\frac{d}{dt}\vec{r}(t) = -t\vec{i} - t\vec{j} - t\vec{k}$

with initial condition $\vec{r}(0) = \vec{i} + 2\vec{j} + 3\vec{k}$.

b) Find the point on the curve $\vec{r}(t) = 5\sin t\vec{i} + 5\cos t\vec{j} + 12t\vec{k}$ at a distance 26π units along the curve from the point (0, 5, 0) in the direction of increasing arc length.

c) Evaluate $\int_C f(x,y,z)ds$ where $f(x, y, z) = x - 3y^2 + z$ over the line segment *C* joining the origin to the point (1, 1, 1).

d) Prove that the intersection of two subspaces of a vector space *V* is also a sub- space of *V*.

e) Find the Basis and Dimension of subspace $S = \{(x, y, z, w) | x = w, y = z\}$ of R^4.

f) Show that the linear transformation $T : R^3 \to R^3$ defined by $T(x, y, z) = (3x, x - y, 2x + y + z)$ is invertible.

Q4) **Attempt any TWO of the following :** **[20]**

a) Find the flux of $\vec{F} = yz\vec{i} + z^2\vec{k}$ outward through the surface S cut from the cylinder $y^2 + z^2 = 1$, $z \geq 0$ by the planes $x = 0$ and $x = 1$.

b) Evaluate $\iint_S ydp$ where S is the portion of the cylinder $x^2 + y^2 = 3$ that lies between $z = 0$ and $z = 6$.

c) Prove that the set $\mathbb{R}^2$ of all ordered pairs of real numbers is a vector space over $\mathbb{R}$.

d) Determine the value of a so that the following system in unknown x, y, z has

i) a unique solution

ii) no solution

iii) an infinite number of solutions

$x + 2y + z = 2$

$2x - 2y + 3z = 1$

$x + 2y - (a^2 - 3)z = a$

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6968

[Total No. of Pages : 4

[6127]-417
S.Y. B.A. (Semester - IV)
SOCIOLOGY
DSE-1B : Development of Sociology in India
(2019 Pattern) (CBCS) (24371)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Write short notes (any 3) : **[15]**

a) Nationalism

b) Definition of caste system

c) Modernization

d) Caste and occupation

e) Caste structure in India

Q2) Answer the following questions in 50 words each (Any 3) : **[15]**

a) Explain the growth and development of Sociology in Indian Universities.

b) What is an Indological Perspective?

c) Explain the contribution of British Officers in development of Indian Sociology.

d) Explain the concept of Dominant Caste.

e) Explain Dr. B.R. Ambedkar's thoughts on emergence of untouchability.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (Any 2) : **[20]**

a) Explain the process of emergence of sub-castes from Dr. G.S. Ghurye's point of view.

b) Explain Dr. B.R. Ambedkar's theory of caste in brief.

c) Explain the social background of Indian Nationalism.

d) Describe the colonial background of emergence of Indian Sociology.

P.T.O.

Q4) Answer the following question in 300 words (Any 1) : **[20]**

a) Explain M.N. Srinivas's concept of Sanskritization with illustrations.

b) Elaborate the characteristics of caste system drawn by Dr. G.S. Ghurye.

Total No. of Questions : 4]

P-6968

[6127]-417
S.Y. B.A. (Semester - IV)
समाजशास्त्र
DSE-1B : भारतीय समाजशास्त्राचा विकास
(2019 Pattern) (CBCS) (24371)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

3) *संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.*

प्रश्न 1) टीपा लिहा (कोणत्याही 3) **[15]**

अ) राष्ट्रवाद

ब) जातीव्यवस्थेची व्याख्या

क) आधुनिकीकरण

ड) जात आणि व्यवसाय

इ) भारतातील जातीव्यवस्थेची संरचना

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) भारतीय विद्यापीठांमध्ये झालेला समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.

ब) प्राच्याविद्या दृष्टिकोन म्हणजे काय?

क) भारतीय समाजशास्त्राच्या विकासात ब्रिटीश अधिकाऱ्यांचे योगदान स्पष्ट करा.

ड) प्रभावी जाती ही संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे अस्पृश्यतेच्या उत्पत्तीचे विचार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) डॉ. घूर्ये यांच्या दृष्टिकोनातून पोटजातींच्या निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ब) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा जातीव्यवस्थेचा सिद्धान्त थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) भारतीय राष्ट्रवादाची सामाजिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

ड) भारतीय समाजशास्त्राच्या निर्मितीची वसाहतिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) एम. एन. श्रिनिवास यांची संस्कृतीकरण ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) डॉ. घूर्ये यांनी सांगितलेली जातीव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6969

[Total No. of Pages : 4

[6127]-419

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY (Special - I)

DSE - 1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

a) State the concept of categories (Padartha) according to vaisheshika.

b) Briefly discuss pratyaksha pramana in Nyaya Darshana.

c) Explain Shankaracharya's concept of Moksha.

d) Explain the Purvamimamsaka's concept of Dharma.

e) Briefly state the Samkhya concept of bondage and liberation.

Q2) Write short notes on any three of the following : **[15]**

a) Causation - Samkhya Darshan.

b) Apurva - Purvmimamsaka.

c) Anuman praman - Nyaya Darshan.

d) Yama - Yoga Darshan.

e) Maya - Shankaracharya.

P.T.O.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Fully describe the concept of 'Suffering' implicit Samkhya philosophy.

b) Explain the Shabda Pramana (Testimoney) in Nayaya Darshan.

c) Explain the concept of 'Karma' of Purvamimamsaka.

d) Discuss the Chittvritti - Nirodha - Marga in Yoga Darshan.

Q4) Answer any one of the following question in 400 words. **[20]**

a) Explain in details the concept of God in Nyaya Darshan.

b) Explain in details the theory of Trividha - Satta in Advaita Darshan.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-6969

[6127]-419

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY (Special - I)

DSE - 1B : Indian Philosophy : Orthodox Systems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24421)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) वैशेषिकांच्या पदार्थ संकल्पनेचे वर्गीकरण सांगा.

ब) न्याय दर्शनातील प्रत्यक्ष प्रमाणाची थोडक्यात चर्चा करा.

क) शंकराचार्यांची 'मोक्ष' संकल्पना विशद करा.

ड) पूर्वमीमांसकांची धर्म संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) सांख्यांची 'बंध' आणि 'मुक्ती' संकल्पना थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. **[15]**

अ) कारण संकल्पना – सांख्य दर्शन.

ब) अपूर्व – पूर्वमीमांसा.

क) अनुमान प्रमाण – न्याय दर्शन.

ड) 'यम' – योग दर्शन.

इ) माया – शंकराचार्य.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सांख्य दर्शनातील 'दु:ख' संकल्पना सविस्तर विशद करा.

ब) न्याय दर्शनातील शब्द प्रमाण स्पष्ट करा.

क) पूर्व मीमांसकांची 'कर्म' संकल्पना विशद करा.

ड) योग दर्शनातील चित्त वृत्ती निरोध मार्गाची चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नांचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) न्याय दर्शनातील ईश्वर संकल्पनेचे सविस्तर विवेचन करा.

ब) अद्वैत दर्शनातील त्रिविध सत्ता सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6970

[Total No. of Pages : 4

[6127]-420

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-1B : Personnal Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24441)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following questions write in 20 words each. (any eight)[16]**

a) What is Human Resource?

b) What is stress?

c) What is the backbone of public system in every country?

d) From which language does the word Motivation originate?

e) In which article at the constitution at Indian citizens are give the right to organization.

f) State any two types at Accountability.

g) What is strike?

h) Any two objectives of performance appraisal.

i) State any two functions at employee organizations.

j) State any two functions that Motivation.

Q2) **Answer the following questions write in 50 words each. (any four)[16]**

a) Corruption.

b) Administrative - Tribunal

c) Human Resource Development.

d) Administrative Discipline

e) Stress management.

f) Administrative Accountability.

P.T.O.

Q3) **Answer the following questions write in 100 words each. (any Three)[18]**

a) Types at Motivation.

b) What is civil Discipline. Explain the objective at displine.

c) What are the problems facing human resources?

d) Explain the stress management concept.

Q4) **Answer the following questions write in 100 words each. (any two)[20]**

a) Explain the functions & objectives at vitale council.

b) What is Administrative corruption? Explain the suggest causes and remedial plan.

c) Explain the process of performance appraisal.

Total No. of Questions : 4]

P-6970

[6127]-420

S.Y.B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-1B : Personnal Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24441)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) मानव संसाधन विकास म्हणजे काय?

ब) तणाव म्हणजे काय?

क) प्रत्येक देशात सार्वजनिक व्यवस्थेचा कणा कोणता असतो.

ड) Motivation (अभिप्रेरणा) या शब्दाची मुळ उत्पत्ती कोणत्या भाषेतून झाली.

इ) भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात नागरीकांना संघटना करण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे.

फ) उत्तरदायित्वाचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.

य) संप म्हणजे काय?

र) कार्यसिद्धी मुल्यमापनाची कोणतीही दोन उद्दीष्टये सांगा.

ल) कर्मचारी संघटनांचे कोणतेही दोन कार्य सांगा.

व) अभिप्रेरणेस प्रभावित करणारे कोणतेही दोन कार्य सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) भ्रष्टाचार

ब) प्रशासकीय न्यायाधिकरण

क) मानव संसाधन विकास

ड) प्रशासकीय अनुशासन / शिस्त

इ) ताणतणावाचे व्यवस्थापन

फ) प्रशासकीय उत्तरदायित्व.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) अभिप्रेरणेचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) सनदी सेवेतील शिस्तीचा अर्थ सांगून उद्दीष्टये स्पष्ट करा.

क) मानव संसाधन समोरील समस्या स्पष्ट करा.

ड) ताणतणाव व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) व्हिटले परिषदेची कार्य व उद्दीष्टये स्पष्ट करा.

ब) प्रशासकीय भ्रष्टाचार म्हणजे काय? ते सांगून कारणे आणि उपाययोजना सूचवा.

क) कार्यसिद्धी मुल्यमापनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6971

[Total No. of Pages : 1

[6127]-421

S.Y.B.A.

MARATHI (मराठी)

DSE-2B : साहित्य समीक्षा

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24022)

वेळ : *2½* तास*]* *[* एकूण गुण : *70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[10]**

अ) साहित्यकृती आणि आस्वाद यांच्या परस्परसंबंधाची चर्चा करा.

ब) साहित्य समीक्षेची संकल्पना लिहा.

क) साहित्याची वाङ्मयीन मूल्य विशद करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) साहित्य समीक्षेचे स्वरूप विशद करा.

ब) आस्वादक समीक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करा.

क) 'समीक्षा ही कला आणि शास्त्र आहे' हे विधान स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) साहित्य समीक्षेतील आकलन, विश्लेषण व मूल्यमापन स्पष्ट करा.

ब) साहित्यकृती आणि वाचक यांचे परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

क) साहित्य समीक्षकाचे महत्व विशद करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) समीक्षकाच्या अंगी कोणकोणते गुण असावेत ते लिहा.

ब) उपयोजित समीक्षेचे प्रकार लिहा.

क) भाषिक, साहित्यिक आणि सांस्कृतिक संकेत आणि मूल्यव्यवहार यांचे महत्त्व विशद करा.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6972

[Total No. of Pages :2

[6127]-422
S.Y.B.A.
URDU
DSE- 2B : Special Study of Poets
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24072)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

نوٹ: تمام سوالات کے جوابات مطلوب ہیں۔
نمبرات بائیں جانب درج ہیں۔

سوال نمبر۱۔ اردو نظم کے آغاز وارتقاء کا مفصل جائزہ لیجئے۔ [15]

یا

علامہ اقبالؔ کی نظم نگاری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

سوال نمبر۲۔ غزل کی ہئیت واجزائے ترکیبی پر روشنی ڈالئے۔ [10]

یا

اردو غزل کے بدلتے ہوئے رجحانات پر طائرانہ نظر ڈالئے۔

سوال نمبر۳۔ فیض احمد فیضؔ کی شاعرانہ خوبیوں کا محاسبہ کیجئے۔ [15]

یا

فیض احمد فیضؔ کی حیات وادبی خدمات کا محاکمہ کیجئے۔

سوال نمبر۴۔ کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کیجئے؟ [10]

۱) خضر راہ

۲) شکوہ

P.T.O.

سوال نمبر۵ (الف) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔ (کوئی پانچ) **[10]**

۱) ایک ہی صف میں کھڑے ہو گئے محمود و ایاز — نہ کوئی بندہ رہا اور نہ کوئی بندہ نواز

۲) تھے تو آبا تمہارے ہی، تم کیا ہو؟ — ہاتھ پر ہاتھ دھرے منتظر فردا ہو

3) بندگی میں ڈوب کے رہ جاتی ہے اک جوئے کم آب — اور آزادی میں بحر بیکراں ہے زندگی

4) قوت عشق سے ہر پست کو بالا کر دے — دہر میں اسمِ محمدؐ سے اجالا کر دے

5) اپنی دنیا آپ پیدا کر اگر زندوں میں ہے — سرآدم ہے ضمیر کن فکاں ہے زندگی

6) لے گئے تثلیث کے فرزند میراث خلیل — خشت بنیاد کلیسا بن گئی خاک حجاز

7) مشکلیں امّت مرحوم کی آساں کر دے — مور بے مایہ کو ہمدوش سلیماں کر دے

سوال نمبر۵۔ (ب) مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔ (کوئی پانچ) **[10]**

۱) اک طرز تغافل ہے سو وہ ان کو مبارک
اک عرض تمنا ہے سو ہم کرتے رہیں گے

۲) ویراں ہے میکدہ خم و ساغر اداس ہے
تم کیا گئے کہ روٹھ گئے دن بہار کے

۳) نہیں نگاہ میں منزل تو جستجو ہی سہی
نہیں وصال میسر تو آرزو ہی سہی

۴) ہاں تلخی ایام ابھی اور بڑھے گی
ہاں اہل ستم مشق ستم کرتے رہیں گے

۵) میدان وفا دربار نہیں یاں نام و نسب کی پوچھ کہاں
عاشق تو کسی کا نام نہیں کچھ عشق کسی کی ذات نہیں

۶) نہ تن میں خون فراہم، نہ اشک آنکھوں میں
نمازِ عشق تو واجب ہے بے وضو ہی سہی

۷) دنیا نے تیری یاد سے بیگانہ کر دیا
تجھ سے بھی حسین ہے غم روزگار کے

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P6973

[Total No. of Pages : 2

[6127]-423

S.Y.B.A.

HINDI (हिंदी)

DSE-2B : मध्ययुगीन काव्य तथा नाटक साहित्य (S-2)

(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (24092)

पाठ्यपुस्तक : 1) मध्ययुगीन काव्य – सं. प्रो. डॉ. सदानंद भोसले

2) महाभोज – लेखक – मन्नु भंडारी

समय : *2½* घंटे*]* *[*पूर्णांक : *70*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य है।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.*1)* निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) रहीम काव्य की भाषा स्पष्ट कीजिए।

आ) रहीम की भक्ति–भावना पर प्रकाश डालिए।

इ) रहीम के काव्य की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।

ई) रहीम के काव्य की प्रासंगिकता बताइए।

प्र.*2)* निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) कवि बिहारी के काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

आ) बिहारी के दोहे 'गागर में सागर' भरने वाले है' स्पष्ट कीजिए।

इ) कवि बिहारी की काव्यभाषा का विवेचन कीजिए।

ई) बिहारी का सामान्य परिचय दीजिए।

प्र.*3)* निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए। **[14]**

अ) महाभोज नाटक का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

आ) महाभोज नाटक में चित्रित समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

इ) महाभोज नाटक की भाषा का विवेचन कीजिए।

ई) 'महाभोज' राजनीतिक अवमूल्यन का नग्न स्वरूप दिखाने वाला नाटक है, स्पष्ट कीजिए।

P.T.O.

प्र.4) अ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]

i) जो रहिम उत्तम प्रकृति, का करि सकत कुसंग।
चन्दन विष व्यापत नहीं, लपटे रहत भुजंग।।

ii) समय दशा कुल देखि कै, सबै करत सनमान।
'रहिमन' दिन अनाथ को, तुम बिन को भगवान।।

आ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]

i) नहिं पराग नहिं मधुर मधु, नहिं विकास इहिं काल।
अली कली ही ते बँध्यौ आगे कौन हवाल।।

ii) मेरी भव–बाधा हरौ, राधा नागरि सोइ।
जा तन की झाँई परैं, स्याम हरित–दुति होइ।।

इ) निम्नलिखित में से किसी एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या लिखिए। [7]

i) 'हम नहीं छपवाना चाहते.....आपका वो आदमी पीछे पड़ा था छपाने के लिए।'

ii) बिसू का घर कहाँ हैं, पहले वहाँ चलेंगे।

प्र.5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय प्रश्नों के उत्तर लिखिए। [7]

i) रहीम किस काल के कवि है?
अ) आदिकाल आ) भक्तिकाल
इ) रीतिकाल ई) आधुनिककाल

ii) रहीम की रचना का नाम है –
अ) रहीम सतसई आ) बीजक
इ) सूरसागर ई) रहीम कवितावली

iii) बिहारी सतसई का प्रमुख रस कौन–सा है?
अ) शृंगार आ) हास्य
इ) वीर ई) इनमें से कोई नहीं

iv) बिहारी किस भाषा के कवि है?
अ) ब्रजभाषा आ) अवधि
इ) राजस्थानी ई) मारवाड़ी

v) महाभोज नाटक में किस गाँव का उल्लेख किया गया है?
अ) सरोहा आ) कडनोर
इ) सोहापुर ई) नांदी

vi) महाभोज नाटक के दा–साहब कौन है?
अ) प्रधानमंत्री आ) मुख्यमंत्री
इ) सरपंच ई) ठेकेदार

vii) मशाल समाचार पत्र के संपादक कौन है?
अ) दत्ताबाबू आ) बिसू
इ) दा–साहब ई) अब्दुल खाँ

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6974

[Total No. of Pages : 2

[6127]-424
S.Y. B.A.
SANSKRIT (संस्कृत)
DSE-2B : Atharvaved and Upanishad
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (24112)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :
1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

Instructions :
1) **All questions are compulsory.**
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to the right indicate full marks.

प्र.*1)* अ) इंग्रजी किंवा मराठीत अनुवाद करा. (3 पैकी 2) **[10]**

A) Translate in to English or Marathi. (2 out of 3) **[10]**

1) अश्विना त्वाग्ने मित्रावरूणोभा विश्वे देवा मरूतस्त्वा हवन्तु।
अधा मनो वसुदेयाय कृणुष्व ततो न उग्रो वि भजा वसूनि।।

2) मानस्य पत्नि शरणा स्योना देवी देवेभिर्निमितास्यग्ने।
तृणं वसाना सुमना असस्त्वमथास्मभ्यं सहवीरं रयिं दा:।।

3) यत ते अपोदकं विषं तत् त एतास्वग्रभम्।
गृहणा मि ते मध्यममुत्तमं रसेमुतावमं भियसा नेशदादु ते।।

ब) ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा. (2 पैकी 1) **[5]**

B) Reference to the context. (1 out of 2) **[5]**

1) हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्।

2) न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यो लप्स्यामहे वित्तमद्राक्ष्म चेत्वा।।

प्र.*2)* सविस्तर उत्तर लिहा. (2 पैकी 1) **[15]**

Answer in detail. (1 out of 2) **[15]**

1) सांमनस्यसूक्त (अथर्ववेद 3.30) स्पष्ट करा.
Explain the sammanasyasukta (Atharvaveda - 3.30).

2) अथर्ववेदावर निबंध लिहा.
Write an essay on the Atharavaveda.

P.T.O.

प्र.3) अ) सविस्तर उत्तर लिहा. (2 पैकी 1) **[15]**

A) Answer in detail. (1 out of 2) **[15]**

1) ईशावास्योपनिषदातील विषयांची चर्चा करा.

Discuss all the subjects in Ishavasyopanishad.

2) यम आणि नचिकेता यांतील संवाद स्पष्ट करा.

Explain the dialogue between Yama and Nachiketa

ब) टीप लिहा. (2 पैकी 1) **[5]**

B) Write a short note. (1 out of 2) **[5]**

1) श्वेतकेतू

Shvetaketu

2) नचिकेता

Nachiketa

प्र.4) अ) संस्कृतात उत्तरे लिहा. (6 पैकी 5) **[10]**

A) Write answers in Sanskrit. (5 out of 6) **[10]**

1) 'हिरण्यमयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम्' इति वचनं कुत्र वर्तते?

2) छान्दोग्यो पनिषद: प्रणेता क:?

3) शालानिर्माणसूक्तस्य पठनं केषु प्रसङ्गेषु कथितम्?

4) भृगो: पिता क:?

5) वाजश्रवस: पुत्र: क:?

6) 'उपनिषद्' शब्दस्य व्युत्पत्ति:?

ब) जोड्या जुळवा. (6 पैकी 5) **[10]**

B) Match the pairs. (5 out of 6) **[10]**

1)	भैषज्यकर्माणि	अ)	कठोपनिषद्
2)	श्वेतकेतु:	आ)	पथ्या रेवती ....
3)	तपो ब्रह्मेति	इ)	सर्पविषनाशनसूक्तम्
4)	गरूत्मान्	ई)	भृगुवल्ली
5)	प्रायणीयेष्टि	उ)	तत्त्वमसि
6)	कृष्णयजुर्वेद:	ऊ)	अथर्ववेद:

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P6975

[Total No. of Pages : 4

[6127]-425
S.Y. B. A.
ECONOMICS
DSE - 2B : Macro Economics - II
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24152)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***

Q1) Answer the following questions in one or two sentences. (Any eight) **[16]**

a) Write the Defination of macro economic policy.

b) Which economist introducted the cash balance approach.

c) What is mean by Business cycle?

d) State the two instruments to Qualitative monetary policy.

e) Write the Defination of Deflation.

f) What is mean by Demand Pull Inflation?

g) What is mean by money?

h) Write the primary functions of money.

i) State the meaning of monetary policy.

j) State the two effects of business cycle.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in briefly. (any four) **[16]**

a) Explain the monetary policy in Depression period.

b) Explain the concept of cost-push Inflation.

c) Write the secondary functions of money.

d) Explain the phases of Business cycle.

e) Write the objectives of macro economic policy.

f) Explain the characteristics of business cycle.

Q3) Answer the following questions in 100 words. (Any Three) **[18]**

a) Explain the various money measures of RBI.

b) Write the causes of business cycle.

c) Explain the concept of philips curve.

d) Write the keyne's theory of business cycle in brifely.

Q4) Answer the following questions in 200 words. (any two) **[20]**

a) Explain the Instruments and limitations of fiscal policy.

b) Explain the Fisher's Quantity theory of money.

c) What is Inflation? Explain the types of Inflation.

Total No. of Questions : 4]

P6975

[6127]-425
S.Y. B. A.
ECONOMICS
DSE - 2B : Macro Economics - II
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24152)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक ठिकाणी सुबक आकृती काढा.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची व्याख्या लिहा.

ब) रोख शिल्लक दृष्टिकोन कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञांनी मांडला.

क) व्यापारचक्र म्हणजे काय?

ड) चलनविषयक धोरणाची दोन गुणात्मक साधने सांगा.

इ) चलन संकोचाची व्याख्या लिहा.

फ) मागणी – ताणनिर्मित चलनविस्तार म्हणजे काय?

य) पैसा म्हणजे काय?

र) पैशाची प्राथमिक कार्ये लिहा.

ल) चलनविषयक धोरणाचा अर्थ सांगा.

व) व्यापारचक्राचे दोन परिणाम सांगा.

प्र.2) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) **[16]**

अ) मंदीच्या काळातील चलनविषयक धोरण स्पष्ट करा.

ब) खर्च – दाबनिर्मित चलनविस्ताराची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) पैशाची दुय्यम कार्ये लिहा.

ड) व्यापारचक्राच्या अवस्था स्पष्ट करा.

इ) समग्रलक्षी आर्थिक धोरणाची उद्दिष्टये लिहा.

फ) व्यापारचक्राची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) रिझर्व्ह बँकेची पैशाच्या पुरवठयाची मापके स्पष्ट करा.

ब) व्यापारचक्राची कारणे लिहा.

क) फिलीप्सवक्र संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) केन्सचा व्यापारचक्राविषयी सिद्धांत थोडक्यात लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) राजकोषीय धोरणाची साधने आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

ब) फिशर यांचा चलन संख्यामान सिद्धांत स्पष्ट करा.

क) चलनविस्तार म्हणजे काय? चलन विस्ताराचे प्रकार स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P6976

[Total No. of Pages : 4

[6127]-426
S.Y. B. A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 2B : Political Journalism
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24162)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any eight of the following questions. (each in 20 words) **[16]**

a) State the pillars of the political process.

b) What is paid News?

c) Write two types of print media.

d) What is public opinion?

e) Name the two types of media.

f) Name two types of social media.

g) State the definition of political media.

h) Write down the duties of the media regarding public opinion any two.

i) Write two methods of mediatistation.

j) Name two factors that affect public opinion.

Q2) Write any four of the following short notes (in 50 words) **[16]**

a) Explain the concept of print media.

b) Social media war-Room.

c) Loksabha election 2014 and media.

d) Advertising.

e) Formation of public opinion.

f) Ethics of political journalists.

P.T.O.

Q3) Answer any three of following questions (in 100 words) **[18]**

a) Explain the type of media.

b) Explain the disadvantages of paid News.

c) Explain the role of media in a political party.

d) Explain the limitations on the media.

Q4) Answer any two of the following questions. (in 200 words) **[20]**

a) Explain the challenges facing political Journalism.

b) What is paid news & Explain types of paid news.

c) Explain the importance of Journalism in the indian political process.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P6976

[6127]-426
S.Y. B. A.
POLITICAL SCIENCE
DSE - 2B : Political Journalism
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24162)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 20 शब्दांत) **[16]**

अ) राजकीय प्रक्रियेचे आधारसस्तंभ सांगा.

ब) पेड न्युज म्हणजे काय?

क) प्रिंट माध्यमांचे दोन प्रकार लिहा.

ड) सार्वजनिक मत म्हणजे काय?

इ) माध्यमांचे दोन प्रकार सांगा.

फ) सोशल मिडीयाचे दोन प्रकार सांगा.

य) राजकीय माध्यमाची व्याख्या सांगा.

र) सार्वजनिक मताबाबत माध्यमांचे दोन कर्तव्ये लिहा.

ल) माध्यमीकरणाच्या दोन पद्धती लिहा.

व) सार्वजनिक मतांवर दोन परिणाम करणारे घटक सांगा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) प्रिंट माध्यम संकल्पना सांगा.

ब) सोशल मिडीया वार रूम

क) लोकसभा निवडणुक 2014 व माध्यमे

ड) जाहिरात

इ) सार्वजनिक मताची निर्मिती

फ) राजकीय पत्रकाराची आचारसंहिता

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) माध्यमांचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) पेड न्युजचे तोटे लिहा.

क) राजकीय पक्षातील मिडीयाची भूमिका स्पष्ट करा.

ड) माध्यमांवरती मर्यादा कशा आल्या ते सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) राजकीय पत्रकारितेसमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

ब) पेड न्युज म्हणजे काय ते सांगुन पेड न्युजचे प्रकार स्पष्ट करा.

क) भारतीय राजकीय प्रक्रियेत पत्रकारितेचे महत्व स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6977

[Total No. of Pages : 2

[6127]-427
S.Y. B.A.
HISTORY
DSE 2B : Glimpses of the Modern World - Part - 2
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24172)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) Elaborate the nature of Mass Movement in India under the leadership of Mahatma Gandhi.

OR

b) Explain the rise of Dictatorship in Europe during two inter war period (1918-1939).

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) Evaluate the causes and consequences of World War - II.

OR

b) Critically analyse the Disintegration of USSR.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) **[20]**

a) Evaluate the importance of three principles of Dr. Sun-Yet-Sen.
b) Describe the causes for the rise of Adolf Hitler in Germany.
c) Explain the Functions of United Nations organization.
d) Examine the nature and causes for the cold war.

Q4) Short notes (any four) **[20]**

a) Apartheid
b) Fascism
c) Benevolent Dictatorship
d) General Tojo
e) NAM (Non-Aligned Movement)
f) Fall of Berlin Wall

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P6977

[6127]-427
S.Y. B.A.
HISTORY
DSE 2B : Glimpses of the Modern World - Part - 2
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24172)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. **[15]**

अ) महात्मा गांधीजीच्या नेतृत्वाखालील भारतातील जन आंदोलनाचे विस्तृत स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

ब) दोन महायुद्धा दरम्यान (1918-1939) युरोप मध्ये उदयास आलेल्या हूकूमशाही व्यवस्था स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर लिहा. **[15]**

अ) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे व परिणामांचे मुल्यमापन करा.

किंवा

ब) यू.एस.एस.आर. च्या विघटनाचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) डॉ. सन–यत–सेन यांच्या तत्त्वांचे महत्त्व विशद करा.

ब) जर्मनीमधील अडॉल्फ हिटलर च्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

क) संयुक्त राष्ट्रसंघाची कार्ये स्पष्ट करा.

ड) शीतयुद्धाची कारणे व स्वरूप याचे परिक्षण करा.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) वर्णभेद

ब) फॅसिझम

क) कल्याणकारी हुकूमशाही

ड) जनरल टोजो

इ) अलिप्ततावादी चळवळ

फ) बर्लिनची भिंत पाउणे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6978

[Total No. of Pages : 2

[6127]-428
S.Y. B.A.
HISTORY
DSE 2B : History of West Asia
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24173)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) Give an account of modernization of Turkestan.

b) Write the information about Arab Israel conflict.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) State the information about achievement of Ibn Saud.

b) Critically evaluate the Iraq-Iran conflict.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two) **[20]**

a) Explain the role of Turkestan in world war I

b) Describe the zionist movement.

c) Evaluate the Suez crisis.

d) Write the information about Rashid Ali.

Q4) Write short notes (any four) **[20]**

a) Young Turkey movement

b) Balfour declaration

c) Nasser

d) Wahabi movement

e) Oil Diplomacy

f) Gulf war

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P6978

[6127]-428
S.Y. B.A.
HISTORY
DSE 2B : History of West Asia
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24173)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) तुर्कस्थानच्या आधुनिकीकरणाचा आढावा घ्या.

ब) अरब आणि इस्त्राईलच्या संघर्षाविषयी माहिती लिहा.

प्र.*2)* खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) इब्न सौदच्या कामगिरीविषयी माहिती सांगा.

ब) इराक–इराण संघर्षाचे चिकित्सक परिक्षण करा.

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) पहिल्या महायुद्धातील तुर्कस्थानची भुमिका स्पष्ट करा.

ब) झिऑनिस्ट चळवळीचे वर्णन करा.

क) सुएज संकटाचे परिक्षण करा.

ड) रशिद अली विषयी माहिती लिहा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. **[20]**

अ) तरून तुर्क चळवळ

ब) बालफोर घोषणापत्र

क) नासेर

ड) वहाबी चळवळ

इ) तेलाचे राजकारण

फ) गल्फ युद्ध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6979

[Total No. of Pages : 4

[6127]-429
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE-1B-GG:210(B) : Population Geography - II (S1)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24202)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams whenever necessary.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write answers to the following questions in 20 words each (any 8) **[16]**

a) State the name of any two countries with under population?

b) Write the definition of optimum Population?

c) Which two classes of society did Karl Marx mention?

d) Write any two characteristics of Population Policy of India?

e) Write the name of any two countries with over Population in the world?

f) Who introduced the concept of social capital?

g) State the name of any two health services in India implemented by Govt.

h) State the name of any two countries with low Human Development Index?

i) Name any two states of India which perform poor in human development index?

j) State the name of any two metropolitian city in Maharashtra?

P.T.O.

Q2) Write a short note in about 50 words each. (Any 3) **[18]**

a) Optimum population.

b) Disadvantages of chinas population policy.

c) Health Index in India

d) Urbanization and Pollution.

Q3) Write answer to the following questions in 100 words each. (Any 2) **[16]**

a) Write the advantages and disadvantages of under Population?

b) Write a detailed Information about problems of Population growth in developed countries?

c) Explain the concept of human development index, explain its importance in present day?

Q4) Write answer to the following questions in 300 words each. (Any 1) **[20]**

a) Explain in detail the advantages and disadvantages of overpopulation?

b) Write a detailed account on the problems of urbanization in india?

Total No. of Questions : 4]

P6979

[6127]-429
S.Y. B.A.
GEOGRAPHY
DSE-1B-GG:210(B) : Population Geography - II (S1)
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24202)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) न्यूनतम लोकसंख्या असलेल्या कोणत्याही दोन देशांची नावे लिहा?

ब) पर्याप्त लोकसंख्येची व्याख्या लिहा?

क) कार्ल मार्क्सने समाजातील कोणते दोन वर्ग सांगितले आहेत?

ड) भारताच्या लोकसंख्या धोरणाची कोणतीही दोन वैशिष्टये लिहा?

इ) जगातील अतिरिक्त लोकसंख्या असलेल्या कोणत्याही दोन देशांची नावे लिहा?

फ) सामाजिक भांडवल ही संकल्पना कोणी मांडली आहे?

य) शासनाकडून राबविण्यात येणाऱ्या भारतातील दोन आरोग्य सेवांची नावे लिहा?

र) मानवी विकास निर्देशांक कमी असलेल्या कोणत्याही दोन देशांची नावे लिहा?

ल) मानवी विकास निर्देशकांच्या बाबत निकृष्ठ कामगिरी असलेल्या भारतातील कोणत्याही दोन राज्यांची नावे लिहा?

व) महाराष्ट्रातील कोणत्याही दोन महानगरांची नावे लिहा?

प्र.2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) पर्याप्त लोकसंख्या

ब) चीनच्या लोकसंख्या धोरणाचे तोटे

क) भारतातील आरोग्य निर्देशांक

ड) नागरीकरण आणि प्रदुषणे

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) न्यूनतम लोकसंख्येचे फायदे आणि तोटे लिहा.

ब) विकसित देशातील लोकसंख्या वाढीच्या समस्याची सविस्तर माहिती लिहा.

क) मानवी विकास निर्देशांक संकल्पना स्पष्ट करून, आजच्या काळातील महत्व विशद करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) अतिरिक्त लोकसंख्येचे फायदे आणि तोटे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) भारतातील नागरीकरणामुळे निर्माण झालेल्या समस्यांवर सविस्तर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6980

[Total No. of Pages : 2

[6127]-430
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE 2B : Theories of Personality
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any four) **[20]**

a) Explain misconception about personality.
b) Explain the types of personality based on physique.
c) What are the Psychosexual stages according to Freud.
d) Explain the characteristics of extrovert.
e) What are characteristics of a fully functioning individual by Rogers?
f) Explain types of needs.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[20]**

a) Explain Ego defense mechanisms in personality development.
b) Explain the determinants of personality.
c) Describe the Big five model of personality
d) Explain the concept of Individual Psychology given by Adler.

Q3) Answer the following questions in 400 words (any one) **[20]**

a) Define personality. Explain Cattell's factors theory.
b) Explain classical Psychoanalytical theory of Dr. Freud.

Q4) Write short notes (any two) **[10]**

a) Characteristics of classical conditioning.
b) Learning from models
c) Types of conflict
d) Collective unconcious

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P6980

[6127]-430
S.Y. B.A.
PSYCHOLOGY
DSE 2B : Theories of Personality
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24222)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] [एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्त्वाबाबतचे अपसमज स्पष्ट करा.
ब) शरीर बांधावर आधारित व्यक्तिमत्त्वाचे प्रकार सांगा.
क) डॉ. फ्रॉईड यांच्या मते मनोलैंगिक विकास अवस्था कोणत्या?
ड) बहिर्मुखतेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
इ) रॉजर्स यांच्या मते यशस्वी व्यक्तीची वैशिष्ट्ये कोणती?
फ) गरजांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्व विकासातील अहम् संरक्षण यंत्रणा स्पष्ट करा.
ब) व्यक्तिमत्वाची निर्धारके स्पष्ट करा.
क) व्यक्तिमत्वाचा पंचघटक सिद्धांत स्पष्ट करा.
ड) ॲडलर यांची वैयक्तिक मानसशास्त्र संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची 400 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या द्या. कॅटेल यांचा घटक सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) डॉ. फ्रॉईड यांचा मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) अभिजात अभिसंधानाची वैशिष्ट्ये
ब) प्रतिकृती अध्ययन
क) संघर्षाचे प्रकार
ड) सामुहिक अबोध

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P6981

[Total No. of Pages : 2

[6127]-431
S.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2B-S-2 : Military Geography
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24272)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any three) **[3×5=15]**

a) Why is geography important to the military?
b) Write the uses of Geo-strategy.
c) What is amphibious warfare?
d) State the characteristics of jungle warfare.
e) What is the main purpose of Military Geography?

Q2) Answer the following questions in 300 words each (any one) **[1×15=15]**

a) Explain the desert warfare work?
b) Explain in detail the meaning and concept of Geo-strategy.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) **[2×10=20]**

a) State the importance of military geography.
b) State the importance of Geo-strategy.
c) State the characteristics of plain warfare?
d) Explain the logistic management in jungle warfare.

Q4) Write short notes (any four) **[4×5=20]**

a) Military geography
b) Geo-strategy
c) Air warfare
d) High Altitude warfare
e) Nation
f) Security

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P6981

[6127]-431
S.Y. B.A.
DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES
DSE-2BDSE-2B-S-2 : Military Geography
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24272)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) **[3×5=15]**

अ) लष्करासाठी भूगोल महत्त्वाचा का आहे?

ब) भूयुद्धनितीचे उपयोग लिहा.

क) एम्फिबीओस युद्धपद्धती म्हणजे काय?

ड) जंगलयुक्त युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये सांगा.

इ) लष्करी भूगोलाचे मुख्य हेतु कोणते?

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[1×15=15]**

अ) वाळवंटी प्रदेशातील युद्धपद्धती स्पष्ट करा.

ब) भूयुद्धनीतीचा अर्थ आणि संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[2×10=20]**

अ) लष्करी भूगोलाचे महत्त्व सांगा.

ब) भूयुद्धनीतीचे महत्त्व सांगा.

क) मैदानी प्रदेशातील युद्धपद्धतीची वैशिष्टये सांगा.

ड) जंगलमय प्रदेशातील युद्धातील पुरवठा व्यवस्थापन स्पष्ट करा.

प्र.*4)* टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[4×5=20]**

अ) लष्करी भूगोल

ब) भूयुद्धनीती

क) हवाई युद्धपद्धती

ड) हिमाच्छादित प्रदेशातील युद्धपद्धती

इ) राष्ट्र

फ) सुरक्षा

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P-6982

[Total No. of Pages : 3

[6127]-432

S.Y. B.A. (English)

DSE-2B : APPRECIATING POETRY

Mirage : An Anthology of English Poetry (Special Paper - II)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24332)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any THREE of the following :** **[15]**

a) How are the themes of power, possession, art and marriage are presented in the poem 'My last Duchess'?

b) Elaborate the symbolism of music in the poem, 'Sailing to Byzantium'.

c) Explain the significance of the title 'Futility'.

d) What do you understand of the duke's character from the poem 'My Last Duchess'.

e) Comment on the use of imagery in 'Futility'?

Q2) **Answer any THREE of the following :** **[15]**

a) Explain the central theme of the poem 'A Bird Came Down the walk' by Emily Dickinson.

b) Comment on the connotative meaning of the poem, 'Talking in their sleep' by Edith M. Thomas? Elaborate.

c) Do you think life experiences of John Clare might have shaped the poem and the outlook expressed in the poem, 'What is Life? Explain.

d) Who are the speakers in the poem, 'Talking in their sleep' by Edith M. Thomas and with whom they are talking?

e) Which are the questions pondered upon by John Clare in the poem 'What is Life?

P.T.O.

Q3) **Answer any THREE of the following :** **[15]**

a) Why do you think the poet, Paul Lawrence Dunbar identifies with the bird in the poem 'Sympathy'?

b) Analyse the poem 'The Awakening' as a love poem.

c) Do you think the poem 'The Wind' is an imagistic poem? Support your answer with examples from the text.

d) Comment on the imagery used in the poem, 'Sympathy' by Paul Lawrence Dunbar.

e) Why does Amy Lowell in the poem 'Wind' says, 'Each is the wind I like the best'?

Q4) **Answer any THREE of the following :** **[15]**

a) What are the kinds of freedom Tagore is exploring in the poem, 'Freedom'? Use examples from the text to support your answer.

b) Compare and contrast Dunbar's poem 'Sympathy' with the poem, 'Caged Bird'. What are the similarities and differences that you find between them.

c) Critically analyse the connection between the title of the poem, 'Space Between' and text of the poem.

d) What kind of Freedom Rabindranath Tagore is dreaming for his country?

e) Compare and contrast the condition of a 'Free bird' with that of a 'Caged Bird' depicted in the poem 'Caged Bird'?

Q5) **Explain with reference to the context ANY TWO of the following :** **[10]**

a) A free bird leaps

On the back of the wind

And floats downstream

Till the current ends

b) Freedom from fear is the freedom

I claim for you, my motherland!

Freedom from the burden of ages, bending your head,

Breaking your back, blinding your eyes to the beckoning call of the future

c) He shouts in the sails of the ships at sea,

He steals the down from the honeybee,

He makes the forest trees rustle and sing,

He twirls my kite till it breaks its string.

d) A bird came down the walk

He did not know I saw

He bit an angle worm in halves

And ate the fellow, raw

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6983

[Total No. of Pages : 3

[6127]-433

S.Y. B.A.

MATHEMATICS

DSE - 2B : MS - 4 : Computational Geometry

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24342)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***

Q1) Attempt any five of the following : **[10]**

a) Write a 2×2 transformation matrix that represent scaling in y co-ordinate by a factor 3 and apply it on the point $A[1, -3]$.

b) Find the reflection of point $P[4, 0]$ through the line $y = -x$.

c) State the term 'Plane of projection'.

d) Define the term 'Overall scaling'. Give an example of overall scaling transformation.

e) Write the parametric equation of line $3x - y = 2$.

f) Find the degree of polynomial of Be'zier curve determined by 7 control points.

g) Check whether $A = \begin{bmatrix} \frac{1}{\sqrt{2}} & \frac{1}{\sqrt{2}} \\ -\frac{1}{\sqrt{2}} & \frac{1}{\sqrt{2}} \end{bmatrix}$ represents a solid body transformation?

Justify your answer.

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[20]**

a) Find the combined transformation matrix for the following sequence of transformations

i) Scaling in x co-ordinate by factors 2.

ii) Scaling in y co-ordinate by factors 5.

b) Find the transformed image $\Delta A^*B^*C^*$ of the triangle ABC with vertices $A[0, 1]$, $B[0, 2]$, $C[0, 1]$ obtained by rotating through an angle 180° about the point $[1, 1]$.

c) Determine the transformation matrix for trimetric projection formed by rotation about x axis through angle 30°, followed by rotation about y axis through 45°, followed by orthogonal projection on $z = 0$ plane.

d) Find the transformed image of the line segment joining $A[0, 3, 1]$, $B[3, 0, 0]$ obtained by rotating about x axis through an angle 60°.

e) Determine the parametric equation of a Be'zier curve determined by control points $B_0[0, 0]$, $B_1 = [2, 1]$ and $B_2 = [4, 1]$. Hence find the position vector of the point corresponding to parameter $t = 0.2$.

f) A line $L : x + y = 3$ is transformed to another line L^* by using 2×2 transformation matrix $T = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 5 \end{pmatrix}$. Find the equation of the line L^*.

Q3) Attempt any four of the following : **[20]**

a) A circle $x^2 + y^2 = r^2$ having area $25cm^2$ is transformed using linear transformation

$T = \begin{bmatrix} 0 & -2 \\ 1 & 3 \end{bmatrix}$. Find the area of transformed circle.

b) Let $X = \begin{bmatrix} 1 & 3 & 0 \\ 2 & 1 & -1 \\ 1 & 3 & 1 \\ 0 & 1 & 1 \end{bmatrix}$. Find the caviler projection of X with horizontal inclination $\alpha = 25°$.

c) Write an algorithm to generate uniformly spaced n points on the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$.

d) Let $A[2, 1, 2]$, $B[-1, 2, 3]$ and $C[4, 0, 2]$ be vertices of triangle ABC. Find the perspective projection of ΔABC onto $z = 0$ plane with center of projection at $Z_c = 20$ on the z axis.

e) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations

i) Translation by –2, 3 and 5 units along x, y and z axes respectively.

ii) Perspective projection on $z = 0$ plane from the center of projection on z axis at $z_c = 20$.

f) Find the transformed image $\Delta A^*B^*C^*$ of the triangle ABC with vertices $A[1, 1]$, $B[3, 1]$, $C[0, 1]$ obtained by rotating through an angle 90° about the point [1, 3].

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

a) Generate uniformly spaced 5 points on the arc of a circle $x^2 + y^2 = 49$ in the first quadrant.

b) Generate uniformly spaced 7 points on the arc of an ellipse $\frac{x^2}{25} + \frac{y^2}{16} = 1$ in the first quadrant.

c) Find the concatenated transformation matrix for the following sequence of transformations and apply it on point $P[3\ 2\ 1]$

i) Translation in x, y and z direction by –1, 2 and 1 units respectively.

ii) Rotation about z axis by 90°.

iii) Reflection in xy plane.

d) Find the concatenated transformation matrix for reflection through the line $y - 2x - 4 = 0$. Apply it to find the transformed image of ΔABC, where $A[3, 1]$, $B[1, 8]$ and $C[3, 1]$.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6984

[Total No. of Pages : 4

[6127]-434

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE-2B : Indian Society : Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any three) **[15]**

a) Degradation of environment.

b) Drug addication among youth.

c) Non-Government organization.

d) Meaning of urban poverty.

e) Good governance.

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (any three) **[15]**

a) Write the civil society organization.

b) Elaborate the concept of Rural poverty.

c) Explain the psychological problems in senior citizens.

d) Write the concept of Social Justice.

e) Describe the unemployment problems of youths in India.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any Two) **[20]**

a) Explain the role of the state in relation to social issues.

b) Describe the various problem of Aged.

c) Write the causes of Displacement.

d) Describe the role of civil institutions and organisations.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one) **[20]**

a) Describe the meaning and causes of poverty.

b) Elaborate the various problems of youth in India.

Total No. of Questions : 4]

P-6984

[6127]-434

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

DSE-2B : Indian Society : Understanding Issues

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24372)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा. **[15]**

अ) पर्यावरणाचा ऱ्हास

ब) युवकांमधील अंमलीपदार्थाची व्यसनधिनता

क) बिगर शासकीय संघटना

ड) शहरी द्रारिद्र्याचा अर्थ

इ) सुशासन

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) नागरी समाज संघटन लिहा.

ब) ग्रामीण दारिद्रयाची संकल्पना विशद करा.

क) वृद्धांच्या मानसिक समस्या स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक न्यायाची संकल्पना लिहा.

इ) भारतातील बेरोजगारीची समस्या स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) सामाजिक समस्यांची सोडवणुक करण्यासाठी राज्याची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) वृद्धांच्या प्रमुख समस्या विशद करा.

क) विस्थापनाची कारणे लिहा.

ड) नागरी संस्था आणि संघटनांची भूमिकेचे वर्णन करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) दारिद्र्याचा अर्थ व कारणे विशद करा.

ब) भारतातील युवकांच्या विविध समस्यांचे सविस्तर विशद करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6985

[Total No. of Pages : 4

[6127]-435
S.Y. B.A. (Semester - IV)
PHILOSOPHY (Special - II)
DSE-2B : Modern Western Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (24422)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any three of the following questions in 50 words each : **[15]**

a) Shortly state Spinoza's concept of substance.

b) Explain Descartes concept of soul.

c) Explain Kant's concept of knowledge.

d) Explain David Hume's concept of skepticism.

e) Explain George Berkeley's Abstract Idea.

Q2) Write short notes on any three of the following : **[15]**

a) Ethical Philosophy - Sinoza.

b) Empiricism - John Locke.

c) Rationalism - Rene Descarte.

d) Religion and Art - Hegel

e) Self - David Hume.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each : **[20]**

a) Explain John Locke's theory of knowledge in detail.

b) Explain Kant's theory of categorical Imperatives.

c) Discuss in detail Hegel's method of Dialetics.

d) Explain Descarte's method of doubt.

P.T.O.

Q4) Answer any one of the following questions : **[20]**

a) Explain in detail David Hume's concept of causation.

b) Discuss Spinoza's theory of attributes and modes in detail.

Total No. of Questions : 4]

P-6985

[6127]-435
S.Y. B.A. (Semester - IV)
PHILOSOPHY (Special - II)
DSE-2B : Modern Western Philosophy
(2019 Pattern) (CBCS) (24422)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दात लिहा : **[15]**

अ) स्पिनोझाची 'द्रव्य' संकल्पना थोडक्यात सांगा.

ब) देकार्तचे आत्म विषयक विचार विशद करा.

क) कांटच्या ज्ञान संकल्पनेचे विवेचन करा.

ड) डेव्हिड ह्यूमचा संशयवाद स्पष्ट करा.

इ) जॉर्ज बर्केलच्या 'अमुर्त' कल्पनेचे विवेचन करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा लिहा. **[15]**

अ) नैतिक तत्त्वज्ञान–स्पिनोझा.

ब) अनुभववाद – जॉन लॉक

क) बुद्धिवाद – रेने देकार्त

ड) धर्म आणि कला – हेगेल

इ) स्वः – डेव्हिड ह्यूम

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) जॉन – लॉकच्या ज्ञान सिद्धांताचे सविस्तर विवेचन करा.

ब) कांटच्या निरुपाधिक आदेश सिद्धांताची मांडणी स्पष्ट करा.

क) हेगेलच्या द्वंद्वात्मक पद्धतीची सविस्तर चर्चा करा.

ड) देकार्तची संशय पद्धती स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) डेव्हिड ह्यूमची कारण संकल्पना सविस्तर विशद करा.

ब) स्पिनोझाच्या 'गुण' व 'विकार' सिद्धांताची सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6986

[Total No. of Pages : 4

[6127]-436

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2B : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24442)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (in 20 words) : **[16]**

a) Who first used the word of bureaucracy?

b) Name any two books of Maxweber.

c) Write the definition of bureaucracy.

d) What is Human Development?

e) State two defects of bureaucracy.

f) What is Sustainable Development.

g) State the disadvantages of globalization.

h) Name the NGO's contributing to the development of children.

i) State the NGO's functions.

j) Who is the father of Human Development Index?

Q2) Attempt any four questions (in 50 words) : **[16]**

a) Qualities of Bureaucracy

b) Voluntary organization

c) NGO's

d) Women Empowerment

e) Globalization

f) Human Development Index

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (in 100 words) : **[18]**

a) Contribution to woman development of voluntary organization.

b) Explain the defining criteria of NGO's.

c) Explain the concept of sustainable development.

d) Explain characteristics of bureaucracy.

Q4) Attempt any two questions (in 200 words) : **[20]**

a) What is NGO? Explain the role of NGO's in public development.

b) Explain the role of bureaucracy in development administration.

c) Explain the concept of globalization and development.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-6986 **[6127]-436**

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE-2B : Development Administration

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24442)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) : **[16]**

अ) नोकरशाही ह्या शब्दाचा वापर सर्वप्रथम कोणी केला.

ब) मॅक्स वेबरच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नावे लिहा.

क) नोकरशाहीची व्याख्या सांगा.

ड) मानव विकास म्हणजे काय?

इ) नोकरशाहीचे दोन दोष सांगा.

फ) शाश्वत विकास म्हणजे काय?

य) जागतिकीकरणाचे तोटे सांगा.

र) मुलांच्या विकासात योगदान देणाऱ्या दोन स्वयंसेवी संस्थाची नावे सांगा.

ल) गैर सरकारीसंस्थाची (NGO's) कार्य सांगा.

व) मानव विकास निर्देशकाचे जनक कोण?

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) : **[16]**

अ) नोकरशाहीचे गुण

ब) स्वयंसेवी संघटना

क) गैर सरकारी संस्था (NGO's)

ड) महिला सबलीकरण

इ) जागतिकीकरण

फ) मानव विकास निर्देशांक

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) : **[18]**

अ) स्त्री विकासात स्वयंसेवी संस्थाची भूमिका सांगा.

ब) गैर सरकारी संस्थाचे स्वरुप ठरविणारे मापदंड स्पष्ट करा.

क) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) नोकरशाहीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) स्वयंसेवी संघटना म्हणजे काय? सार्वजनिक प्रशासनात स्वयंसेवी संस्थाची भूमिका स्पष्ट करा.

ब) विकास कार्यात नोकरशाहीची भूमिका स्पष्ट करा.

क) जागतिकीकरण आणि विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

P-6987

[6127]-437

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

G-2 : CC-1D (3) : भाषिक कौशल्य विकास आणि आधुनिक मराठी साहित्य प्रकार : ललित गद्य

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24023)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) गुगलचे अध्ययनातील महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) 'ग्रंथमित्र' विषयी थोडक्यात माहिती लिहा.

क) गुगलमीट विषयी थोडक्यात माहिती सांगा.

ड) गुगल फॉर्म विषयी टीप लिहा.

इ) ललित गद्य म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) गुगल क्लासरूमचे फायदे लिहा.

ब) यू–टयूबचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

क) ललितगद्याचे विशेष तुमच्या शब्दात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) 'ग्रंथमित्र' या ललित गद्याच्या आधारे शांता शेळके यांचे 'ग्रंथप्रेम' तुमच्या शब्दात लिहा.

ब) 'शब्दभ्रम' अर्थभ्रम सविस्तर स्पष्ट करा.

क) पाखरं या ललित गद्याचे आशयसूत्र स्पष्ट करा.

P.T.O.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) 'अरणी' या ललित गद्याचे आशय सूत्र सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) 'कोरडी भिक्षा' या लेखातील विद्यार्थ्यांचे आश्रमशाळेतील जीवन व संस्काराविषयी सविस्तर वर्णन करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-6988

[Total No. of Pages : 2

[6127]-438

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी) (पर्यायी अभ्यासक्रम)

CC - 2D : व्यावहारिक व उपयोजित मराठी भाग – 4

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24024)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) युनिकोड टंकलेखन प्रणालीविषयी माहिती द्या.

ब) गुगल इनपुट विषयी माहिती द्या.

क) संगणकावर एम एस पॉवरपॉईंट कसे उघडावे?

ड) यू–ट्यूब चॅनेल कसे तयार करावे?

इ) विकिपीडिया विषयी माहिती द्या.

फ) 'कोश' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) 'इतिवृत्त' म्हणजे काय? इतिवृत्तलेखनाचे प्रमुख प्रकार स्पष्ट करा.

ब) इतिवृत्त लेखन करताना कोणती काळजी घ्यावी?

क) 'टिप्पणी' म्हणजे काय? कार्यालयीन टिप्पणीलेखन कसे करावे?

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दात लिहा. **[20]**

अ) मुक्तस्त्रोत साधने म्हणजे काय? मुक्तस्त्रोत साधनांची उदाहरणे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळाबाबत सविस्तर माहिती द्या.

क) नोंद म्हणजे काय? नोंदींची उदाहरणे सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दात लिहा. **[10]**

अ) 'युनिकोड लेखन प्रणालीविषयी सविस्तर माहिती देऊन 'युनिकोड' ची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) मराठी भाषेतील विविध कोशांविषयी सविस्तर माहिती द्या.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-6989

[Total No. of Pages : 3

[6127]-439
S.Y. B.A.
CC-ID : FRENCH GENERAL
(2019 Pattern) (Semester-IV) (24033)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***Use of dictionary is not allowed.***
2) ***The medium of answer is French.***
3) ***All questions are compulsory.***
4) ***Answer all questions in full sentence.***

Q.1] La compréhension écrite : **[15]**

A) Lisez l'affiche et répondez aux questions ci-dessous : **[5]**

Audio et CIE
Vous invite cordialement à
une soirée de Rythmes
Nous vous offrons le meilleur
du piano, jazz en live.
Vendredi le 17 février 2023 à 19h
Théâtre de Saint-Jean
Billets sont disponible sur
www.audio.fr

Questions :

1. Qui organise le concert ?
2. Qu'est – ce qu'il y a dans le concert ?
3. Quand est le concert ?
4. Le concert, où aura – t – il lieu ?
5. Où peut – on acheter les billets ?

B) Lisez le texte suivant et répondez aux questions suivantes : **[10]**

L'île de Ré

Une réputation qui n'est pas surfaite. L'île de Ré est une destination « toute l'année »

L'île de Ré est une petite (32 km de long, entre 5 km et 100 m de large !), mais elle a beaucoup de charme et de caractère.

Reliée au continent depuis mai 1988 par un superbe pont de 3 km de long, elle est toute proche de la Rochelle.

L'île de Ré possède de jolis petits villages répartis le long de ses côtes. Chacun a son caractère, mais les murs blancs et les volets verts, comme les roses, sont typiques.

On peut facilement parcourir l'île à vélo pour découvrir des paysages variés : les vignobles, les marais salants, ou les ports et les plages de sable fin. On peut louer des vélos partout. L'ensoleillement exceptionnel et la lumière douce de l'île de Ré attirent de nombreux peintres.

Questions :

1. Quelle est la réputation de l'île de Ré ? **[1]**
2. Quelle est la largeur maximum de l'île ? **[1]**

P.T.O.

3. Quelle ville est plus près de l'île ? [1]
4. Comment est – elle reliée au continent ? [1]
5. Comment sont les villages sur l'île ? [1]
6. Décrivez le paysage de l'île. [2]
7. Pourquoi les peintres y arrivent – ils ? [1]
8. Trouvez les synonymes des mots suivants : [2]

a) Explorer
b) Situer

Q.2] La Production écrite : **[15]**

A) Écrivez une composition sur votre voyage inoubliable.

OU

Rédigez un article de presse sur un festival ou une exposition de peintures en 50 -60 mots.

B) Imaginez un dialogue entre les amis discutant d'un film qu'ils viennent de voir.

Q.3] Le Vocabulaire : **[20]**

A) Reliez les colonnes : **[5]**

	A		B
1	Le film	a.	La salle
2	La pièce	b.	L'auditorium
3	La littérature	c.	Le cinéma
4	Le concert	d.	Le théâtre
5	L'exposition	e.	La bibliothèque

B) Complétez avec le mot convenable : **[5]**

1. Le personnel au bureau de visa m'a demandé mon _____ de voyage.
2. Honoré de Balzac est connu pour ses _____.
3. À la chaîne Discovery, il y a des _____ sur la vie sauvage.
4. Les journalistes travaillent dans le _____.
5. On met nos vêtements dans la _____ pour aller au voyage.

C) Complétez avec les adverbes de temps convenables : **[4]**

1. Ce programme dure _____ pendant deux heures trente minutes.
2. Le covid 19 a arrêté toute la vie culturelle _____ trois ans.
3. Paul a assisté aux 24 concerts l'année dernière. Il est allé _____ au concert.
4. Les vieux voyagent _____ en comparaison avec les jeunes.

D) Trouvez l'intrus : **[3]**

1. sûrement, durement, aliment, purement.
2. simplement, énormément, facilement, souplement.
3. Largement, trop, maint, beaucoup

E) Complétez avec les expressions de cause et conséquence : **[3]**

1. Elle aime aller au voyage _____ elle peut découvrir une nouvelle région.
2. Le film a eu un grand succès, _____ c'était difficile d'acheter ses billets.
3. Il s'entraîne _____ dur ____ il va gagner ce match.

Q.4] La grammaire : **[20]**

A) Conjuguez les verbes aux temps indiqués : **[6]**

1. Il _____ (partager à l'imparfait) de nouveaux films avec ses amis.
2. Quand je _____ (être à l'imparfait), mon père _____ (faire au passé compose) explorer le monde.
3. Si le cours était annulé, nous _____ (pouvoir au conditionnel présent) faire le pique-nique.
4. Gérard Depardieu _____ (jouer au passé composé) bien le rôle de Cyrano de Bergerac.
5. Je _____ (vouloir au conditionnel présent) un café s'il vous plaît !

B) Mettez les verbes entre parenthèses au subjonctif ou indicatif selon le cas. **[4]**

1. Il est important que nous _____ (aller) au cinéma pour regarder Avatar.
2. Je suis sûr qu'il y _____ (avoir) l'examen aujourd'hui.
3. Paul sait que son directeur _____ (aimer) le théâtre.
4. Il faut que vous _____ (boire) du lait tous les jours.

C) Complétez avec le pronom relatif simple convenable: **[4]**

1. C'est une pièce ____ les critiques ont parlé mais _____ a reçu un mauvais accueil de la part du public.
2. Je suis allée à Cannes au moment ____ le festival avait lieu.
3. Les paysages merveilleux _____ nous retiendrons de cette région.

D) Complétez avec le pronom interrogatif : **[3]**

1. _____ chaussures aimes – tu ?
2. _____ livre lisez – vous maintenant ?
3. _____ région est plus visitée en France ?

E) Identifiez la voix : **[3]**

1. Il a lu un roman pendant les vacances.
2. Elle est descendue par l'ascenseur.
3. La table est montée par les ouvriers.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-8691

[Total No. of Pages : 3

[6127]-440
S.Y. B.A.
CC-1D : GERMAN GENERAL
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24043)

Time : 2 ½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Übersetzen Sie!** **[16]**

A. Übersetzen Sie ins Englische! **[8]**

Das ist Vera Kaufmann. Sie ist 24 Jahre alt und wohnt in Hamburg. Sie ist nicht verheiratet und hat keine Kinder. Sie ist Journalistin von Beruf. Sie lernt viele Sprachen. Sie will nach Italien und Spanien reisen. Letztes Jahr hat sie eine Reise nach Polen gemacht. Dort hat sie eine Freundin besucht.

Vera hat eine Wohnung in Hamburg. Ihre Wohnung ist sehr alt und klein. Ihre Bücher und ihre Lieblings-CDs sind sehr wichtig für sie. Sie hat einen Hund. Er heißt Bruno. Jeden Abend spielt sie mit ihm. Tiere sind ihr Hobby. Sie kosten viel Zeit. In der Freizeit spielt sie ein Klavier und eine Gitarre. Jeden Sommer geht sie auf eine Radtour mit ihren Freunden.

B. Übersetzen Sie ins Deutsche! (Nur 4) **[8]**

1. That is the tree, which is 100 years old.
2. The topic of the statistics is dreams and wishes of the Germans.
3. Clara has got a great apartment in Cologne.
4. The girl, who I helped yesterday, was very poor.
5. Yesterday an accident took place on J.M. road.
6. If only I were a successful businessman/businesswoman!

Q2) **Beantworten Sie die Fragen! (Nur 5)** **[10]**

1. Was würden Sie machen, wenn Sie für einen Tag unsichtbar wären?
2. Geben Sie Tipps für ein langes Leben.
3. Welche Probleme könnte man in einem fremden Land haben?
4. Zeichnen Sie eine Reiseroute durch Ihr Lieblingsland/ Lieblingskontinent.
5. Sie sind in einer neuen Stadt und kennen den Weg nicht. Was würden Sie in dieser Situation tun?
6. Wären Sie gerne ein König/eine Königin? Ja oder Nein? Warum?
7. Schreiben Sie einen kurzen Zeitungsartikel.

P.T.O.

Q3) **Grammatik und Wortschatz!** [24]

A. Schreiben Sie die Sätze im Präteritum um! (Nur 4) [4]

1. Vor Freude tanzen die Menschen die ganze Nacht.
2. Der Unfallsopfer liegt den ganzen Tag auf dem Boden.
3. Dem Beamter gefällt die schlechte Nachricht gar nicht.
4. Sie liest den Brief mehrmals.
5. Die Tochter bringt ihrer Mutter ein Glas Wasser.

B. Bilden Sie Relativsätze! (Nur 5) [5]

1. Das ist meine beste Freundin. Ich habe ihr mein Fahrrad geliehen.
2. Das ist eine schöne Uhr. Ich habe sie zum Geburtstag bekommen.
3. Ich schicke dir eine Email. Die Email sagt über meine Winterferien.
4. Hier sind alle meine Familienmitglieder. Ich spreche über sie immer.
5. Mein Traumpartner ist ein Mensch. Ich kann mich auf ihn verlassen.
6. Im Urlaub möchte Frau Kunze irgendwohin fahren. Es soll dort schöne Natur geben.

C. Bilden Sie Konjunktiv II! (Nur 5) [5]

1. Ich habe keine schönen Schuhe zum Tanzen. (Wunschsatz)
2. Peter möchte reich sein. Er soll zwei jobs machen. (Bedingungssatz)
3. Gib mir die Bücher bitte. (Höfliche Bitte)
4. Der Test ist zu schwierig. (Wunschsatz)
5. Ich habe nicht viel Geld. Ich kann nicht jedes Jahr in Urlaub gehen. (Bedingungssatz)
6. Gib mir die Flasche. (Höfliche Bitte)

D. Ergänzen Sie das richtige Wort! (Nur 4) [4]

1. Hier kann man alte und gebrauchte Sachen kaufen: der _____.
2. Die Tage werden länger, die Bäume bekommen wieder ihre Blätter. Die Jahreszeit ist _____.
3. Der größte Wasserfall in der Schweiz heißt der _____.
4. Eine berühmte Torte aus Österreich ist die _____.
5. In der Schweiz sagt man Billet, in Deutschland heißt das Wort _____.

E. Was passt nicht? [2]

1. Regen, Nebel, Nagel, Sturm
2. Urlaub, Kündigung, Ferien, Freizeit
3. Hinfahrt, Anreise, Ankunft, Abreise
4. müsste, söllte, könnte, dürfte

F. Ordnen Sie zu! [4]

1. Das ist bestimmt ein Familienhund,	a. und fragen, was wir machen sollen?
2. Er ist so süß, dass ich ihn	b. weil er sonst nicht so lieb wäre.
3. Ich bringe ihm eine weiche Decke,	c. am liebsten behalten möchte.
4. Sollten wir nicht die Polizei anrufen	d. damit er schlafen kann.

Q4) Lesen Sie den folgenden Text und beantworten Sie die Fragen! [10]

Tino Kalning hat sich schon immer für Fotografie interessiert. Im Jahr 2000 absolvierte er ein Praktikum bei einem Fotografen. Dort traf er auf einen Foodstylisten und war sofort von dessen Arbeitsfeld begeistert. Kalning war fest entschlossen, Foodstylist zu werden und machte sich zwei Jahre später selbstständig. Seit 2002 arbeitet er in diesem Beruf. Ein üblicher Beruf ist es nicht. Im Gegenteil, er ist eher selten. Es gibt keine Ausbildung und der Weg zum Foodstylisten führt oft über Umwege. In Deutschland arbeiten nur 80 Foodstylisten.

Der Begriff *Foodstylist* stammt aus dem Englischen und bedeutet so viel wie „Herausputzen von Lebensmitteln". Da sich Lebensmittel unbehandelt für Foto- oder Filmaufnahmen nicht eignen, ist es die Aufgabe des Foodstylisten, sie kameragerecht zu stylen.

Kalning wird von Kunden aus der Werbung gebucht, um Lebensmittel aber auch Getränke und Pflanzen so in Szene zu setzen, dass sie perfekt aussehen. Oft sind dafür einige Tricks notwendig. Rezeptentwicklungen, Bestellungen und der Einkauf von frischen Lebensmitteln gehören aber auch zu seinen Aufgaben.

Eine Ausbildung für diesen Beruf gibt es nicht. Von Vorteil ist es, eine Ausbildung als Koch, Konditor oder ein Studium als Ernährungswissenschaftler zu absolvieren. Das sind die klassischen Einstiege, um in diesem Beruf zu arbeiten. Kalning selbst hat eine Ausbildung zum Koch absolviert und lange in verschiedenen Sternerestaurants gearbeitet. Durch das jahrelange Kochen konnte er viele Kenntnisse, Tipps und Tricks im Umgang mit Lebensmitteln erwerben, die ihm heute sehr helfen.

A. Beantworten Sie die folgenden Fragen! (Nur 3) [6]

1. Warum hat Kalning entschlossen, Foodstylist zu werden?
2. Wie ist der Weg zum Foodstylisten?
3. Was ist die Aufgabe von Tino Kalning als Foodstylist?
4. Was für eine Ausbildung könnte man machen, wenn man Foodstylist werden will?

B. Richtig oder Falsch! [4]

1. Ein Foodstylist macht das Essen lecker.
2. In Deutschland gibt es viele Foodstylisten.
3. Für die Foto- und Filmaufnahmen benutzt er immer viele Tricks.
4. Tino Kalning hat von seiner Arbeit Vieles gelernt.

Q5) Schreiben Sie! [10]

Schreiben Sie eine Email an einen Freund/ eine Freundin und beschreiben Sie über Ihre letzte Reise. ODER

Schreiben Sie ein Gespräch: Diskutieren Sie mit einem Freund/ einer Freundin über die Schwierigkeiten bei einem Auslandsaufenthalt.

Total No. of Questions : 5 **SEAT No.** [ ]

P-6990 **Total No. of Pages : 2**

[6127]-441

S.Y.B.A. (Semester - IV)

CC - 1D URDU

MODERN PROSE & POETRY

(2019 Pattern) (24073)

Total Marks :70] ***[Time :2½ Hours***

ہدایات:

تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: اردو افسانے کی تاریخ تفصیل سے لکھئے۔ **[12]**

یا

افسانے کا فن اور اجزائے ترکیبی پر طائرانہ نظر ڈالئے۔

سوال نمبر2: اکبر الہ آبادی کی موضوعاتی شاعری کا مکمل جائزہ لیجئے۔ **[12]**

یا

اکبر الہ آبادی کی مزاحیہ اور طنزیہ شاعری کی خصوصیات بیان کیجئے۔

سوال نمبر3: پریم چند کے افسانوں کی انفرادیت تفصیل سے بیان کیجئے۔ **[12]**

یا

راجندر سنگھ بیدی کے افسانوں کی خصوصیات قلمبند کیجئے۔

P.T.O.

سوال نمبر4(الف) : کسی ایک نظم کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے تشریح کیجئے۔ **[10]**

i) نئی تہذنب ii) آم نامہ

سوال نمبر4(ب) : کسی ایک افسانہ کا مرکزی خیال بیان کرتے ہوئے خلاصہ لکھئے **[10]**

i) ٹوبہ ٹیک سنگھ ii) کفن

سوال نمبر5: کوئی سات اشعار کی تشریح بحوالہ متن کیجئے۔(7) **[14]**

i) نقل مغرب کی ترنگ آئی تمہارے دل میں — اور یہ نکتہ کہ مری اصل ہے کیا بھول گئے

ii) کیا تعجب ہے جو لڑکوں نے بھلایا گھر کو — جب کہ بوڑھے روش دین خدا بھول گئے

iii) سب سے اونچے لاٹ کو دیکھا — حضرت ''ڈیوک کناٹ'' کو دیکھا

iv) اچھے اچھوں کو بھٹکا دیکھا — بھیڑ میں کھاتے جھٹکا دیکھا

v) یہ موجودہ طریقے راہئ ملک عدم ہوں گے — نئی تہذیب ہوگی اور نئے ساماں بہم ہوں گے

vi) بدل جائے گا انداز طبائع دور گردوں سے — نئی صورت کی خوشیاں اور نئے اسباب غم ہوں گے

vii) پیش روشاہی تھی پھر ہز ہائینس پھر اہل جاہ — بعد اس کے شیخ صاحب ان کے پیچھے خاکسار

viii) تمہیں اس انقلاب دہر کا کیا غم ہے اے اکبر — بہت نزدیک ہیں وہ دن کہ تم ہونگے نہ ہم ہونگے

ix) دیکھ آئے ہم بھی دو دن رہ کے دہلی کی بہار — حکم حاکم سے ہوا تھا اجتماع انتشار

x) معلوم ہی ہے آپ کو بندے کا ایڈریس — سیدھے الہ آباد مرے نام بھیجئے

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-6991

[Total No. of Pages : 1

[6127]-442

S.Y. B.A.

MARATHI (मराठी)

SEC - 2B : UPAYOJIT LEKHANKAUSHALYE (उपयोजित लेखनकौशल्ये)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24025)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) जाहिरातीची संहिता कशी तयार केली जाते ते सांगा. **[10]**

किंवा

वृत्तपत्रासाठी मुलाखत कशी लिहिली जाते ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) विविध प्रकारच्या ज्ञानकोशांची माहिती विशद करा. **[10]**

किंवा

विविध माध्यमांसाठी नोंद लेखन कसे केले जाते ते लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा. **[5]**

अ) जाहिरातींची भाषा –

ब) कोशलेखनाचे फायदे –

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 2

SEAT No.

P-6992

Total No. of Pages : 1

[6127]-443

S.Y.B.A. (Semester - IV)

SEC- 2B: URDU

COMMUNICATION SKILL

(2019 Pattern) (CBCS) (24074)

Total Marks :25] *[Time :2 Hours*

ہدایات:

تمام سوالات لازمی ہیں۔

بائیں جانب نمبرات درج ہیں۔

سوال نمبر1: زبانی اور غیر زبانی ترسیل کی اقسام پر روشنی ڈالئے۔ **[15]**

یا

رموز اوقاف کا تفصیلی جائزہ لیجئے۔

سوال نمبر2: ترسیل میں پیدا ہونے والی رکاوٹوں پر اظہار خیال کیجئے۔ **[10]**

یا

املا کی اہمیت وصحت پر طائرانہ نظر ڈالیئے

✔ ✔ ✔ ✔

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6993

[Total No. of Pages : 1

[6127]-444
S.Y.B.A.
HINDI (हिंदी)
SEC-2B : माध्यम लेखन
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24096)

समय : *2* घंटे*]* *[* पूर्णांक *: 25*

सूचनाएँ : *1)* सभी प्रश्न अनिवार्य है।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक है।

प्र.*1)* चार में से कोई दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। **[10]**

अ) माध्यम लेखन का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

ब) माध्यम लेखन की परिभाषा स्पष्ट करते हुए अवधारणा स्पष्ट कीजिए।

क) माध्यम लेखन का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

ड) नवमाध्यम के प्रकार कौनसे है, स्पष्ट कीजिए।

प्र.*2)* चार में से कोई दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए। **[10]**

अ) रेडियो फीचर का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

ब) माध्यम लेखन की आवश्यकता स्पष्ट कीजिए।

क) माध्यम लेखन में दूरदर्शन फीचर की विशेषताएँ क्या है?

ड) मुद्रित (Print) माध्यम कौनसे है, संक्षेप में जानकारी दीजिए।

प्र.*3)* निम्नलिखित में से किसी एक विषय पर फीचर लेखन कीजिए। **[5]**

अ) महाविद्यालय में आयोजित क्रीडा दिवस विषय पर फीचर तैयार कीजिए।

ब) आपके मोहल्ले में आयोजित अमृत महोत्सवी कार्यक्रम पर कंटेट लेखन कीजिए।

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P6994

[Total No. of Pages : 1

[6127]-445

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

SEC-2B : Introduction to Scriptology (Palaeography)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24114)

वेळ : *2* तास] [एकूण गुण : *25*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

Instructions : **All questions are compulsory.**

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Figures to right indicate full marks.

Q1) खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[15]**

Write an essay type answer to any one of the following.

i) भारतातील लिपींचा विकास स्पष्ट करा.

Explain the evolution of Scripts in India.

ii) ब्राह्मी लिपीतील स्वर, व्यंजन, जोडाक्षर लिहिण्याची पद्धत आणि संख्या या विषयावर निबंध लिहा.

Write an essay on vowels, consonants, consonant clusters and numbers in ब्राह्मी script.

Q2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

Write an answer to any one of the following :

i) ग्रंथ लिपी

The Script ग्रंथ

ii) खालील काव्यपंक्तींचे ग्रंथ लिपी अथवा ब्राह्मी लिपीत लिप्यंतरण करा.

Transliterate the following stanzas into ग्रंथ script or ब्राह्मी script.

धैर्य दे अन् नम्रता दे
पाहुण्या जे जे पहाणे
वाकु दे बुद्धीत माझ्या
तप्त पोलादाप्रमाणे

– कवी मर्ढेकर

मी महाकवी दु:खाचा
प्राचीन नदीपरी खोल
दगडाचे माझ्या हाती
वेगाने होते फूल

– कवी ग्रेस

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6995

[Total No. of Pages : 2

[6127]-446

S.Y.B.A.

ECONOMICS

SEC 2 B : Basic Concept of Research Methodology - II

(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24154)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Solve any one of the following question **[10]**

a) State the types of data Analysis

b) What is mode? Explain with examples of mode?

Q2) Solve any one of the following question. **[10]**

a) State the characteristic of good research Report writing?

b) What is tabulation? Write the advantages and Limitation of tabulation?

Q3) Write short note (Any one) **[5]**

a) Index

b) Cumulative Frequency

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P6995

[6127]-446
S.Y.B.A.
ECONOMICS
SEC 2 B : Basic Concept of Research Methodology - II
(2019 CBCS Pattern) (Semester - IV) (24154)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. **[10]**

अ) तथ्य विश्लेषणाचे प्रकार सांगा.

ब) बहुलक म्हणजे काय? बहुलक उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. **[10]**

अ) चांगल्या संशोधन अहवाल लेखनाची वैशिष्टये सांगा.

ब) सारणीकरण म्हणजे काय? सारणीकरणाचे फायदे व मर्यादा लिहा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणताही एक) **[5]**

अ) संदर्भसूची

ब) संचित वारंवारिता

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6996

[Total No. of Pages : 2

[6127]-447

S.Y.B.A.

POLITICAL SCIENCE

SEC-2B(2) Basics of Indian Constitution

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24165)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any one question. (200 words) **[10]**

a) Explain the meaning of directive principles of state policy and write economic directive principles.

b) Explain importance of fundamental duties of Indian citizen.

Q2) Attempt any one question. (200 words) **[10]**

a) Discuss fundamental duties of Indian citizen.

b) Write note on implementation of directive principles by the government.

Q3) Write short notes. (any one) **[5]**

a) Constitution amendments for fundamental duties

b) Social directive principles

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P6996

[6127]-447
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
SEC-2B(2) : Basics of Indian Constitution
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24165)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2* तास*]* *[*एकूण गुण *: 25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) मार्गदर्शक तत्त्वांचा अर्थ सांगा आणि आर्थिक मार्गदर्शक तत्त्वे लिहा.

ब) भारतीय नागरीकांच्या मूलभूत कर्तव्यांचे महत्त्व सांगा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) भारतीय नागरीकांची मूलभूत कर्तव्ये सांगा?

ब) मार्गदर्शक तत्त्वांच्या अंमलबजावणीसाठी शासनाने केलेल्या प्रयत्नांवर टिपण लिहा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणतेही एक) **[5]**

अ) मूलभूत कर्तव्यांसंबंधीच्या घटना दुरूस्त्या

ब) सामाजिक मार्गदर्शक तत्वे

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6997

[Total No. of Pages : 2

[6127]-448

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2B : Modi Script

(2019 Pattern) (Credit - 2) (Semester - IV) (24175)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write answer to the following question in 200 word's. (Any 1) **[10]**

a) Explain the history and importance of modi script.

OR

b) Write information about the types of Modi script documents.

Q2) Write an essay in modi script in 200 words on any one of the following topics. **[10]**

a) My Maharashtra

b) Gram swarajya

c) Fort conservation -the need of the time

Q3) Translate the following modi script words. (Any 5) **[5]**

a) 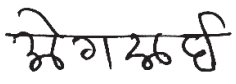

b)

c) 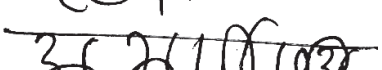

d)

e) 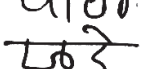

f) 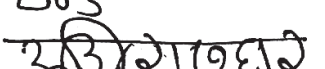

g) 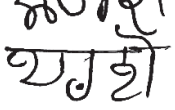

Total No. of Questions : 3]

P6997

[6127]-448
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2B : Modi Script
(2019 Pattern) (Credit - 2) (Semester - IV) (24175)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) मोडी लिपीचा इतिहास व महत्त्व सांगा.

किंवा

ब) मोडी लिपीच्या कागदपत्रांच्या प्रकारांची माहिती लिहा.

प्र.*2)* खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 200 शब्दात मोडी लिपीत निबंध लिहा. **[10]**

अ) माझा महाराष्ट्र

ब) ग्राम स्वराज्य

क) दुर्गसंवर्धन काळाची गरज

प्र.*3)* खालील मोडी लिपीतील शब्द मराठी भाषेत रूपांतर करा. (कोणतेही पाच) **[5]**

अ) 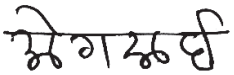

ब)

क) 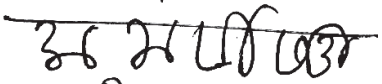

ड) 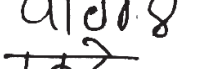

इ)

फ)

य) 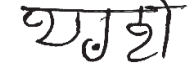

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6998

[Total No. of Pages : 2

[6127]-449

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2B : Medieval Indian Art & Architecture

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24176)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (Any one) **[10]**

a) Discuss about the arch, minar and dome features of the architecture of the sultanate.

OR

b) Write a note on the features of architecture the Bahamani Kingdom.

Q2) Answer the following question in 200 words (Any one) **[10]**

a) Write a note on the Qutubminar.

OR

b) Give a description of Vijayanagar architecture.

Q3) Short Notes (Any one) **[5]**

a) Agra Fort

b) Taj Mahal

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P6998

[6127]-449
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2B : Medieval Indian Art & Architecture
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24176)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) सुलतान काळातील स्थापत्य कलेच्या कमान, मिनार व घुमट या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

किंवा

ब) बहमनी स्थापत्यकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नाचे 200 शब्दात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) **[10]**

अ) कुतुबमिनार सविस्तर टीप लिहा.

किंवा

ब) विजयनगरच्या स्थापत्यकलेचे विवेचन करा.

प्र.*3)* टिप लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) आग्रा किल्ला

ब) ताजमहल

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P6999

[Total No. of Pages : 2

[6127]-450
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2B : Popular Indian Culture
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24177)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) Explain what is popular culture and its characteristics.

OR

b) Explain the role of television in the propagation of Indian Popular Culture.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) Write information about various religious festivals and celebrations in India.

OR

b) Explain the importance of folk art in Indian Popular Culture

Q3) Short Notes. (Any one) **[5]**

a) Tribal culture

OR

b) Mythology

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P6999

[6127]-450
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2B : Popular Indian Culture
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24177)
(मराठी रूपांतर)

वेळ *: 2* तास*]* *[*एकूण गुण *: 25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) लोकप्रिय संस्कृती म्हणजे काय हे सांगून त्याची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतीय लोकप्रिय संस्कृतीच्या प्रचार–प्रसारामध्ये दूरदर्शनची भूमिका विशद करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) भारतातील विविध धार्मिक सण आणि उत्सवांबद्दल माहिती लिहा.

किंवा

ब) भारतीय लोकप्रिय संस्कृतीमधील लोककला या प्रकाराचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) आदिवासी संस्कृती

किंवा

ब) पौराणिक कथा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7000

[Total No. of Pages : 2

[6127]-451

S.Y.B.A.

HISTORY

SEC-2B : Travel Agency & Tour Business

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24178)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) What is Travel Agency? Describe the role of Indian Airlines in the development of travel agency.

OR

b) Explain in detail report of Field visit you have visited.

Q2) Answer the following question in 200 words. (any one) **[10]**

a) What is Hotel? Explain the details type of Hotel.

OR

b) What is a Travel agent? Explain the Function of Travel agent.

Q3) Write a short notes (any one) **[5]**

a) Resort Hotel

OR

b) Dharmashala

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7000

[6127]-451
S.Y.B.A.
HISTORY
SEC-2B : Travel Agency & Tour Business
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24178)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) ट्रॅव्हल एजन्सी (प्रवासी संस्था) म्हणजे काय ते सांगून प्रवासी संस्था विकासातील इंडियन एअरलाईन्सची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

ब) तुम्ही भेट दिलेल्या क्षेत्र भेटीचा वृत्तांत सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (फक्त एक) **[10]**

अ) हॉटेल म्हणजे काय ते सांगून हॉटेल चे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ट्रॅव्हल एजंट (प्रवासी प्रवर्तक) म्हणजे काय ते सांगून प्रवासी प्रवर्तकाचे कार्य विशद करा.

प्र.*3)* टिपा लिहा. (कोणतीही एक) **[5]**

अ) रिसॉर्ट हॉटेल

किंवा

ब) धर्मशाळा

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P7001

[Total No. of Pages : 2

[6127]-452

S.Y.B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2B : Introduction to Remote Sensing

(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24206)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer in 20 words each (Any five) **[10]**

a) What is remote sensing?

b) What is SWATH?

c) Write the full form of NRSC

d) What is orbit?

e) Name any two remote sensing centers in India

f) List out the applications of remote sensing

g) What is scattering?

Q2) Write short notes in about 100 words (Any two) **[8]**

a) Supervised classification

b) Layer stacking

c) Concept of remote sensing

Q3) Write the answer of questions in 150 words (Any one) **[7]**

a) Explain electromagnetic specturm.

b) Write detailed information on IRS satellite system.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P7001

[6127]-452
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2B : Introduction to Remote Sensing
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24206)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2* तास*]* *[*एकूण गुण : *25*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यकत तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) सुदूर संवेदन म्हणजे काय?
ब) स्वाथ म्हणजे काय?
क) एन.आर.एस.सी. (NRSC) चे पूर्ण रूप लिहा.
ड) ध्रुवीय कक्षा म्हणजे काय?
इ) भारतातील कोणत्याही दोन सुदूर संवेदन केंद्रांची नावे लिहा.
फ) सुदूर संवेदन उपयोजनांची यादी करा.
य) विकीरण म्हणजे काय?

प्र.*2)* प्रत्येकी 100 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) पर्यवेक्षीत वर्गीकरण (Supervised classification)
ब) थरांचे एकत्रीकरण (Layer stacking)
क) सुदूर संवेदन संकल्पना

प्र.*3)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 150 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[7]**

अ) विद्युत चुंबकीय वर्णपट विशद करा.
ब) आय.आर.एस. उपग्रह प्रणालीचे सविस्तर वर्णन करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. : ____

P-7002

[Total No. of Pages : 2

[6127]-453

S.Y. B.A.

GEOGRAPHY

SEC-2B : Applied Course of Travel and Tourism

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24207)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer in 20 words each (Any Five) **[10]**

a) What is Health Tourism?

b) Give any two types of accommodation.

c) Define term 'Tourist'

d) State any two important components for tour planning.

e) What is mean by heritage tourism?

f) Define 'Foreign' Tourist?

g) Which types of transportation is useful in tourism?

Q2) Write a short notes in 100 words (any two) **[8]**

a) Importance of accommodation in tourism.

b) Need of Local tourism.

c) Importance of finance in tourism.

Q3) Answer in 150 words (Any one). **[7]**

a) Explain the importance of advertisement and poromotion in tourism development.

b) Describe the importance of tourist guide in tourism.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P-7002

[6127]-453
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
SEC-2B : Applied Course of Travel and Tourism
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24207)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

5) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) प्रत्येकी 20 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच) **[10]**

अ) आरोग्य पर्यटन म्हणजे काय?

ब) निवास व्यवस्थेचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.

क) व्याख्या लिहा 'पर्यटक'.

ड) सहल नियोजनातील कोणतेही दोन महत्वाचे घटक लिहा.

इ) वारसास्थळ पर्यटन म्हणजे काय?

फ) व्याख्या लिहा. 'परदेशी पर्यटक'.

य) वाहतुकीचे कोणते प्रकार पर्यटनामध्ये उपयुक्त ठरतात.

प्रश्न 2) 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[8]**

अ) पर्यटनातील निवास व्यवस्थेचे महत्त्व

ब) स्थानिक पर्यटनाची गरज

क) पर्यटनातील भांडवलाचे महत्त्व

प्रश्न 3) 150 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[7]**

अ) पर्यटन विकासातील प्रचार व प्रसाराचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) पर्यटनामध्ये पर्यटक मार्गदर्शकाचे (गाईडचे) महत्व विशद करा.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P-7003

[Total No. of Pages : 4

[6127]-454

S.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(SEC 2B) : राग संगीत गायन

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *पहिला प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) *उर्वरित 5 पैकी कोणतेही 4 प्रश्न सोडवा.*

3) *सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 प्रमाणे समान गुण आहेत.*

प्रश्न 1) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागातील छोटाख्याल स्वरलिपीबद्ध करा. **[5]**

अ) विभास

ब) हिंडोल

क) हमीर

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही एका रागाची शास्त्रीय माहिती लिहा. **[5]**

अ) चंद्रकंस

ब) जौनपुरी

क) विभास

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही एका तालाची माहितीसह लेखन करा. **[5]**

अ) त्रिताल

ब) चौताल

क) एकताल

P.T.O.

प्रश्न 4) व्याख्या लिहा. **[5]**

अ) आरोह

ब) अवरोह

क) पकड

ड) वादीस्वर

इ) वर्ज्यस्वर

प्रश्न 5) पुढीलपैकी कोणत्याही एका संगीततज्ञाचे जीवनचरित्र लिहा. **[5]**

अ) पं. भीमसेन जोशी

ब) पं. व्ही. जी. जोग

क) उस्ताद अमीर खां

प्रश्न 6) पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर सविस्तर लिहा. **[5]**

अ) ख्याल गायकी

ब) संगीत आणि साहित्य

क) महाराष्ट्राचे लोकसंगीत

Total No. of Questions : 6]

P-7003

[6127]-454

S.Y. B.A.

MUSIC

(या संचातील राग संगीत गायन, तबला या दोनपैकी तुमच्या विषयाची कोणतीही एक प्रश्नपत्रिका सोडवा)

(SEC 2B) : तबला

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (22420)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* *सहापैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.*

2) *सर्व प्रश्नांना प्रत्येकी 5 याप्रमाणे समान गुण आहेत.*

3) *उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) रूपक तालामध्ये एक तुकडा व एकतिहाई भातखंडे लिपीनुसार लिहा. **[5]**

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका तालाचा माहितीसह ठेका लिहा. **[5]**

अ) आडाचौताल

ब) तीलवाडा

क) धुमाळी

प्रश्न 3) व्याख्या लिहा. **[5]**

अ) जाती

ब) तिगुन

क) चौगुन

ड) बेदम तिहाई

इ) दमदार तिहाई

P.T.O.

प्रश्न 4) तबला वाद्याच्या निर्मितीसंदर्भातील विविध मतप्रवाहांची माहिती लिहा. **[5]**

प्रश्न 5) निबंध लिहा (कोणताही एक) : **[5]**

अ) तबला वादनाचे तंत्र

ब) लखनौ बाज

प्रश्न 6) जीवनचरित्र लिहा (कोणतेही एक) : **[5]**

अ) पं. सामता प्रसाद

ब) उस्ताद अल्लारखान

क) झाकीर हुसेन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-7004

[Total No. of Pages : 2

[6127]-455

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-2B : Basic Counselling Skills

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24224)

Time : 1 Hour] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answer of the following questions (any one) : **[10]**

a) Explain communication and action skills and mind skills in counselling.

b) Illustrate the 'Relating - Understanding - Changing' (RUC) helping model.

Q2) Write the answer of the following questions (any one) : **[10]**

a) Discuss the factors that included in improving self-talk.

b) Discuss the ethical issues in counselling.

Q3) Write short notes (any one) : **[5]**

a) Helpers using counselling skills.

b) Permissions to talk.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P-7004 **[6127]-455**

S.Y. B.A.

मानसशास्त्र

SEC-2B : मूलभूत समुपदेशन कौशल्ये

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24224)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 1 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **[10]**

अ) समुपदेशनातील संप्रेषण आणि कृती कौशल्ये आणि मन कौशल्ये स्पष्ट करा.

ब) मदत करण्याशी संबंधित 'संबंध जोडणे – समजून घेणे – बदलणे' (RUC) प्रारूप सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **[10]**

अ) स्व–संवाद सुधारण्यात समाविष्ट असलेल्या घटकांचे वर्णन करा.

ब) समुपदेशनातील नैतिक मुद्यांची चर्चा करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणताही एक) : **[5]**

अ) समुपदेशन कौशल्ये वापरणारे मदततीस

ब) बोलण्याची परवानगी

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-7005

[Total No. of Pages : 4

[6127]-456

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC : Introduction to Cyber Security/Information Security

(Value / Skill Based Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24275)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 25*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Select the correct option for and rewrite the statement :** **[5]**

i) Minimum number of characters in password?

a) 10 b) 11

c) 12 d) 13

ii) What is each device in the network called?

a) Node b) Topology

c) Host d) Mesh

iii) When did internet start in India?

a) 1993 b) 1994

c) 1995 d) 1996

iv) Who is called the father of internet?

a) James b) Michael

c) Robert d) Robert E Kahn

v) What are the major types of cyber security?

a) 2 b) 3

c) 4 d) 5

P.T.O.

Q2) **Write the answers in 100 words (any three) :** **[12]**

a) State the advantages of Networking.

b) What is a weak password?

c) State the basic information of communication system.

d) What is Hybrid Topology?

e) What is transmission media?

Q3) **Write the answers in 200 words (any one) :** **[8]**

a) What is the Internet? State the history of internet.

b) What is cyber security? Explain the types of cyber security.

□□□

Total No. of Questions : 3]

P-7005 **[6127]-456**

S.Y. B.A.

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

SEC : Introduction to Cyber Security/Information Security

(Value / Skill Based Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24275)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) योग्य पर्याय निवडून विधाने परत लिहा. **[5]**

i) पासवर्ड मध्ये किमान किती कॅरेक्टर असावे?

अ) 10 ब) 11

क) 12 ड) 13

ii) नेटवर्क मधील प्रत्येक उपकरणाला काय म्हणतात?

अ) नोड ब) टोपोलॉजी

क) होस्ट ड) मेश

iii) भारतात इंटरनेटची सुरूवात कधी झाली?

अ) 1993 ब) 1994

क) 1995 ड) 1996

vi) इंटरनेटचे जनक कोणास म्हटले जाते.

अ) जेम्स ब) मायकेल

क) रॉबर्ट ड) रॉबर्ट ई कान

v) सायबर सुरक्षेचे प्रमुख किती प्रकार आहे?

अ) 2 ब) 3

क) 4 ड) 5

प्रश्न 2) 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[12]**

अ) नेटवर्कींग चे फायदे सांगा.

ब) कमकुवत पासवर्ड म्हणजे काय?

क) संप्रेषण प्रणालीची मुलभूत माहिती सांगा.

ड) हायब्रीड टोपोलॉजी म्हणजे काय?

इ) ट्रान्समिशन मिडिया म्हणजे काय?

प्रश्न 3) 200 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) **[8]**

अ) इंटरनेट म्हणजे काय? इंटरनेटचा इतिहास सांगा.

ब) सायबर सुरक्षा म्हणजे काय? सायबर सुरक्षेचे प्रकार स्पष्ट करा.

□□□

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P-7006

[Total No. of Pages : 1

[6127]-457

S.Y. B.A.

SKILL ENHANCEMENT COURSE - ENGLISH

SEC-2B : A Certificate Course in Skill Development

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24334)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any One of the following : **[10]**

a) Your friend Divya thinks that travelling by bus is better than travelling by bike. But you think that travelling by bike is better than travelling by bus. Write a dialogue showing your agreement & disagreement.

b) Your friend Rutuja has just returned from Bangalore. Anjali wants to know which places Rutuja Visited at Bangalore. Write a dialogue on the given situation.

Q2) Attempt any One of the following : **[10]**

a) What is vocabulary building? How will you improve your vocabulary in English language?

b) Mr. Jay has booked a room in a hotel at Mumbai. But he noticed that the fan is not working properly. He went to the manager and complained about the fan. Write a dialogue on the given situation.

Q3) Attempt any One of the following : **[5]**

a) You have to deliver a speech on "Life Skills". How will you prepare for it. Write five points.

b) You could not attend your friend's marriage ceremony. Write a dialogue expressing your apology.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7007

[Total No. of Pages : 4

[6127]-458
S.Y. B.A.
MATHEMATICS
FMG-4 - Sec-1B : Optimization Techniques
(2019 Pattern) (Semester-IV) (24345) (CBCS)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any five of the following questions. **[10]**

a) Let $f : \mathbb{R}^3 \to \mathbb{R}$ be a function defined as $f(x_1, x_2, x_3) = x_1 + x_1^2 x_2 + x_2^2 x_3$, compute $\nabla f_{(1,0,1)}$.

b) State the term 'free float' in programme evaluation and review techniques.

c) State the term 'progressive failure' of a machine. Give an example of progressive failure.

d) Let 5 jobs J_1, J_2, J_3, J_4 and J_5 processed through 3 machines M_1, M_2 and M_3. Find the total number of possible different sequences of given jobs.

e) Write all decision criterion's under uncertainty.

f) Write any two principal assumptions of the zero sum game.

g) The payoff matrix for player *A* is given as below. Find the saddle point, if it exists.

Player A	Player B	
	B_1	B_2
A_1	4	12
A_2	– 4	8

P.T.O.

Q2) Attempt any four of the following : **[20]**

a) A company purchased the new machine at rupees 10000. The economic life of machine is expected to be 5 years. The salvage value of the machine at the end of its economical life will be rupees 2000. If the market interest rate is 5%, then find the present worth of the salvage value of machine.

b) Let $f : \mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}$ be a function defined as $f(x_1, x_2) = x_1x_2 + 3x_2 - 100$. Evaluate the Hessian matrix of given function f at (0,0).

c) A farmer wants to plant one of the crops Crop A, Crop B or Crop C. The estimated profit for each crop depending on the rainfall, is given below.

Use pessimism criterion to determine best crop for farmer to plant.

Rainfall	Estimated profit in rupees		
	Crop A	Crop B	Crop C
High	8000	3500	5000
Medium	4500	4500	5000
Low	2000	5000	4000

d) The project activities and their three time estimates in weeks given as below. Evaluate expected time and variance of each activity.

Activity	A	B	C	D	E	F
Optimistic (t_o)	4	1	6	2	5	3
Most Likely (t_m)	7	5	12	5	11	6
Pessimistic (t_p)	16	15	30	8	17	15

e) Write any three differences between CPM and PERT.

f) Use dominance principle to reduce following player *A* pay-off matrix to order 2 × 2.

Player A	Player B			
	B_1	B_2	B_3	B_4
A_1	8	10	9	14
A_2	10	11	8	12
A_3	13	12	14	13

Q3) Attempt any four of the following : **[20]**

a) Draw the network diagram for the activities relations given below:

Activity	A	B	C	D	E	F	G
Predecessors	-	-	-	A	C	A	D,B,E

b) The processing times in hours for 5 jobs on 2 machines is given as below. Each job must be processed on machines A and B in the order AB. Determine the optimal sequence of jobs to minimize the elapsed time. Also, fiud idle time for each machine.

Job:	1	2	3	4	5
Machine A	10	2	18	6	20
Machine B	4	12	14	16	18

c) Let $f : \mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}$ be a function defined as $f(x_1,x_2) = 12x_1x_2 + 5x_2^2$. Determine the local maximum or local minimum value of the function *f*.

d) The cost price of a machine is rupees 6100 and its scrap value is rupees 100. The running cost per year of a machine is given in following table. Determine the best time to replace machine.

Year	1	2	3	4	5	6	7	8
Running cost	100	250	400	600	900	1200	1600	2000

e) The pay-off matrix for three strategies S_1, S_2 and S_3 against the states of nature N_1, N_2, N_3 and N_4 is given as below. Use regret criterion to find the best strategy.

Strategy	State of Nature			
	N_1	N_2	N_3	N_4
S_1	4000	100	6000	18000
S_2	20000	5000	400	0
S_3	20000	15000	–2000	1000

f) Whether it is possible to reduce given 3 machines problem to 2 machines? Justify. If yes, reduce given problem to 2 machine problem.

Job:	1	2	3	4	5	6
Machine A:	3	12	5	2	9	11
Machine B:	8	6	4	6	3	1
Machine C:	13	14	9	12	8	13

Q4) Attempt any two of the following : **[20]**

a) Use graphical method to solve the following game. Also, find optimal strategies of each player and the value of game.

Player A	Player B	
	B_1	B_2
A_1	1	–3
A_2	3	5
A_3	–1	6
A_4	4	1

b) The activities of a PERT project and their time estimates are given in following table. Draw a network of PERT project, find the critical path and the expected time of the completion of project.

Activity	1-2	1-3	1-4	2-5	3-5	4-6	5-6
Optimistic(t_o)	1	1	2	1	2	2	3
Most likely(t_m)	1	4	2	1	5	5	6
Pessimistic(t_p)	7	7	8	1	14	8	15

c) The processing time in hours for 6 jobs on 3 machines is given as below. Each job must be processed on machines A, B and C in the order ABC. Determine the optimal sequence of jobs to minimize the elapsed time. Also, find idle time for each machine.

Job:	1	2	3	4	5	6
Machine A	8	3	7	2	5	1
Machine B	3	4	5	2	1	6
Machine C	8	7	6	9	10	9

d) Use dominance principle to find the optimal strategies for player A and player B for the following game. Also, find the value of game.

Player A	Player B			
	B_1	B_2	B_3	B_4
A_1	3	2	4	0
A_2	3	4	2	4
A_3	4	2	4	0
A_4	0	4	0	8

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. : ____

P-7008

[Total No. of Pages : 2

[6127]-459

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2B : Research Projects : Steps and Protocols

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24375)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the following question in 200 words (Any one) :** **[10]**

a) Write the steps of social research.

b) Explain the significance of ethics in social research.

Q2) **Write short notes on (Any three) :** **[15]**

a) Variable

b) Copyright issues

c) Protection of respondents

d) Methodology

e) Social Research

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P-7008 **[6127]-459**

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-2B : Research Projects : Steps and Protocols

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24375)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[10]**

अ) सामाजिक संशोधनाच्या पायऱ्या लिहा.

ब) सामाजिक संशोधनातील नैतिकतेचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) चल

ब) कॉपीराइडची समस्या

क) उत्तरदायित्वाची सुरक्षीतता

ड) पद्धतीशास्त्र

इ) सामाजिक संशोधन

Total No. of Questions : 2]

SEAT No. :

P-7009

[Total No. of Pages : 2

[6127]-460

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga

(Additional Credit Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 25***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write short notes on any three of the following in 50 words each. [15]**

a) Introduction to Hathayoga

b) Asana

c) Pranayama

d) The concept of yoga

e) Samadhi

Q2) **Answer the following questions in 200 words (Any one) : [10]**

a) Define the term Hathayoga and explain its importances.

b) Fully explain the terms ‘Bandha Mudra’ and ‘Nadinusandhan’.

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 2]

P-7009 **[6127]-460**

S.Y. B.A.

PHILOSOPHY

SEC-2B : A Course on Philosophy and Practice of Yoga

(Additional Credit Course)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24425)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास] *[एकूण गुण : 25*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर टीपा लिहा. **[15]**

अ) हठयोग परिचय

ब) आसन

क) प्राणायाम

ड) योग संकल्पना

इ) समाधी

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **[10]**

अ) हठयोग या संकल्पनेची व्याख्या देऊन तिचे महत्त्व विशद करा.

ब) 'बंधमुद्रा' आणि 'नाडीनुसंधान' या संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5] **SEAT No. :**

P-7011 **[Total No. of Pages : 3**

[6127]-462

S.Y. B.A.

HINDI (हिंदी)

G2 - CC - 1D : आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा व्यावहारिक हिंदी

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24093)

समय : 2½ घण्टे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : *1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।*
2) दाहिनी ओर लिखें अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं ।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । **[16]**

अ) 'तीनों बंदर बापू के' कविता का भावार्थ लिखिए ।

ब) 'बात–बतंगड' कविता में व्यक्त बातों की महत्ता को स्पष्ट कीजिए ।

क) 'विद्वान लोग' कविता में कवि ने विद्वानो पर करारा व्यंग्य कैसे किया है?

ड) 'कितनी रोटी' कविता में व्यक्त आम आदमी पीडा का वर्णन कीजिए ।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर विस्तार से लिखिए । **[16]**

अ) 'अफसर' कहानी की कथावस्तु लिखिए ।

ब) 'सावधान, हम ईमानदार है' कहानी में व्यक्त पहले ईमानदार व्यक्ति की ईमानदारी का वर्णन कीजिए ।

क) 'मुख्यमंत्री का डंडा' कहानी के मुख्यमंत्री ज्वाला प्रसाद के व्यक्तित्व पर प्रकाश डालिए ।

ड) 'झोले' इस व्यंग्य कहानी के माध्यम से कहानीकार ने आम इन्सान के जीवन की पीडा को कैसे व्यक्त किया है?

P.T.O.

प्रश्न 3) अ) निम्नलिखित में से किन्हीं एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । **[7]**

i) ''बात–बात में बन गए, बातों के कुछ छन्द
बात पकड़ कर लीजिए, बातों का आनन्द ।
बातों का आनन्द, बात बिन महफिल सूनीं,
बात बनानें वाले को कहते बातूनी'' ।

ii) ''पहली रोटी
खाने के बाद
पेट खाली कहाँ रहा ।
गंगानाथ, यही तो मलाल है,
इस समय तो
सिर्फ एक रोटी का सवाल है'' ।

ब) निम्नलिखित में से किन्हीं एक अवतरण की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए । **[7]**

i) ''ये मेरा व्यक्तिगत मामला है और व्यक्तिगत मामले का मेरी ईमानदारी से कोई सम्बन्ध नहीं है'' ।

ii) ''तो बडीं सीधी–सी बात है । यह पुरानें डंडे से कीमती और अच्छा है । इसकी मूँठ पर जो चाँदी का काम है यह मेरे डंडे से कही अच्छा है । मूँठ में चांदी भी ज्यादा लगी है''।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[14]**

अ) साक्षात्कार की तैयारी कैसे करना चाहिए ।

ब) मोबाईल एप क्या है?

क) 'समय धन के समान है' इस विषय पर पल्लवन लिखिए ।

प्रश्न 5) निम्नलिखित बहुविकल्पीय दस प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[10]**

i) 'तीनों बंदर बापू के' कविता के कवि कौन है?

अ) नागार्जुन ब) काका हाथरसी
क) उदय प्रकाश ड) अशोक चक्रधर

ii) 'बात–बतंगड' कविता में कवि ने किस पर प्रकाश डाला है?

अ) छन्द पर ब) बात पर
क) आनन्द पर ड) इनमें से नहीं

iii) विद्‌वान लोग कितना बोलते है?

अ) ज्यादा ब) अधिक

क) कम ड) कम–ज्यादा

iv) वोट के लिए क्या चाहिए?

अ) वोटर ब) मोटर

क) नोट ड) नेता

v) समाज में बहुत से ऐसे लोग होते है, जो हमेशा दूसरों की क्या करने में व्यस्त रहते हैं ।

अ) तारीफ ब) निंदा

क) प्रशंसा ड) नफरत

vi) 'अफसर' कहानी में किसका वर्णन किया है?

अ) नौकर का ब) इन्सान का

क) अफसर का ड) इनमें से नहीं

vii) 'सावधान, हम ईमानदार है' कहानी में कितने ईमानदार लोगों का वर्णन किया है?

अ) दो ब) तीन

क) चार ड) पाँच

viii) 'पल्लवन' करने के लिए हमें निरंतर क्या करना चाहिए ।

अ) आराम ब) अभ्यास

क) काम ड) आलस

ix) कम्प्यूटर प्रोग्राम की तुलना में मोबाईल एप कैसे उपलब्ध हो जाते है ।

अ) मुश्किल से ब) आसानी से

क) कठिनता से ड) इनमें से नहीं

x) साक्षात्कार एक क्या है?

अ) कला ब) चित्रकला

क) संगीत कला ड) हस्तकला

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P-7012 **[Total No. of Pages : 2**

[6127]-463
S.Y.B.A.
HINDI (हिंदी)
CC-2D : जनसंचार माध्यम और हिंदी (G2)
(2019 Pattern) (Semester-IV) (CBCS) (24094)

समय : 2½ घण्टे] *[पूर्णांक : 70*

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[21]**

अ) जन संचार माध्यमों की आवधारणा स्पष्ट कीजिए।

ब) मुद्रित माध्यमों के लिए भाषा का महत्व बताईए।

क) वर्तमान समय में जनसंचार माध्यमों का महत्व विशद कीजिए।

ड) दृश्य माध्यमों की भाषा किस प्रकार की होती है?

इ) आधुनिक जनसंचार माध्यमों की चर्चा कीजिए।

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर लिखिए : **[21]**

अ) सृजनात्मक लेखन किसे कहते है?

ब) कहानी लेखन के तत्वों की चर्चा कीजिए।

क) लेखन कला की तकनीकी को विशद कीजिए।

ड) अच्छे लेखक गुण बताईए।

इ) नाटक विधा का परिचय दीजिए।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं तीन के उत्तर लिखिए । **[21]**

अ) फीचर लेखन के बिंदुओं पर प्रकाश डालिए ।

ब) समाचार लेखन के चरणों की चर्चा कीजिए ।

क) रेडियो संवाद की विशेषताएँ लिखिए ।

ड) डॉक्यूड्रामा किसे कहते है?

इ) मुद्रित विज्ञापनों की भाषा किस प्रकार की होती है?

P.T.O.

प्रश्न 4) निम्नलिखित बहुविकल्पीय सात प्रश्नों के उत्तर लिखिए । **[7]**

अ) संचार माध्यमों का प्राणतत्व कहलाता है .....

i) अक्षर ii) भाषा

iii) रेडियो iv) समाचार पत्र

ब) कहानी लेखन ..... काल में किया जाता है।

i) वर्तमान काल ii) भविष्य काल

iii) भूतकाल iv) सामान्य भविष्यकाल

क) भारत में रेडियो प्रसारण की शुरूआत कब हुई ?

i) 1921 ii) 1857

iii) 1947 iv) 1972

ड) जनसंचार का सबसे लोकप्रिय एवं प्रभावशाली माध्यम है.....

i) समाचार पत्र ii) रेडियो नाटक

iii) टेलिविजन iv) पुस्तक

इ) 'मंचियता' किस विधा के लिए अनिवार्य तत्व माना जाता है?

i) कहानी ii) नाटक

iii) उपन्यास iv) कविता

फ) विज्ञापन के लिए अंग्रेजी शब्द है .....

i) एडवटाइजमेंट ii) नोवेल

iii) फीचर iv) टेली फिल्म

य) कौन–सा श्रव्य माध्यम है?

i) रेडियो ii) टेलिविजन

iii) समाचार पत्र iv) फील्म

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 3

P-7013

[6127]-464

S.Y. B.A.

SANSKRIT (संस्कृत)

Saṁskritārṇavaḥ (संस्कृतार्णवः)

SEC-1B : Gadya Vibhag and Padya Vibhag

गद्य विभाग व पद्य विभाग

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV)
(Old General Paper - II) (24113)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Q1) Translate in to English or Marathi in each section (Any one) : **[10]**

प्रत्येक विभागातील कोणत्याही एकाचे इंग्रजी व मराठीत भाषांतर करा.

Section 'A'/विभाग 'अ'

i) तत्सतस्य महाप्रतापमवगत्य किञ्चित् भीत इव तच्छत्रूणां चावहेलामाकलय्य विश्चिदरुणनयने इव दक्षिणहस्ताङ्गुष्ठ तर्जनीभ्यां श्मश्वग्रं परिमृजति यवनसेनापतौ तानरङ्गः पुनर्न्यवेदयत् – परन्त्वद्य सिंहेन सह शिवस्य साम्मुख्यम् अस्ति, तन्मन्ये इयमस्तमनवेला तत्प्रतापसूर्यस्य ।

ii) कश्चन ग्रामः आसीत् । तत्र कश्चन सुवर्णकारः प्रतिवसति स्म । तस्य नाम नरहरिः । नरहरिः सदाचारसंपन्नः । सः आत्मनः व्यवसाये निपुणः अपि आसीत् । नरहरिः शिवस्य परमभक्तः । प्रतिदनं प्रातरुत्थाय स्नानादिकं समाप्य शिवपूजां पुरश्चरणं च दीर्घकालं यावत् करोति स्म । तदनन्तरमेव सःआपणं गत्वा स्वसुवर्णकारवृत्तिं प्रारभते स्म ।

Section 'B'/विभाग 'ब'

i) खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः संतापितो मस्तके ।
वाञ्छन् देशमनातपं विधिवशाद् बिल्वस्य मूलं गतः ।
तत्राप्यस्य महाफलेन पतता भग्नं सशब्दं शिरः
प्रायो गच्छति यत्र भाग्यरहितस्तत्रैव यान्त्यापदः ।।

ii) विरम विरमायासादस्माद् दुरध्यवसायतो
विपदि महतां धैर्यध्वंसं यदीक्षितुमीहसे ।
अयि जडविधे कल्पापाये व्यपेतनिदक्रमाः
कुलशिखरिणः क्षुद्रा नैते न वा जलराशयः ।।

P.T.O.

Section 'C'/विभाग 'क'

अधोनिर्दिष्टं परिच्छेदं पठित्वा तस्याधारेण संस्कृतेन उत्तराणि लिखत । (कान्यपि पञ्च) **[5]**

इतश्च सुर्यप्रभाभिरुणीक्रियमाणे भूभागे अरुणश्मश्रवः अपि सेनां सज्जीकृतवन्तः ।

बहवो – वयमद्य शिवमवश्यमेव विजेष्यामहे परं तथापि न जानीमहे किमिति कम्पते इव मे हृदयम् अहो ! विलक्षणप्रताप एतस्य पवनेऽपि प्रवहति, पतत्रेऽपि पतति, पत्रेऽपि मर्मरीभवति. स एवाऽऽगत इत्याभिशङ्क्यतेऽस्माभिः । अहह! विचित्रोऽयं वीरो!

i) के सेनां सज्जीकृतवन्तः?

ii) सेनां कुत्र सज्जीकृतवन्तः?

iii) अपजलखानस्य हृदयं कथं भवति?

iv) शिवस्य प्रतापः कथं वर्णितः?

v) शिवः कीदृशः वीरः?

vi) रिक्तस्थानं पूरयत–वयमद्य शिवमवश्यमेव .....।

vii) रिक्तस्थानं पूरयत ..... मर्मरीभवति ।

Q2) Explain with reference to the context any one from sections 'A' and 'B'. **[10]**

'अ' आणि 'ब' विभागातून प्रत्येकी एकाचे संसदर्भ स्पष्टकीरण करा.

Section 'A'/विभाग 'अ'

i) एकोऽहं विविधैः रूपैः दृश्ये ।

ii) को नामाऽपरः शिववीरात्?

Section 'B'/विभाग 'ब'

i) हतविधिपरिपाकः केन वा लङ्घनीयः ।

ii) यस्यास्ति पूर्वसुकृतं विपुलं नरस्य ।

Section 'C'/विभाग 'क'

उचितानि युग्मानि विचिनुत (कान्यपि पञ्च) **[5]**

i)	श्रद्धात्रयविभागः	a)	नीतिशतकम्
ii)	शङ्कराचार्यः	b)	उपनिषद्भाष्यम्
iii)	भर्तृहरिः	c)	दशावतारस्तोत्रम्
iv)	जय जगदीश हरे	d)	छान्दोग्योपनिषद्
v)	प्रणवोपासना	e)	विश्वगुणादर्शम्
vi)	शिवः	f)	भगवद्गीता
vii)	चम्पूकाव्यम्	g)	शिवराजविजयम्

Q3) A) Write the story and moral of 'तृतीयं नेत्रम्' in your own words. **[12]**

'तृतीयं नेत्रम्' ही कथा व तिचे तात्पर्य तुमच्या भाषेत लिहा.

OR/किंवा

Write the relevance of ''शिवराजगुणवर्णनम्'' in your own words

''शिवराजगुणवर्णनम्'' या पाठाची उपयुक्तता लिहा.

B) Write notes (any one) : **[8]**

टीपा लिहा (कोणताही एक) :

i) **अर्थशास्त्रम्**

ii) **नरहरिः**

Q4) A) Explain the 'दशावतारस्तोत्र' **[12]**

'दशावतारस्तोत्र' स्पष्ट करा.

OR/किंवा

Explain the 'श्रद्धात्रयविभागयोगः'

'श्रद्धात्रयविभागयोगः' स्पष्ट करा.

B) Write notes (any one) : **[8]**

टीपा लिहा (कोणताही एक) :

i) **कर्मपद्धतिः**

ii) **भगवद्गीता**

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

P7014 **[Total No. of Pages : 2**

[6127]-465
S.Y.B.A.
ARABIC
CC-1D : Grammar and Translation
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24141)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right side indicate full marks.***

Q1) Define and illustrate any three of the following Grammar. **[30]**

١) اَلاْ سِئِم الَموصُوفِ -

٢) جمع مذكّرسَالِم ومونث سَالِم و مُكَسّر جمع.

٣) اَلظَّرفُ وَالمكَانُ.

٤) اَدَواتُ الا سِتَفْهَامِ.

Q2) Translate the following Passage into English Only: **[20]**

تَجلِسُ عَالئشَةُ عَلىَ الكُرسِيّ وَتَقْرَاُ الدّرْسَ اَلجَديدُ ـ سَوفَ يَفْتَحُ اَلفَرَّاشُ. بِاَبَ المَكْتَبِ فِى الصَّباح.هَلْ تَقْرَأُ وَتكتُبُ اَلْعَربيَّةَ فِى فَصْلِكَ؟اذْهَبْ اِلىٰ غُرْفَتِكَ وَاَقْرَاُ كِتَابَكَ. يَا مَاجِدُ اِجْلِسْ عَلىٰ مَكتَبكَ وَاَقْرَأُ اَلدّرْسَ اَلجَدِيد. افْتَحَ كُرّا سَتَكَ وَاُكْتُبْ مَقَالَةً قَصيَرةٌ. يَافَاطِمَةُ اذْهَبِيْ اِلمِىٰ المَدرَسَةِ فِى اَلصّبَاحِ. وَاَلْحَبِيْ فِى الحَدِيقَةِ فِى الْمَسَاءِ. اُكْتُبَ اَسْمُكَ عَلىَ الكُرّاَسَةِ اَلجَدِيْدَةِ.

P.T.O.

Q3) Translate the following passage into Arabic only : **[20]**

These American engineers are very hardworking. The president called the Iranian diplomats for an important meeting. The Lecturers of the University returned to their homes in the evening. The Army men killed many terrorist in the mountains. I read many English magazines last month. The Nurses are working in those hospitals. The students go to different Libraries in the evening.

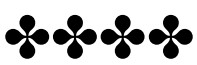

Total No. of Questions : 5] **SEAT No. :**

P7015 **[Total No. of Pages : 2**

[6127]-466
S.Y.B.A.
PERSIAN
Prose & Modern Prose Terms
(2019 Pattern) (Semester IV) (24142) (Old G-2)

Time : 2½ Hours] **[Max. Marks : 70**

Instructions to the candidates:

1) ***Attempt all questions.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Give detail Life and work of Saadi Shirazi. **[12]**

OR

Discuss with reasons as a prose writer Nasrullah Munshi.

Q2) Express your views of Saadi's prose writing. **[12]**

OR

Discuss in detail with reference Jaami work.

Q3) Write the literary works of Mullah Waiz Kashfi. **[12]**

OR

Write a critical note on style of Waiz Kashfi.

Q4) a) Write a central idea one of the following. **[10]**

۱) پسر ہارون

۲) زاہد ریاکار

۳) حکمت بزرگھر

P.T.O.

b) Write a central idea one of the following in English, Urdu or Marathi. **[10]**

۱) سہ ماھی حازم وعاجز

۲) بازارگان ودوستش

۳) حکمت درکسریٰ وسہ حکیم

Q5) Write short notes on any two of the following. **[14]**

۱) داستان بلند

۲) زمان

۳) سفرنامہ

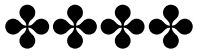

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7016

[Total No. of Pages : 4

[6127]-467
S.Y.B.A.
ECONOMICS - G2
CC-1D : Financial System - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers of the following questions in 20 words each (Any eight)**[16]**

a) When was the RBI Nationalized?

b) State the two developmental functions of RBI.

c) State the two qualitative tools of monetary policy.

d) Where is the head office of SEBI?

e) Write the full form of 'IRDA'.

f) When was the International Monetary fund established?

g) What are the two objectives of Asian Development Bank?

h) What is the number of member countries of world Bank?

i) Explain the two functions of BRICS.

j) Write the full form of 'UPI'.

P.T.O.

Q2) Write the answers of the following questions in 50 words each (Any four)**[16]**

a) Explain the origin of Reserve Bank of India.

b) Explain the numerical tools of monetary policy.

c) Explain the concept of 'IRDA'.

d) Explain the organization of the IMF.

e) Explain the objectives of the World Bank.

f) Explain the concept of 'bankruptcy'.

Q3) Write the answers of the following questions in 150 words each (Any three)**[18]**

a) Explain the traditional function of RBI.

b) Explain the qualitative tools of monetary policy.

c) Explain the objective of financial reforms.

d) Explain the functions of securities and exchange Board of India.

e) Explain the structure of world Bank.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each (Any two)**[20]**

a) Explain the functions of world Bank.

b) Explain the functions of Insurance Regulatory Development Authority.

c) Explain the modern alternative sources of finance.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7016

[6127]-467
S.Y.B.A.
ECONOMICS - G2
CC-1D : Financial System - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24153)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* ***[*एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे राष्ट्रीयीकरण केंव्हा झाले?

ब) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची दोन विकासात्मक कार्ये सांगा.

क) चलन विषयक धोरणाची दोन गुणात्मक साधने सांगा.

ड) सेबीचे मुख्य कार्यालय कोठे आहे?

इ) आय.आर.डी.ए. चे पूर्ण रुप लिहा.

फ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची स्थापना केंव्हा झाली.

य) आशियन विकास बँकेची दोन उद्दिष्ट्ये सांगा.

र) जागतिक बँकेच्या सभासद राष्ट्रांची संख्या किती आहे?

ल) 'ब्रिक्स' या संघटनेची दोन कार्ये सांगा.

व) यु.पी.आय. चे पूर्ण रूप द्या.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडीयाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.

ब) चलनविषयक धोरणाची संख्यात्मक साधने स्पष्ट करा.

क) 'भारतीय विमा नियमन व विकास प्राधिकरण' संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधीचे संघटन स्पष्ट करा.

इ) जागतिक बँकेची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

फ) 'दिवाळखोरी' संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेची परंपरागत कार्ये स्पष्ट करा.

ब) चलनविषयक धोरणाची गुणात्मक साधने स्पष्ट करा.

क) वित्तीय सुधारणांची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) भारतीय प्रतिभूती व विनिमय मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

इ) जागतिक बँकेची रचना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) जागतिक बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) विमा नियमन व विकास प्राधिकरणाची कार्ये स्पष्ट करा.

क) वित्त पुरवठ्याचे आधुनिक पर्यायी स्त्रोत स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7017

[Total No. of Pages : 4

[6127]-468
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1D : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any eight questions (in 20 words) **[16]**

a) Definition of equality

b) Definition of Liberty

c) Meaning of Justice

d) Definition of Right

e) Meaning of Fascism

f) Objectives of the united Nations

g) When was SAARC established?

h) When was united Nations established

i) Meaning of Nationalism

j) Definition of Socialism

P.T.O.

Q2) Attempt any four short notes (in 50 words) **[16]**

a) OPEC's objectives

b) Objectives of multinational companies

c) Demerit of Fascism

d) Merit of Nationalism

e) Types of right

f) Types of Equality

Q3) Attempt any three questions (in 100 words) **[18]**

a) Write the importance of equality

b) Write the scope of human rights

c) Write the elements of nationalism

d) Write the significance of SAARC

Q4) Attempt any two questions (in 200 words) **[20]**

a) Write the types of Justice.

b) Write the features of socialism.

c) Write the functions of european union.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7071

[6127]-468
S.Y.B.A.
POLITICAL SCIENCE
CC-1D : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24163)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.**

2) **उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.**

प्र.*1)* **खालीलपैकी कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** (20 शब्दांत) **[16]**

अ) समतेची व्याख्या

ब) स्वातंत्र्याची व्याख्या

क) न्यायाचा अर्थ

ड) हक्कांची व्याख्या

इ) फॅसिझमचा अर्थ

फ) संयुक्त राष्ट्र संघाची उद्दिष्टे

य) सार्कची स्थापना केंव्हा झाली?

र) संयुक्त राष्ट्र संघटनेची स्थापना केंव्हा झाली?

ल) राष्ट्रवादाचा अर्थ

व) समाजवादाची व्याख्या

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. (50 शब्दांत) **[16]**

अ) ओपेकची उद्दिष्टे

ब) बहूराष्ट्रीय कंपन्यांची उद्दिष्टे

क) फॅसिझमचे दोष

ड) राष्ट्रवादाचे गुण

इ) हक्कांचे प्रकार

फ) समतेचे प्रकार

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दांत) **[18]**

अ) समतेचे महत्त्व लिहा.

ब) मानवी हक्कांची व्याप्ती लिहा.

क) राष्ट्रवादाचे घटक लिहा.

ड) सार्कचे महत्त्व लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दांत) **[20]**

अ) न्यायाचे प्रकार लिहा.

ब) समाजवादाची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) युरोपीयन युनियनची कार्य लिहा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7018

[Total No. of Pages : 4

[6127]-469

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 2D : An Introduction to Political Ideologies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24164)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any eight questions (20 words) : **[16]**

a) Name two books of Dr. B.R. Ambedkar.

b) In which book has Karl Murk's elaborated his views on the state.

c) In which century did feminism - emerge.

d) What is 'Surplus value'?

e) Write the Non-violence tools of Mahatma Gandhi.

f) What is class? According to Karl Marx's.

g) Dr. B.R. Ambedkar advocated which Democratic system.

h) Write the Satyagraha tools of Mahatma Gandhi.

i) Name any four Indian intelectuals who advocated feminism.

j) According to Mahatma Gandhi what is Non-Violence.

Q2) Attempt any four questions (50 words) : **[16]**

a) Explain Mahatma Gandhi's view's on Economy.

b) Thought of Mahatma Phule on Caste System.

c) Talk a review of Neo-Marxism.

d) Mahatma Gandhi's views on truth.

e) How did feminism develop.

f) Explain Mark's class concept.

P.T.O.

Q3) Attempt any three questions (100 words) : **[18]**

a) Review on Dr. B.R. Ambedkar's thought of Equality.

b) Review the Liberal feminism.

c) Explain thoughts of Mahatma Gandhi.

d) Review the theory 'Surplus Value' of Marks.

Q4) Attempt any two questions (200 words) : **[20]**

a) Explain Dr. Babasaheb Ambedkars, view on Parliamentary System.

b) Explain the status of women in patriarchy system.

c) State the Mahatma Phules views on religion.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7018

[6127]-469

S.Y. B.A.

POLITICAL SCIENCE

CC - 2D : An Introduction to Political Ideologies

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24164)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (20 शब्दात) **[16]**

अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या कोणत्याही दोन ग्रंथाची नांवे लिहा.

ब) मार्क्सने आपले राज्यविषयक विचार कोणत्या ग्रंथात मांडले आहेत.

क) स्त्रीवादाचा उदय कोणत्या शतकात झाला.

ड) अतिरिक्त मुख्य म्हणजे काय?

इ) म.गांधीनी अहिंसेचे कोणते प्रकार सांगीतले आहेत.

फ) मार्क्सच्या मते वर्ग म्हणजे काय?

य) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कोणत्या लोकशाही पद्धतीचा पुरस्कार करतात.

र) म. गांधीची सत्याग्रहाची साधने लिहा.

ल) स्त्रीवादाचा पुरस्कार करणाचा कोणत्याही चार भारतीय तत्ववेत्वाची नांवे लिहा.

व) म. गांधीच्या मते अहिंसा म्हणजे काय?

प्रश्न 2) कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) म. गांधी यांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.

ब) म. फुले यांचे जातीव्यवस्थे विषयक विचार स्पष्ट करा.

क) नव–मार्क्स वादाचा आढावा घ्या.

ड) म. गांधी यांचे सत्यविषयक विचार स्पष्ट करा.

इ) स्त्रीवादाचा विकास कशाप्रकारे घडून आला ते सांगा.

फ) मार्क्सची वर्ग संकल्पना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या समताविषयक विचाराचा आढावा घ्या.

ब) उदारमतवादी स्त्रीवादाचा आढावा घ्या.

क) म. गांधी यांच्या विचाराचे थोडक्यात मुल्यमापन करा.

ड) मार्क्सचा अतिरिक्त मुख्य सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराचे संसदीय लोकशाही विषयक विचार स्पष्ट करा.

ब) पितृसत्ताक व्यवस्थेतील स्त्रियांचे स्थान विशद करा.

क) म. फुले यांचे धर्माविषयक विचार स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7019

[Total No. of Pages : 4

[6127]-470
S.Y. B.A. (Semester - IV)
HISTORY
CC-2D-G-2 : History of The Marathas (1707-1818)
(2019 Pattern) (24174)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

a) Critically examine Peshwa and Rajput relations.

OR

b) Describe in detail the achievements of Peshwa Bajirao I.

Q2) Answer the following question in 300 words (any one) : **[15]**

a) Review the achievement of the Madhavrao Peshwa - I

OR

b) Explain in detail the reasons for the decline of Maratha Power.

Q3) Answer the following questions in 200 words (Any two) : **[20]**

a) Explain the competence of Peshwa Nanasaheb.

b) Explain the significance of the Battle of Khed.

c) Explain the revenue system of Peshwa Period.

d) Review Peshwa and Nizam relations.

P.T.O.

Q4) Short Notes (any four) : **[20]**

a) Chouthai

b) Treaty of Bhalki (1754)

c) Battle of Udgir

d) Raghunathrao Peshwa

e) Maratha confederacy

f) Maritime trade during the Peshwa period

Total No. of Questions : 4]

P-7019

[6127]-470
S.Y. B.A. (Semester - IV)
इतिहास
CC-2D-G-2 : मराठ्यांचा इतिहास (1707-1818)
(2019 Pattern) (24174)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) पेशवे व राजपूत संबंधाचे टिकात्मक परिक्षण करा.

किंवा

ब) पेशवा पहिल्या बाजीरावाच्या कामगिरीचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे 300 शब्दात उत्तर द्या. (कोणताही एक) **[15]**

अ) पहिल्या माधवराव पेशव्यांच्या कामगिरीचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) मराठी सत्तेच्या ऱ्हासाची कारणे सविस्तर सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) पेशवा नानासाहेब यांची योग्यता स्पष्ट करा.

ब) खेडच्या लढाईचे महत्त्व स्पष्ट करा.

क) पेशवेकालीन महसूल व्यवस्था स्पष्ट करा.

ड) पेशवे व निजाम संबंधाचा आढावा घ्या.

प्रश्न 4) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) चौथाई

ब) भालकीचा तह (1754)

क) उदगिरची लढाई

ड) पेशवा रघुनाथराव

इ) मराठा मंडळ

फ) पेशवेकालीन सागरी व्यापार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P7020

[Total No. of Pages : 2

[6127]-471
S.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-10-G-2 : Tribal Development
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24193)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes on any three of the following : **[15]**

a) Scheduled Area Concept.
b) Concept of Assimilation.
c) Tribal movement in past independance period.
d) Integrated Tribal development project.
e) Concept of Nomadic tribes.

Q2) Answer any three of the following questions in 50 words each. **[15]**

a) Explain the concept of scheduled tribes.
b) Explain the isolation approach.
c) Describe the concept of Tribal Development.
d) Explain the Tribal freedom movement.
e) Write the Integrated approach in brief.

Q3) Answer any two of the following questions in 200 words each. **[20]**

a) Write the tribal development programmes in details.
b) Elaborate the missionaries approach in pre-Independance period.
c) Explain the contribution of co-operative societies in tribal development.
d) Describe the constitutional approach in post Independance period for Tribal Development.

Q4) Answer any one of the following question in 300 words. **[20]**

a) Describe the constitutional provisions for tribal communities.
b) Write the causes of Tribal movements in details.

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7020

[6127]-471
S.Y.B.A.
ANTHROPOLOGY
CC-10-G -2 : Tribal Development
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24193)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) अनुसुचित क्षेत्र संकल्पना

ब) सामिलिकरणाची संकल्पना

क) स्वातंत्र्योत्तर काळातील आदिवासी चळवळ

ड) एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प

इ) भटक्या जमातीची संकल्पना

प्र.*2)* खालील प्रश्नाची 50 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अनुसुचित जमातीची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) अलगता दृष्टिकोन विशद करा.

क) आदिवासी विकास संकल्पनेचे वर्णन करा.

ड) आदिवासी स्वातंत्र्य चळवळ स्पष्ट करा.

इ) एकीकरण दृष्टिकोन थोडक्यात लिहा.

प्र.*3)* खालील प्रश्नाची उत्तरे 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) आदिवासी विकास कार्यक्रम सविस्तर लिहा.

ब) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील मिशनरी दृष्टिकोन विशद करा.

क) आदिवासी विकासात सहकारी पतसंस्थाचे असणारे योगदान स्पष्ट करा.

ड) आदिवासी विकासा संदर्भात स्वातंत्र्योत्तर काळातील घटनात्मक दृष्टिकोन वर्णन करा.

प्र.*4)* खालील प्रश्नाची उत्तरे 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) आदिवासी समुदायातील असणाऱ्या घटनात्मक तरतुदींचे वर्णन करा.

ब) आदिवासींच्या चळवळीची कारणे सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7021

[Total No. of Pages : 4

[6127]-472
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-1D-GG-201 (B) : Environmental Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24204)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Draw neat diagrams wherever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***
4) ***Use of map stencils is allowed.***

Q1) Write the answers of the questions in about 20 words each. (Any eight) **[16]**

a) Write the difinition of environmental planning.

b) Write the definition of flood.

c) State the main purpose of environmental policy making.

d) Write any two effects of global warming.

e) Define acid rain.

f) Write definition of desaster management.

g) State any two objectives of environment protection act 1986.

h) What is formal education.

i) Write any two effects of ozone depletion.

j) What is environmental impact assessment?

P.T.O.

Q2) Write a short note in about 50 words each. (Any three) **[18]**

a) Destractive effects of flood.

b) Importance of ozone layer.

c) Types of environmental planning.

d) Environmental education in India.

Q3) Write the answers of the following questions in 100 words. (Any two) **[16]**

a) Explain the definition and world distribution of earthquake.

b) Importance of Kyoto Protocol.

c) Environmental policy objectives.

Q4) Wrie the answers to the following questions in 300 words each. (Any One)**[20]**

a) Explain the causes of flood and explain flood plains in India.

b) State the types of chemical fertilizers an explain the side effects of excess use of chemical fertilizers.

Total No. of Questions : 4]

P7021

[6127]-472
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-1D-GG-201 (B) : Environmental Geography - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24204)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास] **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) पर्यावरणीय नियोजनाची व्याख्या लिहा.

ब) महापूराची व्याख्या लिहा.

क) पर्यावरणीय धोरण ठरविण्याचा मुख्य उद्देश सांगा.

ड) वैश्विक तापमान वाढीचे दोन परिणाम लिहा.

इ) आम्ल पर्जन्याची व्याख्या लिहा.

फ) आपत्ती व्यावस्थापनाची व्याख्या लिहा.

य) पर्यावरण संरक्षण कायद्याची (1986) कोणतीही दोन उद्दीष्ट्ये सांगा.

र) औपचारिक शिक्षण म्हणजे काय?

ल) ओझोन क्षयाचे दोन परिणाम सांगा.

व) पर्यावरणीय प्रभाव परिक्षण म्हणजे काय?

प्र.2) खालील प्रश्नांच्या प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[18]**

अ) पुराचे विध्वंसक परिणाम

ब) ओझोन थराचे महत्त्व

क) पर्यावरणीय नियोजनाचे प्रकार

ड) भारतातील पर्यावरण शिक्षण

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) भूकंपाची व्याख्या व जागतिक वितरण सांगा.

ब) क्योटो करार महत्त्व

क) पर्यावरणीय धोरणाचे उद्देश

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) पूर निर्मितीची कारणे सांगून भारतातील पूर प्रदेशांचे वर्णन करा.

ब) रासायनिक खतांचे प्रकार सांगून त्यांच्या अतिरिक्त वापराचे दुष्परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7022

[Total No. of Pages : 4

[6127]-473
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-2D : Gg201(B) : Economic Geography - II
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (24205)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat labelled diagrams wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Write answers of the following questions in about 20 words each (Any eight)**[16]**

a) State the types of land transportation.

b) Write any two types of Trade.

c) State any two names of Iron and steel Industry in India.

d) Write the types of Raw material.

e) What is Geographical Area?

f) What is Development?

g) Write any two names of underdeveloped countries.

h) Write the full form of 'SGSY'.

i) In which year National Horticulture campagian was started.

j) Define the 'Rural Development'.

P.T.O.

Q2) Write a short notes in about 50 words each (any three) **[18]**

a) Importance of transportation.

b) Power resources

c) Planning and development in India.

d) Objectives of regional planning.

Q3) Write the answers of the questions in 100 words each (any two). **[16]**

a) Explain in short, the various Rural Development schemes.

b) Discuss on 'Indira Awas Yojana'.

c) Explain the causes of Regional Imbalances in India.

Q4) Wrie the answers of questions in 300 words each. (any one) **[20]**

a) State the types of transport. Explain the advantages and disadvantages of Railway transportation in detial.

b) Write an account on Major Industrial regions in India.

Total No. of Questions : 4]

P7022

[6127]-473
S.Y.B.A.
GEOGRAPHY
CC-2D : Gg201(B) : Economic Geography - II
(2019 Credit Pattern) (Semester - IV) (24205)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* **तास]** **[एकूण गुण :** *70*

सूचना :–
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) भूपृष्ठ वाहतुकीचे प्रकार सांगा.

ब) व्यापाराचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.

क) भारतातील कोणत्याही दोन लोहपोलाद उद्योगांची नावे सांगा.

ड) कच्च्या मालाचे प्रकार लिहा.

इ) भौगोलिक प्रदेश म्हणजे काय?

फ) विकास म्हणजे काय?

य) कोणत्याही दोन अविकसित देशांची नावे लिहा?

र) 'SGSY' चे पूर्ण रूप लिहा.

ल) राष्ट्रीय फलोत्पादन अभियान कोणत्या वर्षी सुरू केले?

व) ग्रामीण विकास व्याख्या लिहा.

प्र.2) प्रत्येकी 50 शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) वाहतुकीचे महत्त्व

ब) शक्ति साधने

क) भारतातील नियोजन आणि विकास

ड) प्रादेशिक नियोजन उद्दिष्ट्ये

प्र.3) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[16]**

अ) ग्रामीण विकासाच्या विविध योजना थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) 'इंदिरा आवास योजना' यावर चर्चा करा.

क) भारतातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 300 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) वाहतुक साधनांचे प्रकार सांगून लोहमार्ग वाहतुकीचे फायदे व तोटे सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) 'भारतातील प्रमुख औद्योगिक प्रदेश' यावर सविस्तर वृत्तांत लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7023

[Total No. of Pages : 4

[6127]-474

S.Y. B.A.

PUBLIC ADMINISTRATION

CC - 1 D : District Administration

(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24443)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any eight questions (20 words each) :** **[16]**

a) Explain the meaning of District Police Administration.

b) What is the head of the district Police Administration called?

c) Explain the meaning of the word POLICE.

d) District superintendent of Police is appointed by whom?

e) How long is the tenure of the superintendent of Police?

f) What is the District Consumer Court?

g) State two problems of district Jail.

h) What is District Disaster Management Authority?

i) State two functions of district planning committee.

j) State any two features of District Consumer Court.

Q2) **Attempt any four questions (50 words) :** **[16]**

a) Local crime branch.

b) Qualification of Taluka Judge.

c) District Planning Committee structure.

d) Consumer Grievance Redressal Centre.

e) Rural Development Scheme.

f) MNREGA.

P.T.O.

Q3) **Attempt any three questions (100 words) :** **[18]**

a) State the characteristes of disaster management.

b) Explain the Role of District Court.

c) State the importance role of Police Administration.

d) State the functions of District Planning Committee.

Q4) **Attempt any two questions (200 words) :** **[20]**

a) State the Police Administration and Citizen Relations.

b) Mention the problems of Secondary Judiciary in India and state the reforms.

c) State the problems of District Jail Administration and improvements.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7023

[6127]-474
S.Y. B.A.
PUBLIC ADMINISTRATION
CC - 1 D : District Administration
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24443)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) कोणत्याही आठ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (प्रत्येकी 20 शब्दात) **[16]**

अ) जिल्हा पोलिस प्रशासनाचा अर्थ सांगा.

ब) जिल्हा पोलिस प्रशासनाच्या प्रमुखास काय म्हणतात?

क) POLICE या शब्दाचा अर्थ सांगा.

ड) जिल्हा अधिक्षकाची नेमणूक कोणामार्फत केली जाते?

इ) पोलिस अधिक्षकाचा कार्यकाल किती असतो?

फ) जिल्हा ग्राहक न्यायालय म्हणजे काय?

य) जिल्हा कारागृहाची दोन समस्या सांगा.

र) जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन प्राधिकरण म्हणजे काय?

ल) जिल्हा नियोजन समितीची दोन कार्य सांगा.

व) जिल्हा ग्राहक न्यायालयाची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्रश्न 2) कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. (50 शब्दात) **[16]**

अ) स्थानिक गुन्हे शाखा.

ब) तालुका न्यायाधीशाची पात्रता.

क) जिल्हा नियोजन समितीची रचना.

ड) ग्राहक तक्रार निवारण केंद्र.

इ) ग्रामीण विकास योजना.

फ) मनरेगा

प्रश्न 3) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. (100 शब्दात) **[18]**

अ) आपत्ती व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) जिल्हा न्यायालयाची भूमिका सांगा.

क) पोलिस प्रशासनाचे महत्व सांगा.

ड) जिल्हा नियोजन समितीचे कार्य सांगा.

प्रश्न 4) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (200 शब्दात) **[20]**

अ) पोलिस प्रशासन व सामान्य नागरिक संबंध सांगा.

ब) भारतातील दुय्यम न्यायव्यवस्थेच्या समस्या सांगून सुधारणा सांगा.

क) जिल्हा कारागृह प्रशासनाच्या समस्या सांगून सुधारणा सांगा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7024

[Total No. of Pages : 4

[6127]-475

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1B : Positive Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24223)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 100 words each (any 4) : **[20]**

a) Explain the nature of Positive Psychology.

b) Explain the Gender and Happiness.

c) What are positive emotions?

d) Explain the importance of setting personal goals.

e) Explain the marriage and Happiness.

f) Explain the assumptions of positive psychology.

Q2) Answer the following questions in 200 words each (any 2) : **[20]**

a) Describe the Nun Study on Living Longer with Positive emotion.

b) Explain the definition and meaning of subjective well-being.

c) Which are various Positive Emotions?

d) Describe the Logo Therapy.

Q3) Answer the following questions in 400 words each (any 1) : **[20]**

a) Explain Positive Psychology and its various fields.

b) Explain the reasons of positive traits of personality.

P.T.O.

Q4) Write short notes (any 2) : **[10]**

a) Goals of Positive Psychology.

b) Self-realization

c) Growth through Trauma

d) Constitutive Positive Emotions

□□□

Total No. of Questions : 4]

P-7024

[6127]-475

S.Y. B.A.

PSYCHOLOGY

SEC-1B : Positive Psychology

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24223)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) सकारात्मक मानसशास्त्राचे स्वरूप लिहा.

ब) लिंगभेद आणि आनंद स्पष्ट करा.

क) सकारात्मक भावना म्हणजे काय?

ड) व्यक्तिगत धेय्ये ठरविण्याचे महत्व स्पष्ट करा.

इ) विवाह आणि आनंद स्पष्ट करा.

फ) सकारात्मक मानसशास्त्राची गृहीतके स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) नन्सचा दीर्घायुष्य व सकारात्मक भावनावरील अभ्यास स्पष्ट करा.

ब) व्यक्तिनिष्ठ खुशालीची व्याख्या व अर्थ स्पष्ट करा.

क) विविध सकारात्मक भावना कोणत्या?

ड) लोगो थेरपी सविस्तर लिहा.

प्रश्न 3) खालील कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) सकारात्मक मानसशास्त्रा म्हणजे काय आणि त्याची विविध क्षेत्र सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) व्यक्तिमत्वाच्या सकारात्मक गुणवैशिष्ट्याची कारणे स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : **[10]**

अ) सकारात्मक मानसशास्त्राची उद्दिष्टे

ब) आत्मवास्तविकिकरण

क) आघातातुन विकास

ड) मुलभुत सकारात्मक भावना

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7025

[Total No. of Pages : 4

[6127]-476

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24233)

(General Paper - II)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any three of the following questions in 100 words each : [15]**

a) Briefly explain Gandhiji's views on religion.

b) State Gandhiji's view of the relationship between man and nature.

c) Explain Gandhiji's concept of self control.

d) Write the philosophical significance of Gandhiji's constructive programme.

e) Briefly state Gandhiji's views on removal of untouchability.

Q2) **Write short notes on any three of the following in 100 words each : [15]**

a) Structure of human values

b) Gandhiji's thoughts on ecological balance

c) Swadeshi

d) Gandhiji's views on prohibition of liquor

e) Concept of Ashram

P.T.O.

Q3) **Answer any two of the following questions in 200 words each : [20]**

a) Elaborately Gandhiji’s approach to science and technology.

b) Write an essay on social reconstruction according to Gandhi.

c) Explain fully the importance of Gandhiji's thought on adult education.

Q4) **Answer any one of the following questions in 400 words : [20]**

a) Elaborately explain Gandhiji’s views on poverty, overpopulation and discrimination in modern society.

b) Discuss fully Gandhiji's views on role of women.

Total No. of Questions : 4]

P-7025 **[6127]-476**

S.Y. B.A.

GANDHIAN THOUGHT

CC-2D : Gandhian Thought and Contemporary Problems

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24233)

(General Paper - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना :

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) गांधीजीचे धर्मविषयक विचार थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) मानव आणि निसर्ग यांच्यातील संबंधाविषयी गांधीजींचा दृष्टिकोन सांगा.

क) गांधीजीची आत्मनियंत्रण संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) गांधीजींच्या रचनात्मक कार्यक्रमाचे तात्त्विक महत्त्व लिहा.

इ) अस्पृश्यता निवारण विषयक गांधीजींचे विचार थोडक्यात सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीनावर 100 शब्दांत टिपा लिहा. **[15]**

अ) मानवी मूल्यांची रचना

ब) गांधीजींचे पर्यावरणीय समतोल विषयक विचार

क) स्वदेशी

ड) गांधीजींचे दारूबंदीविषयक विचार

इ) आश्रम संकल्पना

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाबद्दल गांधीजींचा दृष्टिकोन सविस्तर विशद करा.

ब) गांधीजींना अपेक्षित सामाजिक पुनर्चनेवर निबंध लिहा.

क) गांधीजींच्या प्रौढ शिक्षणविषयक विचाराचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) आधुनिक समाजातील दारिद्र्य, लोकसंख्या विस्फोट आणि भेदभाव याविषयी गांधीजींचे मत सविस्तर विशद करा.

ब) गांधीजींच्या स्त्रीविषयक भूमिकेची सविस्तरपणे चर्चा करा.

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7026

[Total No. of Pages : 2

[6127]-477
S.Y.B.A.
YOGA
CC-1D : Yogvidya - IV
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24243)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer any of the following five questions in one sentence. **[5]**

a) Name the creator of Hatha Yoga?
b) What is another name for Nadishodhan Pranayama?
c) What kind of Asana is Makarasana?
d) Which Mudra is useful for throat disorders?
e) How many and what types of yoga are mentioned in Srimad Bhagavad Gita?
f) State the Names of Panchpran?
g) State the Names of Five Sense?

Q2) Write the short note (Any two) **[10]**

a) Halasana
b) Bramha Mudra
c) Tratak

Q3) Answer any two of the following questions in 150 words. **[20]**

a) Importance of Yogascience?
b) Explain the role of yoga in personality development?
c) What are the components of educational process? Discuss educational process development and yoga?

Q4) Answer any one of the following question in detail. **[15]**

a) Summarize the book Yogasangram?
b) Explain the importance of Shuddhikriya?

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

P7026

[6127]-477
S.Y.B.A.
YOGA
CC-1D : Yogvidya - IV
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24243)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *50*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या. **[5]**

अ) हठयोगाच्या निर्मात्याचे नाव सांगा.

ब) नाडीशोधन प्राणायामाचे दूसरे नाव काय आहे?

क) मकरासन कोणत्या प्रकारचे आसन आहे?

ड) घशाच्या विकारांवर कोणती मुद्रा उपयुक्त आहे?

इ) श्रीमद्भगवद्गीतेमध्ये योगाचे किती आणि कोणते प्रकार सांगितले आहेत?

फ) पंचप्राणांची नावे सांगा.

य) पाच ज्ञानइंद्रियांची नावे सांगा.

प्र.*2)* टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) हलासन

ब) ब्रम्हमुद्रा

क) त्राटक

प्र.*3)* खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची 150 शब्दांत उत्तरे द्या. **[20]**

अ) योगशास्त्राचे महत्त्व सांगा.

ब) व्यक्तिमत्व विकासात योगाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) शैक्षणिक प्रक्रियेचे घटक कोणते आहेत? शैक्षणिक प्रक्रिया विकास आणि योग यावर चर्चा करा.

प्र.*4)* खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर द्या. **[15]**

अ) योगसंग्राम या ग्रंथाचा सारांश द्या.

ब) शुद्धिक्रियांचे महत्व सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : [ ]

P7027

[Total No. of Pages : 4

[6127]-478
S.Y.B.A.
HISTORY OF CIVILIZATION
CC-1(D) : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)
(2019 CBCS Pattern) (Semster - IV) (24253)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks :70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are Compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) Explain the origin and development of Marathi language.

OR

b) Explain the social life during Maratha period.

Q2) Answer the following questions in 300 words (any one) **[15]**

a) What is Balutedari system? Write about Balutedari in Marathes period.

OR

b) Explain the festival in Maratha period.

Q3) Answer the following questions in 200 words (any two): **[20]**

a) Write the reasons of the rise of Maratha power.

b) Explain women's life during Peshwa period.

c) Write about forts in Maharashtra.

d) Explain trade during the Maratha period.

P.T.O.

Q4) Short Notes on (any four): **[20]**

a) Concept of Maharashtra Dharm.

b) Vatan

c) Quarter

d) Alutedar

e) Agricultural occupttion in Maratha period.

f) Temples in Maharashtra.

Total No. of Questions : 4]

P7027

[6127]-478
S.Y.B.A.
HISTORY OF CIVILIZATION
CC-1(D) : Cultural History of Maharashtra and Heritage (Maratha Period)
(2019 CBCS Pattern) (Semster - IV) (24253)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* **[एकूण गुण : *70***

सूचना :– ***1)*** **सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.**

2) **उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गूण दर्शवितात.**

3) **मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका प्रमाण मानावी.**

प्र.1) **खालील प्रश्नांचे** 300 **शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)** **[15]**

अ) **मराठी भाषेचा उगम व विकास स्पष्ट करा.**

किंवा

ब) **शिव कालीन समाज जीवन स्पष्ट करा.**

प्र.2) **खालील प्रश्नांचे** 300 **शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)** **[15]**

अ) **बलुतेदारी पद्धत म्हणजे काय? ते सांगून शिवकालीन बलुतेदार स्पष्ट करा.**

किंवा

ब) **मराठा कालखंडातील सण व उत्सव यांची माहिती लिहा.**

प्र.3) **खालील प्रश्नांचे** 200 **शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)** **[20]**

अ) **मराठी सत्तेच्या उदयाची कारणे लिहा.**

ब) **पेशवेकालीन स्त्री जीवन स्पष्ट करा.**

क) **महाराष्ट्रातील किल्ले स्थापत्य लिहा.**

ड) **मराठा कालंखंडातील व्यापार व उद्योग धंदे स्पष्ट करा.**

प्र.4) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) महाराष्ट्र धर्म – संकल्पना

ब) वतन

क) चौथाई

ड) आलुतेदार

इ) मराठेकालीन कृषी जीवन

फ) महाराष्ट्रातील मंदिरे

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7028

[Total No. of Pages : 4

[6127]-479
S.Y.B.A.
HOME ECONOMICS
CC-1D G-2 : Indian Family Welfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24263)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Diagrams must be drawn wherever necessary.***
3) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write the answers to the following questions in 20 words each (Any eight)**[16]**

a) What is the considered as marriage in Hinduism?

b) Explain the types of marriage according to Hindu Dharmashastra.

c) By what name is Hindu Marriage Known?

d) State the objectives of Marriage.

e) State to reasons for family breakup.

f) State the two features of social stratification.

g) The family is described as the only organization that carries out what work?

h) State the two measures taken by the government in the field of family welfare?

i) When was the Integrated child development scheme launched in the country?

j) Explain the meaning of women's welfare.

P.T.O.

Q2) Write the answers to the following questions in 50 words each (Any four)**[16]**

a) Explain the classification of marriages in Indian marriage society?

b) Explain the concept of Anuloma and Pratiloma marriage.

c) Explain the concept of Social Stratification.

d) Explain the nature of social stratification.

e) Explain the concept of child welfare.

f) Explain Women's welfare programs at central and state level.

Q3) Write the answers to the following questions in 150 words each (Any three)**[18]**

a) Explain the Features of marriage in India.

b) Explain the nature and scope of Family organization?

c) Explain the consequences of family breakup.

d) Explain the measures taken by the government and NGOs in the field of family welfare.

Q4) Write the answers to the following questions in 300 words each (Any two)**[20]**

a) What is marriage? Explain the nature of Interfaith marriage in Indian Society.

b) What family organization? Explain the nature and scope of family organization.

c) What is women's welfare? Explain in detail the various schemes and programs implemented by the government for the welfare of women.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

P7028

[6127]-479
S.Y.B.A.
HOME ECONOMICS
CC-1D G-2 : Indian Family Welfare
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24263)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 20 शब्दांत लिहा. (कोणतेही आठ) **[16]**

अ) हिंदू धर्मात विवाहाला काय मानले जाते?

ब) हिंदू धर्मशास्त्रानुसार विवाहाचे प्रकार सांगा.

क) हिंदू लग्न कोणत्या नावाने ओळखले जाते?

ड) विवाहाची उद्दिष्टे सांगा.

इ) कुटूंब विघटनाची दोन कारणे सांगा.

फ) सामाजिक स्तरीकरण याची दोन वैशिष्ट्ये सांगा.

य) कोणते कार्य पार पाडणारी एकमेव संस्था म्हणून कुटूंबाचे वर्णन केले जाते?

र) कुटुंब कल्याण क्षेत्रात सरकारने केलेल्या दोन उपाय योजना सांगा.

ल) एकात्मिक बाल विकास योजना देशात केंव्हा सुरू केली?

व) महिला कल्याणाचा अर्थ सांगा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) भारतीय विवाह संस्थेतील विवाहाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

ब) अनुलोप व प्रतिलोप विवाहाची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) सामाजिक स्तरीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक स्तरीकरणाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

इ) बालकल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) केंद्र व राज्य स्तरावरील महिला कल्याणाचे कार्यक्रम स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 150 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[18]**

अ) भारतातील विवाहाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

ब) कुटुंब संघटनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

क) कुटूंब विघटनाचे परिणाम स्पष्ट करा.

ड) कुटूंब कल्याण क्षेत्रामध्ये सरकार व स्वयंसेवी संस्थांनी केलेली उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) विवाह म्हणजे काय? भारतीय समाजातील विविध धर्मीयांमधील विवाह संस्थेचे स्वरुप स्पष्ट करा.

ब) कुटुंब संघटन म्हणजे काय? कुटुंब संघटनाचे स्वरुप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

क) महिला कल्याण म्हणजे काय? महिला कल्याणासाठी सरकारने राबविलेल्या विविध योजना व कार्यक्रम सविस्तर स्पष्ट करा.

♦ ♦ ♦

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7029

[Total No. of Pages : 4

[6127]-480

S.Y. B.A. (Semester - IV)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

CC-1D G-2 : Chhatrapati Shivaji's Military System

(2019 Pattern) (24273)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer the Following questions in 100 words each. (Any Three) : [15]**

a) State the concept of guerrilla warfare.

b) Explain the strategic importance of forts.

c) State the Characteristic of the fort system Chhatrapati Shivaji Maharaj.

d) Why did Chhatrapati Shivaji Maharaj use Guerrilla tactics?

e) State the Creation of Raigad.

Q2) **Answer the Following questions in 300 words each. (Any One) [15]**

a) Explain the organization structure of the Maratha army under the leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

b) Explain the organization of forts under the leadership of Chhatrapati Shivaji Maharaj:

Q3) **Answer the Following questions in 200 words each. (Any Two) [20]**

a) What are the Principles of guerrilla warfare?

b) Explain the naval policy of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

c) Explain the characteristic of guerrilla warfare.

d) Explain the Chhatrapati Shivaji Maharaj's policy regarding armor.

P.T.O.

Q4) **Write Short notes (Any Four) :** **[20]**

a) Structure of infantry

b) Types of forts

c) Vision of Chhatrapati Shivaji Maharaj in naval development

d) Importance of sea forts in the time of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

e) Strategyof Chhatrapati Shivaji Maharaj's

f) Structure of forts

Total No. of Questions : 4]

P-7029

[6127]-480

S.Y. B.A. (Semester - IV)

DEFENCE AND STRATEGIC STUDIES

CC-1D G-2 : Chhatrapati Shivaji's Military System

(2019 Pattern) (24273)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* *सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.*

2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) गनिमी युद्धाची संकल्पना सांगा.

ब) किल्यांचे सामरिक महत्व स्पष्ट करा.

क) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या किल्ला व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सांगा.

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांनी गनिमी काव्याचा वापर का केला?

इ) रायगडची निर्मिती सांगा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. (कोणतेही एक) **[15]**

अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील मराठी सैन्याचे संघटन, रचना स्पष्ट करा.

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नेतृत्वाखालील किल्ल्यांची संघटना स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नाची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) गनिमी कावा युद्धपद्धतीची तत्वे कोणती?

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे नाविक धोरण स्पष्ट करा.

क) गनिमी कावा युद्धपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आरमाराबाबतचे धोरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) पायदळाची रचना

ब) किल्ल्यांचे प्रकार

क) नौदल विकासातील छत्रपती शिवाजी महाराजांची दूरदृष्टी

ड) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील सागरी किल्ल्यांचे महत्व

इ) छत्रपती शिवाजी महाराजांची युद्धनीती

फ) किल्ल्यांची रचना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-9225

[Total No. of Pages : 4

[6127]-481A

S.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC-1D : Population Education

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24433)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any one question in 500 words :** **[14]**

Define the meaning of population education and list out its importance.

OR

Write an essay on current population situation in India.

Q2) **Answer any one question in 500 words :** **[14]**

What are the determinants of Population Growth?

OR

Write an essay on world population.

Q3) **Answer any one question in 500 words :** **[14]**

What is in the Five Year Plan in population policies in India?

OR

What exactly do you mean by population policy? Indicate India's population policy?

Q4) **Answer any one question in 500 words :** **[14]**

Role of social worker in group work, give examples.

OR

What are the features of Indian Population Policy?

P.T.O.

Q5) **Write Shorts notes on (Any two) :** **[14]**

a) Consequences of migration

b) Fertility

c) Salient features of 1st Five Year Plan

d) Orbidity

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

P-9225

[6127]-481A

S.Y. B.A.

SOCIAL WORK

CC-1D : Population Education

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24433)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर द्या : **[14]**

लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ परिभाषित करा आणि त्यांचे महत्व सूचीबद्ध करा.

किंवा

भारतातील सध्याच्या लोकसंख्येच्या परिस्थितीवर एक निबंध लिहा.

प्रश्न 2) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर द्या : **[14]**

लोकसंख्या वाढीचे निर्धारक काय आहेत.

किंवा

जागतिक लोकसंख्येवर एक निबंध लिहा.

प्रश्न 3) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर द्या : **[14]**

भारतातील लोकसंख्या धोरणामध्ये पंचवार्षिक योजनेत काय आहे.

किंवा

लोकसंख्या धोरण म्हणजे नेमके काय? भारताचे लोकसंख्या धोरण सूचित करा.

प्रश्न 4) कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर द्या : **[14]**

समूह कार्यात सामाजिक कार्यकर्त्याची भूमिका उदाहरणे द्या.

किंवा

भारतीय लोकसंख्या धोरणाची वैशिष्ट्ये काय आहेत.

प्रश्न 5) शॉर्ट नोट्स वर लिहा (कोणत्याही दोन) : **[14]**

अ) स्थलांतराचे परिणाम

ब) प्रजनन क्षमता

क) पहिल्या पचवार्षिक योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये

ड) ओबिडिटी

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. : ____

P-7031

[Total No. of Pages : 4

[6127]-483
S.Y. B.A.
G-II : COMMERCE
CC-1D : Financial Accounting and Computerized Accounting
(2019 Pattern) (Semester - IV) (CBCS) (24293)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) A) Fill in the blanks by selecting proper words from brackets: **[7]**

a) Debit balance of Trading Account means _____

(Gross loss, Net Profit, Net Loss)

b) Brief explanation of an Entry is called as _____

(Folio, Narration, Posting)

c) Surplus of income over expenses is _____

(Profit, Deficit, Loss)

d) Goodwill is _____ asset.

(Tangible, current, an intangible)

e) Perpaid expenses is _____account.

(Real, Personal, Nominal)

f) Any entry recorded on both side of cash book is known as _____ Entry.

(Rectifying, opening, contra)

g) _____ is a written piece or evidance of business transaction.

(Bill, Voucher, Debit note)

P.T.O.

B) State True or False : **[7]**

a) In every adjustment at least there are 3 effects.

b) Capital account is a real account.

c) Book - keeping is useful to find out all tax liabilities.

d) Journal is a book of secondary book.

e) Every item of Trial Balance has only one effect.

f) Credit Balance of Profit and Loss account shows Net Profit.

g) Cash received is entered on the debit site of Cash Book.

Q2) Answer the following questions in one or two sentence : **[14]**

a) What is Balance Sheet?

b) What is Book-Keeping?

c) What is subsidiary Books?

d) State the meaning of 'Contra entry'.

e) What is Cash Book?

f) What is Depreciation?

g) What is trading A/c?

Q3) a) Explain Advantages and Disadvantages of Accounting software in detail. **[12]**

OR

b) Enter the following transactions in the simple Cash Books of M/S Sourabh Traders. **[12]**

2019 July	1.	Started business with cash	1,00,000
	3.	Deposited cash in to Bank	80,000
	5.	Purchased stationary for cash	2,000
	7.	Cash purchases	15,000
	8.	Sold Goods for cash ₹20,000 at 8% Trade Dis.	
	10.	Paid Insurance premium	5,000
	12.	Paid cash to Dixit	10,000
	15.	Received cash from Saxena	80,000
	17.	Received commission	2,000
	18.	Drew for Domestic use	4,000
	22.	Sold old furniture	5,000
	25.	Paid salary to Ram	6,000
	30.	Received Interest	4,000

Q4) a) From the following Trial Balance of Mangesh Traders you are required to prepare Final Account. **[20]**

Trial Balance as on 31st March, 2018

Particulars	Debit ₹	Credit ₹
Opening stock	32,750	
Purchases	55,000	
Sales		89,500
Purchases Return		2,630
Sales Return	4,480	
Royalties	4,000	
Wages and salaries	8,000	
Office salaries	11,000	
Bills Receivable	19,250	
Bills payable		12,500
Office equipments	20,000	
Motor van	30,400	
Plant and Machinery	25,000	
Bad debts	2,500	
Advertisment	6,000	
Cash in hand	5,000	
Sundry Debtors	31,250	
Reserve for Bad debts		1,000
Sundry creditors		24,000
Capital		1,25,000
Total	2,54,630	2,54,630

Adjustments :

i) Closing stock on 31st March, 2018 was valued at cost Price ₹19,000 Market price ₹20,000.

ii) Office salaries outstanding ₹1,000.

iii) Prepaid wages ₹1,000

iv) Provide depreciation @5%, 10%, 15% on office Equipments, Motor van and Plant and Machinery respectively.

OR

b) What do you meant by voucher? Explain to create various type of voucher in tally software. **[20]**

Q5) Write short notes (any two) : **[10]**

a) Depreciation

b) Cash book

c) Good will

d) Trade Discount

❍❍❍❍

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7032

[Total No. of Pages : 5

[6127]-484
S.Y. B.A.
MATHEMATICAL STATISTICS (General - II)
ST-23274 : Tests of Significance and Statistical Methods
(CBCS 2019 Pattern) (Semester - IV) (24321)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of statistical tables and calculator is allowed.***

Q1) Attempt each of the following: **[1 each]**

A) In each of the following cases, choose the correct alternative:

a) Rejecting H_0 when H_0 is true is called as

i) Type I error ii) Type II error

iii) Correct decision iv) Level of significance

b) Partial correlation coefficient $r_{12.3}$ measures the

i) Correlation between X_1 and X_3 keeping X_2 fixed

ii) Correlation between X_1 and X_2 keeping X_3 fixed

iii) Correlation between X_2 and X_3 keeping X_1 fixed

iv) Correlation between X_1 and X_2

c) The range in which multiple correlation coefficient lies is

i) -1 to 1 ii) 0 to 1

iii) $-\infty$ to ∞ iv) 0 to ∞

d) In case of $M/M/1:\infty/FIFO$ model, the symbol M stands for

i) Mixed arrival (Departure)

ii) Mendelian arrival (Departure)

iii) Mean arrival (Departure)

iv) Markovian Arrival (Departure)

P.T.O.

e) The test statistic used to test $H_0 : \mu = \mu_0$ Vs $H_0 : \mu \neq \mu_0$ where σ^2 is known is given by

i) $\dfrac{\bar{X} - \mu 0}{\sqrt{\dfrac{\sigma}{n}}}$

ii) $\dfrac{\bar{X} - \mu 0}{\dfrac{\sigma}{n}}$

iii) $\dfrac{\bar{X} - \mu 0}{\sigma\sqrt{\dfrac{1}{n}}}$

iv) $\dfrac{\bar{X} - \mu 0}{\dfrac{\sigma^2}{n}}$

B) In each of the following, state whether the given statement is true or false: **[1 each]**

a) Smaller the $R^2_{Y.X_1X_2}$ stronger is the linear relation between the three variables.

b) Infant mortality rate is the number of deaths of children under 1 years of age per 1000 lives of birth.

c) The null hypothesis is rejected if p-value is less than the level of significance.

d) Critical region is the region of rejection of alternative hypothesis.

e) When number of arrivals have Poisson distribution, then inter-arrival service times follows exponential distribution.

Q2) Attempt any four of the following. **[5 each]**

a) In a tri-variate data the total correlation coefficients are given by $r_{12} = 0.6,\ r_{13} = -0.4,\ r_{23} = 0.5$. Is the data consistent?

b) Define partial regression coefficient. State its properties.

c) Explain the following terms

i) Customer

ii) Waiting time

iii) Queue length

iv) Traffic density

v) Queue discipline

d) Explain what is Standardized Death rate (S.T.D.R) and also explain the methods of obtaining S.T.D.R.

e) Define the following terms:

i) Estimate

ii) Estimator

iii) Critical region

iv) Statistic

v) Parameter

f) Describe briefly the large sample test for testing $H_0 : \mu_1 = \mu_2$ against $H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$ where μ_1 and μ_2 are the population means from which the two independent samples are chosen. It is assumed that the population variances are known.

Q3) Attempt any four of the following. **[5 each]**

a) Show that $X_{1.23}$ is uncorrelated with X_2 and X_3.

b) Define partial correlation coefficient. If $r_{12} = 0.6,\ r_{23} = 0.5,\ r_{13} = 0.7$ then compute $r_{12.3}$.

c) Calculate Gross Reproduction Rate (G.R.R) for the following data.

Age-Group	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
No of women	12000	10000	14000	13000	12500	11000
Female	160	225	330	210	144	95

assuming sex ratio to be 0.48.

d) Workers come to tool store room to inquire about the special tools for a particular job. Customers arrive at the store have Poisson distribution with average rate of 30 customers per hours. The average service time is minute and half per customer. find

i) Average queue length

ii) Expected length of system.

e) Explain the following terms

i) Type-I error

ii) Type-II error

iii) Standard error of a statistic

iv) Null hypothesis

v) Alternative hypothesis

f) Describe the procedure for constructing $100(1-\alpha)\%$ confidence interval for P_0, where P_0 is the population proportion.

Q4) Attempt any two of the following. **[10 each]**

a) A sample on three variables X_1, X_2 and X_3 gave the following results:

$\bar{X}_1 = 20$ $\quad \sigma_1 = 4$ $\quad r_{12} = 0.25$

$\bar{X}_2 = 30$ $\quad \sigma_2 = 9$ $\quad r_{13} = 0.40$

$\bar{X}_3 = 40$ $\quad \sigma_3 = 8$ $\quad r_{23} = 0.50$

i) Obtain the equation of the least square plane of X_1 on X_2 and X_3 **[7]**

ii) Estimate X_1 when $X_2 = 25$ and $X_3 = 42$ **[3]**

b) i) With usual notations prove that $b_{12} = \dfrac{b_{12.3} + b_{13.2}b_{32.1}}{1 - b_{13.2}b_{31.2}}$ **[5]**

ii) State the characteristics of queuing models. Also describe them in brief. **[5]**

c) i) A sample of 289 bricks has mean weight of 5.12 kg. with standard deviation of 560 gm. Test the hypothesis that the sample come from a population with mean weight of 5 kg. **[5]**

ii) Describe the procedure for testing the hypothesis $H_0 : \mu = \mu_0$ against $H_1 : \mu < \mu_0$ where μ is population mean by assuming that population variances are known. **[5]**

d) i) Explain the procedure for testing $H_0 : P_1 = P_2$ against $H_1 : P_1 \neq P_2$, where P_1 and P_2 denote the population proportion for population one and population two respectively. **[5]**

ii) Explain the following approaches of testing of hypothesis **[5]**

I) Critical region approach.

II) P-value approach.

III) Confidence interval approach.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7033

[Total No. of Pages : 2

[6127]-485
S.Y. B.A.
ENGLISH
SEC - 1B : Advanced Study of English Language
Linguistics : An Introduction
(Old English General) (Paper - II)
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24333)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any three of the following. **[15]**

a) Write a short note on 'subject and object' as parts of a clause.

b) Explain the concept of a phrase.

c) Write a short note on 'subject - verb concord.

d) What is a sentence? Explain the types of sentences.

e) Write a note on adverb phrase.

Q2) Attempt any three of the following. **[15]**

a) Comment on the term syntax in brief.

b) Write a note on functional classification of sentence.

c) Differentiate between antonymy and synonymy. Give suitable examples.

d) What is semantics? Explain in brief.

e) What is Homography? Give suitable examples.

Q3) Attempt any Four of the following: **[20]**

a) State the difference between denotative and cannotative meaning.

b) Differentiate between homonymy and polysemy. Give suitable examples.

c) Comment on the structural classification of sentence.

d) Write a note on metonymy with suitable examples.

e) Explain the term superordination. Give suitable examples.

f) Write a note on the types of meaning.

P.T.O.

Q4) Attempt any four of the following. **[20]**

a) What is pragmatics? Explain in brief.

b) Write a note on searle's classification of illocutionary acts.

c) Write a note on direct and indirect speech acts.

d) Describe Austin's typology of speech acts.

e) Explain the term co-operative principle and its maxims.

f) Write a note on performative verb with suitable examples.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7034

[Total No. of Pages : 4

[6127]-486
S.Y. B.A.
STATISTICS
SEC-1B : Statistical Pre-Requisites (General)
CC-1D-ST-23544 : Theory of Probability Distributions
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24353)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of statistical table and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have usual meanings.***
5) ***Graph paper will be provided on request.***

Q1) Attempt each of the following.

A) Choose the correct alternative for the following: **[5×1=5]**

a) Suppose $X \to B(n=10, p=0.7)$ then mean of X is

i) 7 ii) 10

iii) 0.7 iv) 0.07

b) The mean of binomial distribution is

i) Always more than its variance

ii) Always equal to its variance

iii) Always less than its variance

iv) Always equal to its standard deviation

c) If X is a discrete r.v., then

i) $E(X^2) = [E(X)]^2$ ii) $E(X^2) \geq [E(X)]^2$

iii) $E(X^2) \leq [E(X)]^2$ iv) $E(X^2) = 2E(X)$

P.T.O.

d) If X and Y are two random variables with means E(X) and E (Y) respectively, then the expression $E\left[\left(X-E(X)\right)\left(Y-E(Y)\right)\right]$ is called

i) Variance of X

ii) Variance of Y

iii) Covariance between X and Y

iv) Correlation coefficient between X and Y

e) If X follows discrete uniform distribution on 1, 2, ..., n and the mean of the distribution is 6. Hence the value of *n* is

i) 11 ii) 6

iii) 36 iv) 12

B) State whether the following statements are true or false: **[5×1=5]**

a) Mean of uniform distribution is p

b) Expectation of constant is zero

c) Variance of Binomial distribution is np

d) Mean of Poisson distribution is equal to parameter

e) If $X \square P(m)$ then variance is m.

Q2) Attempt Any Four of the following: **[4×5=20]**

a) Define the following terms:

i) Mode of a Discrete Probability Distribution:

ii) Joint p.m.f. of two dimensional discrete r.v.

iii) Define random variable of a function

iv) Define mathematical expectation of a discrete r.v.X.

b) Prove that the Variance is affected by change of scale.

c) If Y = X-a, then prove that except the first cumulant all other cumulants of X and Y are same, a being constant.

d) Define hypergeometric distribution and find its mean.

e) Given that, $P(x) = k\left(\frac{1}{2}\right)^x$ is a probability distribution for a random variable.

Which can take the values x = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6 find k and *c.d.f.*

f) For a binomial distribution with mean 5 and S.D. 2, find the mode

Q3) Attempt Any Four of the following: **[4×5=20]**

a) Let $X \rightarrow B$ (n, p) find the m.g.f. of X.

b) Define a discrete uniform distribution with parameter 'n', also find its variance.

c) Give two real-life situations where hypergeometric distribution can be applied.

d) If X is Poisson variate such that P(X=2) = 9 P(X=4) + 90P(X=6) Find

i) m

ii) mean of X

e) Prove that E(a X + b) = a E (X) + b

f) Determine the parameters of binomial distribution for which the mean is 4 & variance 3, find its mode.

Q4) Attempt any two of the following: **[2×10=20]**

a) If $X \rightarrow P(m)$ find mode of Poisson distribution

b) If $X \rightarrow B(n, p)$ then show that

i) $$E\left(\frac{x}{n} - p\right)^2 = \frac{pq}{n}$$

ii) $$Cov\left(\frac{x}{n}, \frac{n-x}{n}\right) = \frac{-pq}{n}$$

c) Among the 200 employees of a company, 160 are union members and the others are non-union. If four employees are to be chosen to serve on the staff welfare committee, find the probability that two of them will be union members and the others non-union, using

i) hypergeometric distribution,

ii) binomial distribution as an approximation.

d) i) State and prove additive property of Poisson distribution

ii) If $X \rightarrow P(m)$ Prove that all cumulants of Poisson distribution are to parameter m.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P7035

[Total No. of Pages : 3

[6127]-487
S.Y.B.A.
MATHEMATICS
CC-1 D : MG-4 Linear Algebra
(2019 Pattern) (Semester - IV) (24343)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicates full marks.***
3) ***Use of non-programmable calculator is allowed.***

Q1) Attempt any FIVE of the following. **[10]**

a) Find the rank of the matrix:

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 4 \\ 1 & 4 & 0 \end{bmatrix}$$

b) Determine whether the set of all vectors of the form $(a, b, 0)$, where a and b are real numbers, is a subspace of R^3.

c) Show that the set $S = \{(-2, 2), (3, 0)\}$ forms a basis for R^2.

d) Let $T : R^2 \to R^2$ be a linear transformation given by the formula.

$T(x, y) = (x + y, x + 4y)$. Show that (2, 5) is in R(T).

e) Define the reduced row-echelon form of a matrix.

f) Let V be a vector space, k be a scalar, then prove that $k0 = 0$.

g) If $T : V \to W$ is a linear transformation then prove that $T(u - v) = T(u) - T(v)$, for all u and v in TV.

P.T.O.

Q2) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) Prove that a line passing through the origin in R^3 is a vector space under the standard operations on R^3.

b) If T: V $\rightarrow$ W is a linear transformation, then prove that he the range of T is a subspace of W.

c) Prove that all bases for a finite-dimensional vector space have the same number of vectors.

d) IF AX = 0 is a homogeneous linear system of *m* equations in *n* unknowns, then prove that the set of solution vectors is a subspace of R^n.

e) Determine whether the polynomials $p_1 = 1 + x$, $p_2 = 2 - 3x + x^2$, $p_3 = 3 - 3x + 2x^2$ are linearly dependent or linearly independent in p_2.

f) Solve:

$x + y + 2z = 5$

$2x + 4y - z = 2$

$3x + y - 5z = -9$.

by Gaussian elimination and back-substitution method.

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) Consider the vectors $u = (1, 2, -1)$ and $v = (6, 4, 2)$ in R^3. Show that (8, 8, 0) that is a linear combination of *u* and *v*.

b) Consider the basis $S = v_1, v_2, v_3$ for R^3, where $v_1 = (1, 1, 1)$, $v_2 = (1, 1, 0)$, $v_3 = (1, 0, 0)$. Let $T : R^3 \rightarrow R^2$ be the linear transformation for which $T(v_1) = (1, 0)$, $T(v_2) = (2, -1)$, $T(v_3) = (4, 3)$. Find a formula for $T(x_1, x_2, x_3)$ and then use that formula to compute T(2, –3, 5).

c) Find the rank and nullity of the matrix:

$$\begin{bmatrix} 1 & 2 & 0 & 4 & 5 & 3 \\ 3 & 7 & 2 & 0 & 1 & 4 \\ 2 & -5 & 2 & 4 & 6 & 1 \\ 4 & -9 & 2 & -4 & -4 & 7 \end{bmatrix}$$

d) Show that the set of all points in R^2 lying on a line is a vector space with respect to the standard operations of vector addition and scalar multiplication if and only if the line passes through the origin.

e) Determine whether the vectors $v_1 = (1, -2, 3)$, $v_2 = (5, 6, -1)$, $v_3 = (3, 2, 1)$ are linearly independent or linearly dependent in R^3.

f) Let $T : P_2 \rightarrow P_3$ be the linear transformation defined by $T(p(x)) = xp(x)$. Which of the following are in *ker*(T)? Justify!

i) x^2

ii) 0

iii) $1 + x$

Q4) Attempt any TWO of the following. **[20]**

a) Let V be an *n*-dimensional vector space and let S be a set in V with exactly *n* vectors. Then prove that S is a basis for V if and only if *S* spans V or S is linearly independent.

b) If $S = v_1, v_2, ...v_n$ is a basis for a vector space V, then prove that every vector *v* in V can be expressed in the form $v = c_1v_1 + c_2v_2 + ...+c_nv_n$ in exactly one way.

c) If $T : V \rightarrow W$ is a linear transformation from a finite-dimensional vector space V to a vector space W, then prove that the range of T is finite-dimensional and $rank(T) + nullity(T) = dim(V)$.

d) Prove that the set $M_{2,2}$ of all 2×2 matrices with the usual operations of addition and scalar multiplication is a vector space.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7036

[Total No. of Pages : 4

[6127]-488

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B : Population and Indian Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (G-2) (24373)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Write short notes (Any three) **[15]**

a) Cencus in India.

b) Consequences of Migration.

c) Population Dynamics

d) Maternal Mortality

e) Family welfare 1977

Q2) Answer the following questions in 50 words each. (any three) **[15]**

a) Define Fertility.

b) Name any two objectives of family planning Board 1961.

c) Define mortality.

d) What is PCPNDT?

e) Name any five factors affecting on mortality.

P.T.O.

Q3) Answer the following questions in 200 words each. (any Two) **[20]**

a) Elaborate nature and characteristics of Indian Population.

b) Discuss on Pre Independance Population policy in India.

c) Explain the types of Migration.

d) Describe the Legislation banning on Sex-Deter mination and sex selective abortions.

Q4) Answer the following questions in 300 words each (any one) **[20]**

a) Explain the Aims and Objectives of National Rural Health Mission.

b) Elaborate growth of Indian Population from the cencus 1901.

Total No. of Questions : 4]

P-7036

[6127]-488

S.Y.B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B : Population and Indian Society

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (G-2) (24373)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) भारतातील जनगणना

ब) स्थलांतराचे परिणाम

क) लोकसंख्येची गतीशिलता

ड) मातामृत्यू

इ) कुटुंब कल्याण 1977

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची प्रत्येकी 50 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणत्याही तीन) **[15]**

अ) जननाची व्याख्या करा.

ब) कुटुंब नियोजन बोर्ड 1961 चे कोणतेही दोन उद्देश लिहा.

क) मतेत्येची व्याख्या करा.

ड) PCPNDT काय आहे?

इ) जननावर परिणाम करणारे कोणत्याही पाच घटकांची नावे लिहा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांचे प्रत्येकी 200 शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) भारतीय लोकसंख्येचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

ब) स्वातंत्र्यपुर्व भारताचे लोकसंख्या धोरणाची चर्चा करा.

क) स्थलांतराचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) लिंगनिदान चाचणी व स्त्रीभ्रुण हत्या प्रतीबंध विधेयक विशद करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. (कोणतेही एक) **[20]**

अ) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशनचे ध्येय व उद्दीष्टये स्पष्ट करा.

ब) जनगणना 1901 पासुन भारतीय लोकसंख्या वाढीचे वर्णन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7037

[Total No. of Pages : 4

[6127]-489

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B-G2 : Welfare Justice and Citizenship

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Write short notes (Any three) :** **[15]**

a) Sections 377

b) The factory act, 1948

c) Neoliberalism in India

d) Psudo Nationalism

e) Concept of human rights

Q2) **Answer the following questions in 50 words each (any three) :** **[15]**

a) State the nature of civil society.

b) Elaborate the nature of womens reservation policy.

c) Discuss the article 29-30 in the Indian constitution.

d) Explain the nature of payment of wages act in India.

e) State the constitutional rights in India.

Q3) **Answer the following questions in 200 words each (any two) :** **[20]**

a) State the nature of Vishakha law in India.

b) Elaborate the challenges of unorganized workers.

c) Explain the impact of the corona pandemic on the social life of migrant workers.

d) Explain the nature of National Commission for Minorities.

P.T.O.

Q4) **Answer the following questions in 300 words each (any one) : [20]**

a) Explain the future of law for womens in the development of civil society in India.

b) Discuss the India's development policy towards justice society.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

P-7037

[6127]-489

S.Y. B.A.

SOCIOLOGY

SEC-1B-G2 : Welfare Justice and Citizenship

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24374)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) कलम 377

ब) कंपनी कायदा, 1948

क) भारतातील नवउदारमतवाद

ड) फसवा राष्ट्रवाद

इ) मानवी हक्काची संकल्पना

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन) : **[15]**

अ) नागरी समाजाचे स्वरुप सांगा.

ब) महिला आरक्षण धोरणाचे स्वरुप विशद करा.

क) भारतीय संविधानातील कलम 29-30 वर चर्चा करा.

ड) भारतातील वेतन कायद्याचे स्वरुप स्पष्ट करा.

इ) भारतातील संविधानात्मक हक्क सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 200 शब्दात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : **[20]**

अ) भारतातील विशाखा कायद्याचे स्वरुप सांगा.

ब) असंघटित कामगारांची आव्हाने विशद करा.

क) कोरोना महामारीचा स्थलांतरित कामगारांच्या सामाजिक जीवनावर झालेला प्रभाव स्पष्ट करा.

ड) अल्पसंख्यांक राष्ट्रीय उपयोगाचे स्वरुप स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 300 शब्दांत उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **[20]**

अ) नागरी समाजाच्या विकासात महिलांसाठी असलेल्या कायद्यांचे भवितव्य स्पष्ट करा.

ब) न्याय समाजाच्या दिशेने भारताच्या विकास धोरणावर चर्चा करा.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7038

[Total No. of Pages : 3

[6127]-490

S.Y. B.A.

STATISTICS (General - I)

ST-23874 : Statistical Quality Control (CC-1D)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24383)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of Statistical tables and calculator is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meaning.***
5) ***Graph papers will be provided on request.***

Q1) **Attempt each of the following :**

a) Choose correct alternative of the following : **[1 each]**

i) The p-chart is based on
   A) Binomial distribution
   B) Poisson distribution
   C) Hypergeometric distribution
   D) Normal distribution

ii) The R-chart is used to study process under control related to:
   A) average B) dispersion
   C) defects D) defective

iii) Which of the following is not process control (PC) tool :
   A) Histogram B) Correlation analysis
   C) K-σ limits D) Check sheet

iv) For single sampling plan, ATI is given by :
   A) N B) $n*P_a$
   C) $N*P_a$ D) $n*P_a+N*(1-P_a)$

v) A process is said to be under statistical. control if :
   A) it is free from assignable causes
   B) it is free from defects
   C) it is free from defectives
   D) it is free from chance causes

P.T.O.

b) **State whether each of the following statement is true or false :** **[1 each]**

i) ATI of single sampling plan and double sampling plan is always same.

ii) Sample point below LCL in p-chart is known as Low-spot.

iii) The variation in process is studied by $\bar{X}$ - chart.

iv) The average in process is studied by R-chart.

v) C-chart is used to study number of defects per unit.

Q2) **Attempt any four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Write a note on statistical basis of control limits in charts.

b) Describe the working of Single Sampling Plan (SSP). Obtain an expression for average sample number in case of SSP.

c) Describe the construction of operating characteristics (OC) curve in case of single sampling plan.

d) Write a note on assignable causes and chance causes of variation.

e) Give theoretical justification for use of 3σ control limits on control charts.

f) The following data shows result on inspection of a certain process.

Batch	Inspected items	Defectives
1	100	20
2	100	14
3	100	5

Compute 3σ control limits for appropriate chart.

Q3) **Attempt any four of the following :** **[4 × 5 = 20]**

a) Describe the term 'ASN' and 'ATI' in single sampling plan.

b) Describe the use of confirming run length in production process.

c) What is c-charts? State various control limits of it.

d) Discuss AQL and LTPD in relation with statistical process control.

e) In SSP, N = 10000, n = 100, c = 2. Find the probability of acceptance with incoming quality of lot as 5%.

f) For 20 subgroups each of size 4, $\sum \bar{x}_i = 41.20$ and $\Sigma R_i = 0.34$. Compute 3σ control limits for $\bar{X}$ chart (Use $A_2 = 0.729$).

Q4) **Attempt any two of the following :** **[2 × 10 = 20]**

a) Describe any two procedures of constructing p-chart for variable subgroup size(n_i).

b) Draw appropriate chart for the following data :

Item	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Defects	2	1	0	3	4	2	1	0	6	5

Comment on state of control.

c) Describe in brief the seven process control tools to control the quality of process.

d) A SSP has N = 1000, n = 100, c = 3. Calculate probability of acceptance of lots containing 1%, 2%, 5% and 8% defectives. Plot operating characteristic curve and determine LTPD graphically if consumer's risk is 10%.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P-7039

[Total No. of Pages : 4

[6127]-491

S.Y. B.A.

LOGIC

G2 : Logic and Principles of Reasoning

CC - 2D : Quantification and Relational Logic

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24363)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Answer any Three of the following questions in 50 words.** **[15]**

a) Explain symmetry as relation.

b) What is an individual constant?

c) Describe Existential proposition.

d) What is propositional function?

e) State nontransitive relation.

Q2) **Write short notes on any Three of the following in 50 words.** **[15]**

a) Singular propositions.

b) Universal quantifier.

c) Symbolize the following relational propositions. (Any five)

i) Shirur is between Pune and Ahmednagar. (Bxyz, s, p, a)

ii) Meena is older than Rakhi. (Ozy, m, r)

iii) Rajesh like books more than film. (Lxyz, r, b, f)

iv) Mother loves with her daughter. (Lxy, m, d)

v) Mango is more tasty than apples. (Txy, m, a)

vi) Something attracts something. (Axy, x attracts y)

vii) John loves Mary. (Lxy, J, M)

d) Instantiation.

e) Nonreflexive relations.

P.T.O.

Q3) **Answer Two of the following questions in 200 words.** **[20]**

a) Explain preliminary quantificational rules of Universal Instantiation [UI] and Existential Instantiation [EI].

b) Symbolize the following propositions. (Any five)

i) All books are readable. (Bx. Rx)

ii) No women are men, (Wx, Mx)

iii) Some trees are green. (Tx, Gx)

iv) Some workers are not active. (Wx, Ax)

v) Students are healthy. (Sx, Hx)

vi) Not a single pencil is eraser. (Px, Ex)

vii) Snakes are not poisonous. (Sx, Px)

c) Describe nature of direct proof with example.

d) Prove the validity of following arguments with the help of direct proof (any two).

i) I) $(\exists x)(Mx \bullet Ex)$

II) $(\exists x)(Ox \bullet Mx) /\therefore (\exists x)(Ox \bullet Ex)$

ii) I) $(X)(Px \supset Ix)$

II) $(X)(Ix \supset \sim Dx) /\therefore (X)(Px \supset \sim Dx)$

iii) I) $(X)(Tx \supset Lx)$

II) $(\exists x)(Hx \bullet Tx) /\therefore (\exists x)(Hx \bullet Lx)$

Q4) **Answer any One of the following questions in 400 words.** **[20]**

a) What is relational logic? Explain transitive and intransitive relations.

b) What is quantification? Explain preliminary quantificational rules of Universal Generalization [UG] and Existential Generalization [EG].

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7039

[6127]-491
S.Y. B.A.
LOGIC
G2 : Logic and Principles of Reasoning
CC - 2D : Quantification and Relational Logic
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24363)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) सममात्रता संबंध स्पष्ट करा.

ब) व्यक्ती चर म्हणजे काय?

क) अंशवाची विधान स्पष्ट करा.

ड) विधान फलन म्हणजे काय?

इ) विषम प्रवाहित्तता संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन टीपा 50 शब्दांत लिहा. **[15]**

अ) एकवाची विधान.

ब) सर्ववाची संख्यीकारक.

क) खालील संबंधवाची विधानाचे चीन्हांकण करा. (कोणतेही पांच)

i) शिरूर हे पुणे आणि अहमदनगर यांचेमध्ये आहे. (Bxyz, s, p, a)

ii) मीना ही राखीपेक्षा मोठी आहे. (Ozy, m, r)

iii) राजेशला पुस्तकांपेक्षा चित्रपट जास्त आवडतो. (Lxyz, r, b, f)

iv) आई तिच्या मुलीवर जास्त प्रेम करते. (Lxy, m, d)

v) आंबा सफरचंदापेक्षा चवदार आहे. (Txy, m, a)

vi) काहीतरी कश्यालातरी आकर्षित करते. (Axy, x attracts y)

vii) जॉनचे मेरीवर प्रेम आहे. (Lxy, J, M)

ड) उदाहरणीकरण

इ) विषम–परावर्तीतता संबंध

P.T.O.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर 200 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) संख्यीकरणाचे प्राथमिक सार्वत्रिक उदाहरणीकरण [UI] व अंशवाची उदाहरणीकरण [EI] नियम स्पष्ट करा.

ब) खालील संख्यीकारकीय विधानाचे चीन्हांकण करा. (कोणतेही पाच)

i) सर्व पुस्तके वाचनीय आहेत. (Bx. Rx)

ii) एकही स्त्री पुरूष नाही. (Wx, Mx)

iii) काही झाडे हिरवी आहेत. (Tx, Gx)

iv) काही कामगार सक्रिय नाहीत. (Wx, Ax)

v) विद्यार्थी निरोगी असतात. (Sx, Hx)

vi) एकही पेन्सिल खोडरबर नाही. (Px, Ex)

vii) साप विषारी नसतात. (Sx, Px)

क) उदाहरणासह प्रत्यक्ष सिद्धंतेचे स्वरूप वर्णन करा.

ड) खालील युक्तिवाद प्रत्यक्ष सिद्धंता पद्धतीने सिद्ध करा. (कोणतेही दोन)

i) I) $(\exists x)(Mx \bullet Ex)$

II) $(\exists x)(Ox \bullet Mx) /\therefore (\exists x)(Ox \bullet Ex)$

ii) I) $(X)(Px \supset Ix)$

II) $(X)(Ix \supset \sim Dx) /\therefore (X)(Px \supset \sim Dx)$

iii) I) $(X)(Tx \supset Lx)$

II) $(\exists x)(Hx \bullet Tx) /\therefore (\exists x)(Hx \bullet Lx)$

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 400 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) संबंधवाची तर्कशास्त्र म्हणजे काय सांगून त्याचे प्रकार म्हणून प्रवाहीतता व अ–प्रवाहीतता स्पष्ट करा.

ब) संख्यीकरण म्हणजे काय? संख्यीकरणाचे प्राथमिक सार्वत्रिक सामान्यीकरण [UG] व अंशवाची सामन्यीकरण [EG] नियम विशद करा.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7040

[Total No. of Pages : 4

[6127]-492

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC - 2D : Socio-Economic Institutions of Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24183)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) Discuss the merits and demerits of Varna System in Ancient India.

OR

b) Take a review of verious Universities in Ancient India.

Q2) Answer the following questions in 300 words each : **[15]**

a) State the importance of Agriculture as a source of income of state and Society.

OR

b) Give a detailed account of Ancient foreign Trade in Ancient India.

Q3) Answer the following questions in 200 words each (any two) : **[20]**

a) State the Sixteen Sacraments in Ancient India.

b) Write the three phases of the development of Ancient Indian Education.

c) Take a review of verious industries in Ancient Times.

d) Write in brief about the Weights in Ancient Times.

P.T.O.

Q4) Write notes on (any four) : **[20]**

a) Types of Ancient Marriage.

b) Agrahara.

c) Life of women during Vedic period.

d) Guilds.

e) Ancient Measures.

f) Ancient Coins.

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

P-7040

[6127]-492

S.Y. B.A.

ANCIENT INDIAN HISTORY, CULTURE AND ARCHAEOLOGY

CC - 2D : Socio-Economic Institutions of Ancient India

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24183)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास] *[एकूण गुण : 70*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) प्राचीन भारतातील वर्णव्यवस्थेच्या गुणदोषांची चर्चा करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतातील विविध विद्यापीठांचा आढावा घ्या.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 300 शब्दात लिहा. **[15]**

अ) प्राचीन काळातील राज्य व समाज यांच्या उत्पन्नाचे साधन म्हणून शेती व्यवसायाचे महत्व सांगा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय परराष्ट्रीय व्यापाराचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 200 शब्दात लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) प्राचीन भारतीय सोळा संस्कार सांगा.

ब) प्राचीन भारतीय शिक्षणाच्या विकासाचे तीन टप्पे लिहा.

क) प्राचीन काळातील विविध उद्योगांचा आढावा घ्या.

ड) प्राचीन काळातील वजने याविषयी थोडक्यात लिहा.

प्रश्न 4) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) प्राचीन विवाहांचे प्रकार

ब) अग्रहार

क) वेदकाळातील स्त्री–जीवन

ड) श्रेणी

इ) प्राचीन मापे

फ) प्राचीन नाणी

▽▽▽▽

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. : ____

P7041

[Total No. of Pages : 4

[6127]-493
S.Y. B. A.
EDUCATION
CC - 1D : Practices in Education - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24303)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Answer the following questions. in 50 words (Any Three) **[15]**

a) Explain the meaning of education management.

b) Write the concept of Information and communication technology.

c) Explain the concept of curriculum.

d) What are the duties of Education secretary.

e) Explain the principle of usefulness of curriculum development.

Q2) Write the answer of the following questions in 100 words each (any Two)**[20]**

a) Explain the duties of Education Director.

b) Explain the characteristics of ICT teacher.

c) Explain the functions of Balbharati.

d) Explain an objectives of curriculum.

Q3) Write the answer of Any one question in 300 words. **[20]**

a) Explain the types of curriculum in details.

b) Explain the importance of ICT in Education, Research, Education Evaluation, Teaching and Learning process.

P.T.O.

Q4) Write the short notes in 50 words each. (Any Three) **[15]**

a) Need of ICT.

b) Duties of District Education officer.

c) Concept of curriculum.

d) Duties of Block Education officer

e) Importance of ICT in education.

Total No. of Questions : 4]

P7041

[6127]-493
S.Y. B. A.
EDUCATION
CC - 1D : Practices in Education - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24303)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : *2½* तास*]* *[*एकूण गुण : *70*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 50 शब्दांत लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) शैक्षणिक व्यवस्थापनाचा अर्थ स्पष्ट करा.

ब) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाची संकल्पना लिहा.

क) अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) शिक्षण संचिवाची कार्य कोणती?

इ) अभ्यासक्रम विकसनाच्या उपयुक्ततेची तत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.*2)* खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन) **[20]**

अ) शिक्षण संचालकाची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान (ICT) शिक्षकांची गुण वैशिष्टे स्पष्ट करा.

क) बालभारतीची कार्ये स्पष्ट करा.

ड) अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

प्र.*3)* खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. **[20]**

अ) अभ्यासक्रमाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

ब) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाची (ICT) शैक्षणिक संशोधन, शैक्षणिक मुल्यमापन, मध्यापन पद्धती, व अध्ययन प्रक्रिया यामधील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.4) प्रत्येकी 50 शब्दांत टीपा लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची गरज

ब) जिल्हा शिक्षण अधिकाऱ्यांची कार्य

क) अभ्यासक्रमाची संकल्पना

ड) गट शिक्षण अधिकाऱ्यांची कार्ये

इ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे शिक्षणातील महत्त्व

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P7042 **[Total No. of Pages : 3**

[6127]-494
S.Y.B.A.
MATHEMATICS
CC - 2D : AMG - 4 : Vector Calculus
(2019 Pattern) (Semester -IV) (24344)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Attempt any FIVE of the following. **[10]**

a) Evaluate $\lim_{t\to 1}\left[t^2\bar{i}+3t\bar{j}+e^t k\right]$.

b) Evaluate $\int_0^1\left[t^4\bar{i}+\left(2t^3-1\right)j\right]dt$.

c) What is the curvature of a straight line?

d) Define gradient vector field of the function $f(x,y)$.

e) Define curl of a vector field.

f) Find the divergence vector fields $\bar{F}=xy\bar{i}+\sin\left(xy\right)\bar{j}-xz\bar{k}$.

g) State Divergence theorem.

Q2) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) If $\bar{u}(t)$ is a differentiable vector functions of t and f any differentiable scalar function, then prove

$$\frac{d}{dt}\left[f(t)\bar{u}(t)\right]=f(t)\frac{d}{dt}\bar{u}(t)+\frac{d}{dt}f(t)\bar{v}(t)$$

b) Find parametric equations for the line that is tangent to the curve.

$$\bar{r}(t)=ln(t)\bar{i}+\frac{t-1}{t+2}\bar{j}+t\,ln(t)\bar{k}\ at\ t_0=1.$$

P.T.O.

c) Find the arc length parameter along the curve

$\bar{r}(t) = (4\cos t)\bar{i} + (4\sin t)\bar{j} + 3t\bar{k}$ from the point where $t = 0$.

d) Solve the initial value problem for $\bar{r}(t)$ where $\frac{d^2}{dt^2}\bar{r}(t) = -\bar{i} - \bar{j} - \bar{k}$ with initial condition : $\bar{r}(0) = 10\bar{i} + 10\bar{j} + 10\bar{k}$ and $\frac{d}{dt}\bar{r}(0) = \bar{0}$.

e) Find the work done by the force $\bar{F} = xy\bar{i} + (y - x)\bar{j}$ over the straight line from (1,1) to (2,3).

f) Find the flow of the velocity field $\bar{F} = y^2\bar{i} + 2xy\bar{j}$ along the line $y = 2x$ from (0,0) to (2,4).

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[20]**

a) Find the line integral of $f(x, y, z) = x + y + z$ over the straight line segment from (1,2,3) to (0,–1,1).

b) State and prove fundamental theorem for line integrals.

c) Use the Green's Theorem area formula to find the area of the circle

$\bar{r}(t) = (a\cos t)\bar{i} + (a\sin t)\bar{i}, 0 \le t \le 2\pi$.

d) Give parametric representations for the portion of cylinder $x^2 + y^2 = 5$ for $-1 \le z \le 6$.

e) Determine whether the vector field $\bar{F} = yz\,\bar{i} + xz\,\bar{j} + xy\,\bar{k}$ is conservative or not.

f) Use Stokes' Theorem to evaluate $\iint_S (\nabla \times \bar{F}).\,\bar{n}\,d\sigma$ where

$\bar{F} = z^2\bar{i} - 3xy\,\bar{j} + x^3y^3\bar{k}$ and S is the part of $z = 5 - x^2 - y^2$ above the plane z = 1. Assume that S is oriented upward.

Q4) Attempt any TWO of the following. **[20]**

a) Find $\bar{T}, \bar{N},$ and *k* for the plane curve $\bar{r}(t) = a\cos t\bar{i} + a\sin t\bar{j}$ of a circle of radius *a*.

b) State and prove Green's theorem in the plane.

c) Prove that $\oint_C \bar{F}.d\bar{r} = 0$ around every loop (closed curve C) in D if and only if the field $\bar{F}$ is conservative on *D*.

d) Verify the Divergence theorem for $\bar{F} = x\bar{i} + y\,\bar{j} + z\bar{k}$ over the sphere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$.

Total No. of Questions : 4] **SEAT No. :**

P7043 **[Total No. of Pages : 5**

[6127]-495
S.Y.B.A.
APPLIED STATISTICS (General)
CC - 1D ST - 24144 : Discrete Probability Distributions & Demography
(2019 CBCS Pattern) (Semester -IV) (24413)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Use of scientific calculator and statistical table is allowed.***
4) ***Symbols and abbreviations have their usual meanings.***

Q1) Attempt of the following: **[1 each]**

A) Choose the correct alternative of the following:

a) If $X \to B(10, 0.4)$ then E (X) is

i) 10 ii) 0.4

iii) 4 iv) 6

b) If $Var(2X - 7) = 16$ then *Var* (X) = _____.

i) 4 ii) 8

iii) -4 iv) -8

c) If the p.m.f of discrete random variable is

X	-2	-1	0	1	2
p(X)	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2

Then E (X) = _____.

i) 1 ii) 0.3

iii) 0 iv) 0.4

P.T.O.

d) Suppose bivariate random variable (X,Y) has the following joint p.m.f

Y / X	-2	2
-1	1/4	1/4
1	1/4	1/4

Then marginal distribution of Y is

i)

X	-2	2
P(X)	1/4	1/4

ii)

X	-2	2
P(X)	1/2	1/2

iii)

X	-2	2
P(X)	1/2	1/4

iv)

X	-2	2
P(X)	1/4	1/2

e) If mortality rate is 0.09 then survival factor is

i) 0.09 ii) 0.01

iii) 0.91 iv) 0.19

B) State whether the following statement is True of False: **[1 each]**

a) C.B.R ignores age and sex distribution.

b) Median of a random variable may not be unique.

c) The conditional mean of X given Y=y is same as that for Y given X=x.

d) The range space of Poisson and Binomial random variables is same.

e) Variance of a random variable is never negative.

Q2) Attempt any FOUR of the following. **[4×5=20]**

a) Suppose two fair dice are rolled, X is the absolute differences between the score on two uppermost faces obtain the probability distribution of X.

b) Discuss the advantages of N.R.R over G.R.R.

c) Let X follows binomial distribution with n=25, E(X) = 10, find p and variance of X also obtain P (X=0)

d) Define conditional expectation of X given Y=y and Y given X=x.

e) Given the following distribution of random variable X

X	0	1	2
P(*x*)	0.2	0.5	0.2

Obtain the

i) Probability distribution of Y=X-1

ii) E (Y)

iii) Var(Y)

f) Define the independence of two discrete random variables explain with one suitable example.

Q3) Attempt any FOUR of the following. **[4×5=20]**

a) Define median of a discrete r.v and explain how to compute it with one example.

b) Following is the joint probability distribution of (X,Y):

Y / X	-2	0	2
-2	0.1	0.2	0.1
0	0.2	0.1	0.1
2	0.1	0.1	0.0

Find

i) Marginal distribution of X and Y

ii) P (X+Y=0)

c) Obtain mean and variance of discrete uniform random variable taking values 1, 2... 7.

d) Does Cov (X,Y)=0 imply that X and y are independent? Justify.

e) Let a random varible X has Binomial (8, 0.6) find

i) P(X=8)

ii) E(X)

iii) Var(X)

iv) P(X=5.2)

f) Explain indirect method of standardization of obtaining death rates.

Q4) Attempt any TWO of the following. **[2×10=20]**

a) Compute

i) C.B.R

ii) G.F.R

iii) Age-S.F.R.

iv) T.F.R

for the following data.

Age-group	Number of women	Number of Births
15-19	24000	800
20-24	20000	2400
25-29	15000	2000
30-34	12000	600
35-39	6000	120
40-44	4000	10

The total population is 186300.

b) i) State the property of effect of change of origin and scale on expectation with example.

ii) State the conditions required for the applications of binomial distribution with an illustration.

c) For the following joint probability distribution of (X,Y) compute correlation coefficient between X and Y

Y / X	0	1	2
0	1/6	1/6	1/6
1	1/6	1/6	1/6

d) i) State the additive property of Poisson distribution, also give any two situations where the distribution is applicable.

ii) Following is the distribution function of random variable X

X	0	1	2	3
F(X)	0.2	0.45	0.85	1

Obtain probability distribution of X and also P (1.5<X<4.7)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P-7045

[Total No. of Pages : 3

[6127]-497

S.Y. B.A. (Vocational Stream)

FUNCTIONAL ENGLISH (Paper - III)

Advanced Writing Skills and Introduction to Electronic Media (Theory)

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - IV) (24851)

Time : 2½ Hours] *[Max. Marks : 70*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) **Attempt any 'Two' of the following :** **[16]**

a) The Principal of your college has formed a committee to know the various difficulties and expectations of students. As the chairman of the committee, submit your report to the principal with reference to the following points :

- Necessary improvement in the study room
- Smart and digital classroom
- Canteen facilities
- Improvement in Gym facilities
- General cleanliness
- Appointments of class representatives
- Celebration of days and youth festival

b) Your college has done a survey on personal health awareness among students. Write a report to the principal as a coordinator of the survey team based on the following points :

- No. of Students Surveyed (boys and girls)
- Type/Mode of Survey (Oral/Written/Online/Offline)
- Items included (Oral health, cleanliness, clothes, eating habits, cronic discase etc.)
- Conclusions/Recommendations

P.T.O.

c) You are supposed to conduct a survey reviewing the use of library by students in terms of books referred, Journals and newspapers accessed, use of E-databases and E-study material etc. Prepare your report based on your interactions with Librarian and students of your college. Write it along with your comments and recommendations.

Q2) a) Attempt any 'One' of the following : **[10]**

i) You are supposed to anchor a 'Welcome Function' for the Fresher students of your college. Write a script for it on the basis of the following points.

- Welcome note/song
- Lighting of the auspicious lamps
- Speeches by student representative
- Speeches by Head of the department
- Presidential address
- Proposing vote of thanks

ii) Write a script for competing the annual prize distribution ceremony organized in your college. Write it by using the following points:

- Opening of the programme
- Lighting the lamp
- Felicitation of Guests
- Speech by chief guest
- Presidential address
- Announcement of winners/prizes
- Vote of thanks

b) Explain in brief various types of Blogs. **[10]**

Q3) Write short notes on any 'Two' of the following : **[12]**

a) Radio as mass media

b) Write a note on Role and contribution of Radio as a medium of social change

c) Comment on Role of Radio as a medium of mass education

Q4) Write short notes on any 'Two' of the following : **[12]**

a) Point out the main features of TV as a mass media.

b) Which TV programmes do you like most & why?

c) Explain TV as an audio-visual media.

Q5) Attempt any 'Two' of the following : **[10]**

a) Which medium, Radio or TV, would you prefer to motivate young voters to cast their votes in the election & why?

b) What is the essential difference between the language used in Radio and TV programmes?

c) What are the qualifications of a Radio anchor as compared to those of a TV anchor?

□□□

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P-7046

[Total No. of Pages : 2

[6127]-498

S.Y. B.A.

TRAVEL AND TOURISM MANAGEMENT

Hotel Management (Vocational)

(2019 Pattern) (Semester - IV) (24861) (Theory) (Paper - IV)

Time : 2½ Hours] ***[Max. Marks : 70***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Draw neat diagrams and sketches wherever necessary.***
4) ***Use of map stencil is allowed.***

Q1) Answer any eight (Around 20 words each) : **[16]**

a) Mention types of hotels.

b) What is hotel?

c) Name various components of hotel.

d) What is motel?

e) What is the concept of youth hotel?

f) Who founded the chain of Taj Hotel?

g) What is the “wake up call” in the hotel industry?

h) Who founded the chain of Oberoi Hotel?

i) What is capsule hotel?

j) What is the significance of hotel in tourism industry?

Q2) Write short notes on any three (Around 50 words each) : **[18]**

a) What is the concept of dharmsala in India?

b) Explain the term accommodation.

c) What are various types of star hotels?

d) What is the concept front office in hotel industry?

P.T.O.

Q3) Answer any two (Around 100 words each) : **[16]**

a) What are various types of hotel rooms?

b) Explain American hotel meal plan?

c) How hotel industry will grow in India?

Q4) Answer in detail any one (Around 500 words each) : **[20]**

a) What are the recent modes of reservations in the hotel in last twenty years?

b) What is the procedure of “check in” and “check out”?

▽▽▽▽